

Työväenopiston opetuksen ainealojen opetussuunnitelmat

Sisällysluettelo	Sivu
Kielten ja tietoaineiden yksikkö	2
Kielet	2
Suomi toisena kielenä	6
Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri	11
Luonto ja ympäristö sekä liikenne ja merenkulku	14
Taideaineiden yksikkö	17
Kuvataide	17
Media	28
Musiikki	38
Äidinkieli, kirjallisuus ja teatteri	43
Taitoaineiden yksikkö	55
Hyvinvointi ja terveys	55
Kotitalous	61
Käsityö	71
Liikunta	82
Tietotekniikka	90

Työväenopiston opetuksen ainealojen opetussuunnitelmat

Työväenopiston johtokunnan hyväksymä yleinen opetussuunnitelma on ollut voimassa 1.1.2015 alkaen. Se päivitetään seuraavan kerran vuonna 2019. Yleisessä opetussuunnitelmassa on ilmaistu mm. opetuksen lähtökohdat ja suuntaviivat. Ainealojen opetussuunnitelmat ovat alisteisia yleiselle opetussuunnitelmalle. Niissä kuvataan spesifisiä ainealojen opetuksen lähtökohtia ja pedagogisia tavoitteita. Ainealakohtaisiin opetussuunnitelmiin voidaan tehdä joustavasti muutoksia ja siksi niistä päättää apulaisrehtori, joka vastaa opetuksesta. Ainealakohtaisten opetussuunnitelmien päivitystarvetta tarkastellaan vuosittain.

Työväenopistossa opetuksen suunnittelusta vastaavat apulaisrehtori, koulutuspäälliköt, johtavat opettajat, suunnittelijaopettajat ja koulutussuunnittelijat. Opetus on jakaantunut kolmeen yksikköön: kielten ja tietoaineiden, taideaineiden ja taitoaineiden yksikköihin. Kukin yksikkö jakautuu eri ainealoihin, joissa toimivat ainealatiimit. Ainealatiimit suunnittelevat ainealansa opetuksen, minkä apuna ainealakohtaiset opetussuunnitelmat ovat.

Kielten ja tietoaineiden yksikkö

Kielten opetussuunnitelma

Sisällysluettelo

1. Johdanto
 2. Ainealan tavoitteet
 3. Ainealan opetuksen tavoitteiden toteuttaminen
 4. Oppimisen tukeminen
 5. Arviointi ja palaute
 6. Ainealan resurssit opistossa
 7. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
- Liitteet

1. Johdanto

Kieli on keskeinen kommunikaation väline ja merkittävä osa ihmisen toimintaa. EU:n monikielisyyspolitiikassa (https://europa.eu/european-union/topics/multilingualism_fi) on jäsenmaiden kansalaisille määritelty kielitaidon tavoitteet: tavoitteena on, että jokainen eurooppalainen oppisi puhumaan äidinkieltensä lisäksi vähintään kahta muuta kieltä. Työelämän ja vapaa-ajan kansainvälistyessä vieraiden kielten ja kulttuurien tuntemus kuuluu olennaisena osana suomalaiseen yleissivistykseen.

Kielten opiskeluun on useita eri motiiveja: työelämän tarpeet, matkailu, vapaa-ajan harrastus, monikulttuuriset perheet, syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisten suhteiden luominen. Kielten opiskelu on myös itsensä sivistämistä sekä tehokasta aivovoimistelua.

Helsingin suomenkielisen työväenopiston kieltenopetus on vapaan sivistystyön periaatteista lähtevää, aikuisten moninaiset oppimistarpeet ja kielenoppimistaustat huomioon ottavaa, innovatiivista ja innostavaa aikuisopetusta, jolla pyritään monipuolisesti vastaamaan pääkaupunkiseudun asukkaiden oppimistarpeisiin. Työväenopiston kurssien opiskelijat tulevat Helsingin eri alueilta ja erilaisista taustoista. Kurssien edullinen hinta ja alueellinen kattavuus

mahdollistavat kieliopintojen helpon saavutettavuuden. Opiskelijoille pyritään takaamaan mahdollisuus opiskella haluamaansa kieltä yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan.

Valikoimassa on yli 20 kieltä, mm. suurimmat eurooppalaiset kielet englanti, espanja, italia, portugali, ranska, saksa ja venäjä. Kursseja järjestetään myös toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa, sukukielessä virossa sekä harvinaisemmissa kielissä, joita opetetaan Suomessa vähän tai joita perusopetus, toisen asteen oppilaitokset tai korkeakoulut eivät tarjoa. Harvinaisempien kielten tarjonta vaihtelee kysynnän ja määrärahojen mukaan. Opetusta on esim. kreikassa, turkissa, arabiassa ja aasialaisissa kielissä.

Tarjolla on useita opiskeluvaihtoehtoja: koko lukukauden kestäviä kursseja sekä erilaisia lyhyt- ja erikoiskursseja. Kurssitarjontaa uudistetaan vuosittain kysynnän ja ajankohtaisten aiheiden sekä kaupungin strategisten tavoitteiden ja opetukselle määritettyjen painopisteiden perusteella. Tarjonnan suunnittelussa työväenopiston kieltenopetus toimii yhteistyössä mm. muiden pääkaupunkiseudun vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa.

Kielikursseja järjestetään eri taitotasolla ja erityyppisinä toteutuksina. Kurssiluokituksessa noudatetaan eurooppalaisen viitekehysten taitotasoaasteikkoja, ja eniten opiskelluissa kielissä on mahdollisuus edetä taitotasolle C1 asti. Kieltä opiskellaan suurelta osin yhdessä muiden kanssa pari- tai pienryhmissä. Keskeisenä tavoitteena on oppia kommunikoidaan vieraalla kielellä kulttuurille ominaisella tavalla.

Opetuksessa hyödynnetään myös internetin tarjoamia mahdollisuuksia, esimerkiksi ääntämisen ja sanaston opiskelussa. Opiskelijoita ohjataan käyttämään internetiä myös itseopiskelussa.

2. Aineala ja sen tavoitteet

Ainealan yhteisinä lähtökohtina voidaan pitää konstruktivistista oppimiskäsitystä, yhteistoiminnallista oppimista ja yleiseurooppalaista viitekehystä. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan uusi tieto rakentuu vanhan pohjalle.

Yhteistoiminnallisella oppimisella tarkoitetaan pari- ja pienryhmätyöskentelyä. Vertaisoppiminen on osa yhteistoiminnallista oppimista. Vertaisoppimisessa opiskelijat auttavat toisiaan harjoitusten tekemisessä.

Yleiseurooppalaista viitekehystä (LIITE 1) voidaan pitää kieltenopetuksen peruspilarina. Opinnot noudattavat viitekehystä kaikissa kielissä. Viitekehyksessä määritellään kunkin tason asiasisällöt sekä kielioppiasiat.

Opinnot etenevät systemaattisesti tasolta toiselle. Opintopolku alkaa perustasolta (A1). Perustason (A1 ja A2) opintoihin menee keskimäärin kuusi vuotta. Perustason jälkeen siirrytään keskitasolle, jolla tarkoitetaan tasoja B1 ja B2. Keskitason opinnot kestävät nelisen vuotta. Keskitason jälkeen on mahdollista siirtyä ylimmälle, eli C-tasolle. Opiskelija voi halutessaan käyttää oman osaamisensa vahvistamiseen kullakin tasolla pidemmänkin aikaa. Hänellä on mahdollisuus täydentää osaamistaan erilaisten lyhyt- ja erikoiskurssien sekä luentojen avulla. Jokainen opiskelija soveltaa polkua yksilöllisesti.

Työväenopiston kielten opintopolku:

A1 alkeistaso suppea viestintä tutuimmissa tilanteissa

A2	selviytyjän taso	sosiaalinen kanssakäyminen
B1	kynnystaso	selviytyminen arkielämässä
B2	osaajan taso	toimiva kommunikointi syntyperäisten kanssa
C1	taitajan taso	kommunikointi vaativissa kielenkäyttötilanteissa
C2	mestarin taso	kommunikointi vaativissa kielenkäyttötilanteissa

Osa lyhyt- ja erikoiskursseista voidaan toteuttaa ainealat ylittävänä yhteistyönä. Kohderyhmänä ovat yli 16-vuotiaat täyttäneet. Kurseja järjestetään myös erityisryhmille: mm. senioreille ja maahanmuuttajille. Opetusta voidaan toteuttaa myös positiivisen diskriminaation periaatteet huomioiden ja pyrkiä edistämään eri vähemmistöryhmien osallisuutta kieltenopetuksen osallistujien joukossa. Erikseen vähemmistöryhmille kohdennettujen kurssien sijasta osallisuutta edistetään ennen kaikkea opetussisältöjen kautta.

3. Ainealan opetuksen tavoitteiden toteuttaminen

Kieltenopetuksen tavoitteena on, että opiskelijat osaavat viestiä kohdekielelle ja sen kulttuurille ominaisella tavalla. Toiminnallinen kielitaito on keskeinen tavoite. Kielioppi ja rakenteet luovat kielitaidon perustan, mutta suullinen kielitaito on opiston kielenopetuksessa keskeisessä asemassa. Työväenopistossa kieliopintoja voidaan tarjota ilman tutkintojen asettamia paineita. Siksi tunneilla on mahdollisuus keskittyä toiminnallisen suullisen kielitaidon kehittämiseen tehokkaammin.

Opiskelija voi aloittaa uuden kielen opiskelun aivan alkeista tai halutessaan täydentää, laajentaa ja ylläpitää jo olemassa olevaa kielitaitoaan. Yksilöllisten tavoitteiden toteutumiseksi tarjotaan monipuolisia, eritasoisia kurseja. Lukukauden kestävien kurssien lisäksi toteutetaan erilaisia lyhyt- ja erikoiskursseja, luentoja ja tapahtumia.

Heti alkeistasosta lähtien opettaja käyttää kohdekieltä tunnilla mahdollisimman paljon ja kannustaa opiskelijoita käyttämään oppimaansa kielitaitoa monipuolisissa suullisen viestinnän harjoituksissa. Opettaja sisällyttää opetukseen kohdekielelle ominaisia piirteitä ja esittelee tapakulttuuria. Hän kannustaa opiskelijoita käyttämään kieltä rohkeasti virheistä välittämättä. Erillisiä ääntämiskursseja sekä keskustelukursseja järjestetään oppimisen tueksi.

4. Oppimisen tukeminen

Opintoneuvontaa annetaan ilmoittautumisten yhteydessä sekä opetuskauden aikana. Eri oppimistyytlejä tuetaan käyttämällä monipuolisia opetusmenetelmiä ja harjoituksia. Opetuksessa huomioidaan eri opiskelijoiden opiskelutaidot, vahvuudet ja heikkoudet sekä ohjataan oppimaan. Opiskelijaa neuvotaan käyttämään eri medioita (radiota, televisiota, lehtiä sekä nettiä), lukemaan kirjallisuutta ja kuuntelemaan musiikkia oppimisensa tueksi.

5. Arviointi ja palaute

Opiskelijaa rohkaistaan itsearviointiin. Senhetkisten taitojen vertaaminen lähtötilanteeseen antaa opiskelijalle kuvan opitusta ja kannustaa eteenpäin. Opettaja seuraa aktiivisesti ryhmän oppimista tukien sitä positiivisesti ja motivoivasti. Opiskelija voi halutessaan hakeutua omatoimisesti valtakunnallisiin Yki-tutkintoihin tai esim. FinnBrit-Societyn tai Goethe-instituutin järjestämiin tutkintoihin. Kurssipalautteessa opiskelija arvioi omaa oppimistaan, kurssia, opettajaa, tiloja ja ilmoittautumiskäytäntöjä.

Kursseista kerätään palautetta, ja saatu palaute välitetään kurssia opettaneelle opettajalle. Opettaja voi halutessaan myös kerätä itse palautetta oman opetuksensa kehittämisen tueksi. Opettajia kannustetaan myös itsearviointiin oman opetuksensa osalta sekä jatkuvaan itsensä ja opetuksensa kehittämiseen.

Erityistä toimenpidettä vaativa palaute käsitellään viipymättä.

6. Ainealan/oppiaineen resurssit opistossa

Tuntiopetuksen resurssit jaetaan vuosittain. Suurin osa opetuksesta on lähiopetusta. Verkko-opetusta järjestetään kysynnän mukaan. Opetusta suunnittelevat suunnittelijaopettajat ja koulutussuunnittelijat. Opetuksen toteutuksesta vastaavat kuukausipalkkaiset suunnittelijaopettajat ja tuntipalkkaiset tuntiopettajat.

Suurimman osan opetuksesta toteuttavat tuntiopettajat. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni kielten tuntiopettaja on pedagogisesti pätevä. Tuntiopettajia kannustetaan jatkuvaan oman osaamisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen osallistumalla työväenopiston kieltenopetuksen ja muiden koulutuksentarjoajien järjestämiin täydennyskoulutuksiin.

Opetusta järjestetään nykyaikaiseen kieltenopetukseen soveltuissa, aikuisille sopivissa tiloissa, joista löytyvät tarvittavat välineet ja joissa on otettu huomioon myös viihtyisyys ja työturvallisuusnäkökohdat. Tilat ovat joustavia ja muunneltavia.

Opiston omien tilojen lisäksi opetusta järjestetään kouluilla, palvelukeskuksissa ja jonkin verran kirjastoissa. Toimisto- ja vahtimestaripalvelut mahdollistavat osaltaan, että opetuksen puitteet ovat kunnossa ja että tilat vastaavat nykyaikaisen kieltenopetuksen tarpeita.

7. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Suomenkielisen työväenopiston kieltenopetuksen lähtökohtana on opiskelijoiden tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus. Kurssit, luennot ja tapahtumat ovat avoimia kaikille, ja kaikki ovat niille tervetulleita taustastaan, henkilökohtaisista ominaisuuksistaan, vakaumuksistaan, suuntautumisistaan ja rajoittuneisuuksistaan riippumatta. Kieliopinnot ovat helposti saavutettavissa: kurssit ovat edullisia, ja niitä on tarjolla eri puolilla Helsinkiä.

Osa tarjonnasta kohdennetaan positiivisen diskriminaation periaatteiden mukaisesti erityisesti jollekin erikseen määritellylle kohderyhmälle, mikäli tähän katsotaan olevan tarvetta.

Kieltenopettajia kehoitetaan omalla toiminnallaan edistämään ryhmiensä opiskelijoiden tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta opetustilanteessa sekä puuttumaan mahdollisiin ongelmakohtiin ja raportoimaan niistä eteenpäin, jotta voidaan ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin opetuksellisen tasa-arvon ja yhdenmukaisuuden edelleen kehittämiseksi.

VIITEKEHYKSEN (CEFin) TAITOTASOT (Lähde: Taulukko 1, Viitekehysten taitotasot, sivu 48, teoksesta Eurooppalainen viitekehys: Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen viitekehys. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, Council of Europe. 2003)

A1	Ymmärtää ja käyttää tuttuja arkipäivän ilmauksia ja perustason sanontoja, joiden tavoitteena on yksinkertaisten, konkreettien tarpeiden tyydyttäminen. Pystyy esittämään ja esittelemään muita. Pystyy vastaamaan itseään koskeviin kysymyksiin ja kysymään vastaavia kysymyksiä muilta, esimerkiksi missä he asuvat, keitä he tuntevat ja mitä heillä on. Pystyy käymään yksinkertaisia keskusteluja, jos puhekumppani puhuu hitaasti ja selvästi ja on valmis auttamaan.
A2	Ymmärtää lauseita ja usein käytettyjä ilmauksia, jotka liittyvät tavallisimpiin arkipäivän tarpeisiin: kaikkein keskeisin häntä itseään ja perhettä koskeva tieto, ostosten teko, paikallistieto, työ. Pystyy viestimään yksinkertaisissa ja rutiininomaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät yksinkertaista tiedonvaihtoa tutuista, jokapäiväisistä asioista. Pystyy kuvailemaan yksinkertaisesti omaa taustaansa, lähiympäristöään ja välittömiä tarpeitaan.
B1	Ymmärtää pääkohdat selkeistä yleiskielisistä viesteistä, joita esiintyy usein esimerkiksi työssä, koulussa ja vapaa-aikana. Selviytyy useimmista tilanteista matkustaessaan kohdekielillä alueille. Pystyy tuottamaan yksinkertaista, johdonmukaista tekstiä tutuista tai itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy kuvaamaan kokemuksia ja tapahtumia, unelmia, toiveita ja tavoitteita. Pystyy perustelemaan ja selittämään lyhyesti mielipiteitä ja suunnitelmia.
B2	Ymmärtää pääajatuksia konkreetteja ja abstrakteja aiheita käsittelevistä monitahoisista teksteistä, myös oman erityisalansa käsittelystä. Viestiminen on niin sujuvaa ja spontaania, että hän pystyy säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa ilman että se vaatii kummaltakaan osapuolelta ponnisteluja. Pystyy tuottamaan selkeää, yksityiskohtaista tekstiä hyvinkin erilaisista aiheista, esittämään mielipiteensä jostakin ajankohtaisesta asiasta ja selittämään eri vaihtoehtojen edut ja haitat.
C1	Ymmärtää erityyppisiä vaativia, pitkäköjä tekstejä ja tunnistaa piilomerkityksiä. Pystyy esittämään ajatuksiaan sujuvasti ja spontaanisti ilman havaittavia vaikeuksia ilmausten löytämisessä. Käyttää kieltä joustavasti ja tehokkaasti sekä sosiaalisesti myös opintoihin ja ammattiin liittyviin tarkoituksiin. Pystyy tuottamaan monimutkaisia aiheita käsittelevää selkeää, hyvin rakentunutta ja yksityiskohtia sisältävää tekstiä. Osaa jäsentää tekstiä ja edistää sen sidosteisuutta esimerkiksi käyttämällä sidosanoja.
C2	Ymmärtää yleensä vaikeuksista kaikenlaista puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Osaa yhdistellä tietoja erilaisista puhutuista ja kirjoitetuista lähteistä ja rakentaa niissä esitetyistä perusteluista ja selostuksista sisällöllisesti yhtenäisen esityksen. Pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan spontaanisti, erittäin sujuvasti ja täsmällisesti. Pystyy erottamaan merkitysvivahteet mutkikkaisakin tilanteissa.

© Council of Europe

Suomi toisena kielenä –ainealan opetussuunnitelma

Sisällysluettelo

1. Johdanto
 2. Aineala ja sen tavoitteet
 3. Ainealan opetuksen tavoitteiden toteuttaminen
 4. Oppimisen tukeminen
 5. Arviointi ja palaute
 6. Ainealan resurssit opistossa
 7. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
- Lähteet

1. Johdanto

Mahdollisuus suomen kielen opiskeluun on yksi tärkeimmistä palveluista, joita vieraskielinen kaupunkilainen tarvitsee. Tärkein integroitumisen mahdollistaja on kohdemaan äidinkielen oppiminen, joka antaa myös keinoja ympäröivän kulttuurin ymmärtämiselle. Helsingin kaupungin väestöstä 13,5 % on vieraskielisiä ja kolme eniten puhuttua vierasta äidinkieltä ovat venäjä (20 %), viro (14 %) ja somali (10 %) (Helsingin kaupungin tietokeskus, 2015). Vuosittain Helsinkiin muuttaa lisää noin 400 maahanmuuttajaa (Arnold 2015:36). Vieraskielisten määrä kaupunkilaisten

keskuudessa on jatkuvassa kasvussa ja se tarkoittaa myös muuttuvia kaupunkilaisten tarpeita. Suomen kielen koulutuspaikoista on ollut jatkuvasti pulaa ja se on näkynyt tarpeena kasvattaa suomi toisena kielenä- kurssien määrää myös opistossa.

Maahanmuuttajille kohdistetuilla opiskelumahdollisuuksilla pyritään edistämään monikulttuurisuuden, kansainvälisyyden ja osallisuuden toteutumista kaupunkilaisten keskuudessa. Opiston kurssitarjonnan halutaan tavoittavan kaupunkilaisia niin eri kansallisuus-, kieli-, kulttuuri- kuin etnisistäkin ryhmistä ja vastaavan myös heidän tarpeisiinsa. Näin opisto edesauttaa omalla toiminnallaan kotoutumista ja integroitumista Helsingin kaupunkiin sekä suomalaiseen yhteiskuntaan.

2. Aineala ja sen tavoitteet

Kielen sanotaan olevan avain kulttuuriin. Jokainen kieli heijastaa sitä puhuvan kieliryhmän kulttuuria, mm. tapoja, ajatuksia, tunteita ja maailmankuvaa. Kielen avulla kulttuuri sanoitetaan ja sen avulla tulkitaan maailmaa. Kieli on myös inhimillisen vuorovaikutuksen väline ja sosiaalisen verkostoitumisen mahdollistaja. Kohdemaan kielen ja kulttuurin oppiminen on täten tärkeä osa yhteiskuntaan integroitumista.

Suomi toisena kielenä (S2) -aineala noudattaa opiston yleisen opetussuunnitelman ihmis- ja oppimiskäsityksiä. Lisäksi S2-opetuksessa korostuu monia funktionaalisen kielikäsitteiden piirteitä, jotka usein liitetään juuri toisen kielen oppimiseen. Kieli nähdään ensisijaisesti viestinnän välineenä ja funktionaalinen kielitaito tavoitteena. Tärkeintä on oppia kommunikoidaan suomen kielellä erilaisissa tilanteissa. Kielen rakenteet sidotaan kielenkäyttötilanteisiin, ja oppijan omaa aktiivista roolia oppimisessa korostetaan. Kielen funktionaalisuus korostuu erityisesti S2-opiskelijoiden joukossa, koska he asuvat jo maassa, jossa tarvitsevat jatkuvasti tätä vierasta kieltä. Funktionaalisuus näkyy myös S2-kurssisisällöissä, joissa keskitytään opiskelijoiden arkeen liittyviin aiheisiin sekä yhteiskuntaan integroitumisen kannalta tärkeisiin teemoihin (esim. kulttuuriaiheet, työnhaku jne.). Kurssit eivät suinkaan ole ainoita opiskelijoiden kontakteja suomen kieleen vaan oppimista tapahtuu paljon myös muuna aikana. Suomen opetuksen tavoitteena onkin vastata arjen tarpeisiin sekä tukea ja auttaa oppimista myös kurssien ulkopuolella.

Kuten kielten opetus yleisesti, myös S2-opetus pohjautuu Yleiseurooppalaiseen viitekehyksen taitotasoluokitteluun (liite 1). Taitotasot toimivat opetustarjonnan suunnittelussa perustana. Opiston kurssit on ryhmitelty perustason (tasot 1 ja 2), keskitason (tasot 3 ja 4) ja ylimmän tason (tasot 5 ja 6) kursseihin (liite 2). Kurssitarjonta keskittyy perus- ja keskitason kursseihin. Ylimmän tason kurseja järjestetään harvemmin. Opistossa voi myös osallistua viisi kertaa vuodessa järjestettävään suomen kielen keskitason yleiseen kielitutkintoon (Ykiin), joka tarvitaan Suomen kansalaisuuden saamiseksi. Myös tähän tutkintoon valmentavia kurseja järjestetään.

S2-aineala tarjoaa suomen opetusta niille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Opetusta tarjotaan erilaisissa elämäntilanteissa oleville maahanmuuttajille – sekä Suomeen vasta tulleille että jo pidempään täällä asuneille. Kaikki maahanmuuttajaryhmät, mm. työn tai puolison perässä maahan muuttaneet, turvapaikanhakijat, paluumuuttajat, vaihtooppilaat/opiskelijat, ulkosuomalaiset, kotivanhemmat, työssäkäyvät ja työttömät, ovat opetuksen kohderyhmää ja voivat osallistua kursseille.

Suomi toisena kielenä -opetuksen tavoitteena on eri maahanmuuttajaryhmien integrointi suomalaiseen yhteiskuntaan kielen ja kulttuurin oppimisen kautta. Kieli nähdään avaimena kulttuuriin sekä sen ymmärtämiseen. Opetuksen on tarkoitus antaa riittävät suullisen ja kirjallisen

kielitaidon valmiudet arjessa selviytymiseen, jatko-opintoihin tai työelämään siirtymiseen sekä yleisesti yhteiskunnassa tasavertaisena jäsenenä toimimiseen. Tämän takia kielen opetukseen sisältyy paljon myös kulttuuri- ja yhteiskuntatietoutta. Yhteiskunnallisista aiheista järjestetään erillisiäkin kursseja ja luentoja maahanmuuttajille. Kurssisuunnittelussa otetaan lisäksi huomioon kaupungin järjestämä maahanmuuttajaopetuksen kokonaistilanne. Opisto on mukana Helsingin kaupungin maahanmuutto- ja kotoutumisasioiden asiantuntijaryhmissä sekä vapaan sivistystyön verkostoissa, joissa maahanmuuttajakoulutusta suunnitellaan ja kehitetään jatkuvasti eri virastoiden ja oppilaitosten yhteistyönä.

3. Ainealan opetuksen tavoitteiden toteuttaminen

Lähtökohtana suomen kielen opiskelussa pidetään opiskelijan omaa halua oppia suomea, oppimisen edellytyksiä sekä halua osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan täysivertaisena kansalaisena. Kurseille ilmoitaudutaan vapaaehtoisesti ja paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä. Ainoastaan jatkokursseilla (etenkin syksyiltä keväälle) voi olla ennakoilmoittautuminen edellisen osan opiskelijoille. Osallistujat hakeutuvat kursseille itsenäisesti eikä tasotestejä pidetä. Kursseja järjestetään ympäri Helsinkiä aamuisin, päivisin ja iltaisin. Kurssit eivät ole työvoimapolitiittista kotoutumiskoulutusta, mutta osan kursseista työ- ja elinkeinotoimistot hyväksyvät omaehtoiseksi tuettavaksi koulutukseksi omien kriteeriensä mukaisesti. Tällöin osallistuja voi sisällyttää opiston kursseja osaksi kotoutumissuunnitelmaansa.

Opetus- ja kurssirakenne on järjestetty niin, että opiskelija voi sujuvasti edetä tasolta toiselle. Parhaimpaan oppimistulokseen oppija pääsee suorittamalla kursseja kronologisessa järjestyksessä. Kaikista kurssisisällöistä on tehty kurssikuvaukset (liite 3). Intensiivikurssit rakentuvat kahdesta kurssista, esim. Suomi 1 ja Suomi 1 jatko. Opiskelu näillä kursseilla on tiiviimpää, ja opetuskertoja on useana päivänä viikossa. Kurssikirjaksi on valittu Suomen mestari-sarja, jota käytetään lähes kaikilla kursseilla, jotta systemaattisuus opetuksen sisällöissä säilyy. Se myös helpottaa opiskelijoiden siirtymistä kursseilla ja kokonaisuuksien suorittamista. Enemmistö kurssiryhmistä on kansainvälisiä, muutamia alkeiskursseja on suunnattu erikseen runsaasti edustetuille kieliryhmille.

Perustason kursseilla opiskelija oppii ymmärtämään selkeää puhetta, joka käsittelee arkipäivän asioita, lukemaan yksinkertaisia tekstejä ja kirjoittamaan helppoja viestejä. **Keskitason kursseilla** kielitaito kehittyy; opiskelija saa varmuutta omaan puheeseen ja esimerkiksi radion ja television kieli tulevat tutuiksi. Opiskelija pystyy tuottamaan omia, pidempiä tekstejä ja hallitsee jo peruskieliopin hyvin. **Ylimmän tason kurssit** ovat vaativia ja edellyttävät jo hyvää suullista ja kirjallista suomen kielen taitoa. Ne voivat keskittyä kertaamiseen, tietyn ammattisanaston opetteluun, idiomaattiseen kielenkäyttöön, tyyliseikkoihin tai harvinaisempien rakenteiden opetteluun.

Perus- ja keskitason kursseja järjestetään laajasti eri puolilla kaupunkia. Ylimmän tason kursseja järjestetään harvemmin ja mahdollisuuksien mukaan. Yhtä tasoa opiskellaan opistossa n. 140 oppituntia eli noin yksi opiston lukuvuosi. Intensiivikursseilla opetusta on tiiviimmin ja yhdessä lukuvuodessa voi halutessaan edetä jopa kaksi tasoa. Kursseja pyritään järjestämään eri puolilla kaupunkia ja eri aikoihin, jotta mahdollisuus osallistua kursseille taataan eri kohderyhmille. Kurssimääriä keskitetään niihin kaupungin osiin, joissa maahanmuuttajia eniten asuu ja missä kysyntäkin on suurinta, mm. itäinen Helsinki ja junaradan varsi.

Peruskurssien lisäksi järjestetään keskustelukursseja sekä muita erikoiskursseja tukemaan opiskelua, esim. englanti/venäjä/kiina apukielenä tai senioreille, hitaasti opinnoissaan eteneville,

kertausta tarvitseville tai luku- ja kirjoitustaidottomille tarkoitettuja kursseja. Lisäksi opiston tarjonnassa on ollut tandem-kursseja, joihin osallistujat kootaan kahdesta kieliryhmästä (esim. suomi-espanja). Tandem-opetuksen ideana on, että kahden kielen opettajan johdolla osallistujat opettavat toisiaan vuorotellen omalla äidinkielellään. Näin ollen monimuotoisuuden lisääntyminen tarjoaa vastavuoroisen oppimisen mahdollisuuden helsinkiläisille. Sekä maahanmuuttajat että kantaväestö voivat oppia toisiltaan. Lisäksi kontaktit kantasuomalaisiin ja tunne oman kulttuurin ja kielen arvostuksesta lisäävät yhteenkuuluvuutta ja helpottavat integroitumista. Osa S2-kursseista toteutetaan yhteistyössä eri ainealojen kanssa. Näin maahanmuuttajat tutustuvat suomalaiseen kulttuuriin monesta näkökulmasta ja samalla myös opiston muiden ainealojen tarjontaan. Tavoitteena on, että kielitaidon karttuessa, he voivat osallistua kaikille opiston kursseille.

4. Oppimisen tukeminen

Oppimista ja erilaisia oppimistyyliä tuetaan järjestämällä monipuolista opetusta eri opetusmetodein ja mielekkäin, aikuisopiskelijoille soveltuvin sekä käytännönläheisin harjoituksin. Opetuksessa tunnistetaan opiskelijoiden erilaiset kyvyt omaksua ja käsitellä tietoa. Myös aikaisemmat oppimiskokemukset tai niiden puute huomioidaan ja tukea annetaan mahdollisuuksien mukaan myös yksilöllisesti. Oppimaan oppimisen taitoja harjoitellaan; kieltä ohjataan oppimaan monin eri tavoin ja erilaisia kanavia hyödyntäen.

Varsinaisen ryhmässä tapahtuvan opetuksen lisäksi kieltä voi opiskella omatoimisesti. Opettajat ohjaavat ja neuvovat opiskelijoita itsenäiseen opiskeluun ja esimerkiksi verkon itseopiskelumateriaalien pariin. Opiston eri toimipisteiden mikrotuvista ja itseopiskeluun tarkoitetuista auloista löytyy valikoima suomen kielen cd-levyjä, joita voi kuunnella paikan päällä. Myös Opistotalon kirjastosta löytyy suomen oppimateriaaleja.

Maahanmuuttajille järjestetään omia kursseja myös muilla ainealoilla. Tavoitteena on, että maahanmuuttajia ohjataan aktiivisesti opiston koko opetustarjonnan pariin ja lisätään suomenkielisten ja muun kielisten yhteisiä kursseja, jotka tarjoavat tutustumismahdollisuuksia ja tukevat kansainvälistymistä kaksisuuntaisesti.

Opintoneuvontaa on mahdollista saada opistossa usealla eri kielellä (suomi, englantia, venäjä, arabia, ranska ja espanja). Neuvontaa voi saada paikan päällä tai puhelimitse niille varattuna aikoina. Lisäksi toimistot opastavat asiakkaita opintojen kanssa. Kaikki opettajat antavat mahdollisuuksien mukaan henkilökohtaista ohjausta omien kurssiansa opiskelijoille ja ohjaavat oikeille kursseille. Opiston ohjelmassa ja verkkosivuilla on maahanmuuttajille tietoa ilmoittautumisesta ja opintoneuvonnasta suomeksi, venäjäksi ja englanniksi.

Maahanmuuttajien osallistumista kursseille tuetaan myös kevennetyin kurssimaksuin. Maahanmuuttajille tarkoitettut kurssit ovat hinnaltaan puolet halvempia kuin normaalit kurssit. Lisäksi maahanmuuttajat voivat hakea alennusta erikseen merkityistä kursseista myös Opetushallituksen myöntämällä opintoseteleillä.

5. Arviointi ja palaute

Arviointi ja palautteen saanti on kielen oppimisessa jatkuvaa ja vuorovaikutteista. Sitä tapahtuu tunnilla itsenäisesti opiskelijoiden toimesta, mutta myös ryhmän sisäisesti ja opettajan jakamana. Pääasiassa opiskelijoita kannustetaan itsearviointiin ja tunnistamaan omia vahvuuksia ja heikkouksia. Se on osa oppimaan oppimista. Kurssien keskeiset tavoitteet pyritään ilmaisemaan

selkeästi ja niistä keskustellaan avoimesti. Myös opetusmenetelmistä neuvotellaan kunkin ryhmän kanssa ja opiskelijoilla on mahdollisuus esittää toiveita opetukseen.

Opettajan tehtävänä on antaa jatkuvaa suullista palautetta ja motivoida opiskelijoita kannustuksella. Opettaja rohkaisee yrittämään ja innostaa kehittymään. Opettajan kanssa on aina mahdollista keskustella omasta osaamisestaan ja pyytää palautetta omasta edistymisestään. Kurssilla voidaan antaa palautetta myös kirjallisista tuotoksista. Kurssipalaute kerätään jokaisen kurssin lopuksi sähköisesti. Siinä opiskelijat arvioivat mm. kurssin tavoitteita ja sisältöjä, omaa aktiivisuutta ja oppimista, opettajan ammatillisuutta, oppimateriaaleja, tiloja ja käytännön asioita. Palautteiden avulla opetuksen laatua seurataan ja kehitetään.

6. Ainealan resurssit opistossa

Maahanmuuttajien kasvava määrä kaupungissa on johtanut siihen, että S2-opetusta tarvitaan jatkuvasti lisää. Siksi myös opistossa on lisätty suomen opetuksen tuntimääriä tasaisesti vuosi vuodelta. S2-opetuksen lisäksi maahanmuuttajille järjestetään muiden aineiden kursseja. S2-opetuksen kurssitarjonnan suunnittelevat suunnittelijaopettajat ja koulutussuunnittelija. Valtaosan opetuksesta toteuttavat tuntiopettajat. Opetusta järjestetään myös yhdessä eri yhteistyötahojen kanssa. Työväenopisto tuottaa Stadin osaamiskeskukseksi maahanmuuttajien opetusta maksupalveluna.

Pääasiassa opetusta järjestetään opiston omissa kieliluokissa, mutta myös kouluja ja muita oppilaitoksia hyödynnetään. Palvelukeskuksissa järjestetään ikäihmisten opetusta. Tärkeimpänä kriteerinä on tilojen soveltuvuus kielen opetukseen sekä sijainti hyvien kulkuyhteyksien varrella. Sijainti lähellä asuinalueita, joissa asuu paljon maahanmuuttajia ja helpot kulkuyhteydet otetaan huomioon kurssisuunnittelussa ja opetuksen sijoittamisessa. Kaiken tasoiset kurssit eivät menesty kaikkialla kaupungissa, mutta pyrkimyksenä on, että monessa eri toimipisteessä tarjotaan mahdollisimman monipuolista suomen opetusta. Opetustiloissa tulee olla ajanmukaiset opetusvälineet ja niiden on oltava muunneltavia sekä yksilö-, ryhmä- tai parityöskentelyyn soveltuviksi. Mahdollisuuksien mukaan opetusta voidaan viedä myös luokkatilasta ulos ja järjestää esim. opetuksellisia retkiä.

7. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Jo lähtökohtaisesti S2-opetuksen tavoitteena on eri kulttuuri- ja kieliryhmien tavoittaminen. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus eri ryhmien kesken huomioidaan tarjontaa ja sisältöjä suunniteltaessa. Ryhmien monikulttuurisuuden takia siihen kiinnitetään myös erityistä huomiota opetuksessa, jotta tasa-arvo ja yhdenvertainen kohtelu toteutuvat jokaisen opiskelijan kohdalla. Kurssitarjonta toteutetaan niin, että opetus soveltuu erilaiset lähtökohdat omaaville opiskelijoille. S2-opiskelijoista on viime vuosina ollut n. 40 % miehiä ja 60 % naisia. Yhdessä ryhmässä voi olla eri-ikäisiä opiskelijoita jopa 12 eri maasta. Aliedustettuina ovat olleet ainoastaan heikon koulutustaustan omaavat naiset, etenkin kotiäidit ja seniorimiehet, vaikka erikseen kohdennettuja kursseja on heillekin järjestetty.

Lähteet:

- Arnold, L. 2015. Kiintiöpakolaisten vastaanotto. Muistio Helsingin kaupungin elinkeino-osastolle. Helsingin kaupungin tietokeskus, Kaupungin tutkimusyksikkö.
- Helsingin kaupunki, Tietokeskus 2015. Tilastoja 2015/41. (4.11.2016)

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/15_12_16_Tilastoja_41_Hiekkavuo_Haapamaki_Ra nto_Salorinne.pdf

- Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikko, Opetushallitus. (9.11.2016)
<http://www02.oph.fi/ops/taitotasoasteikko.pdf>

Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri –ainealan opetussuunnitelma

Sisällysluettelo

1. Johdanto
2. Ainealan merkitys ja tavoitteet
3. Opetettavat aineet
 - a. Filosofia
 - b. Historia ja kulttuurintuntemus
 - c. Kasvatus ja oppiminen
 - d. Psykologia ja ihmissuhteet
 - e. Viestintä
 - f. Yhteiskunta
 - g. Taloustieto ja yrittäjyys
 - h. Työelämän taidot
4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

1. Johdanto

Ympäriöivän yhteiskunnan jatkuva muuttuminen asettaa ainealalle koko ajan uusia haasteita. Tietoa tulvii eri medioista koko ajan yhä enemmän. Maailmantilanteet muuttuvat ja myös oma kulttuurimme muotoutuu koko ajan uudelleen.

Pystyäkseen ymmärtämään ja jäsentämään tietojaan ja kokemuksiaan ihminen tarvitsee uusia jäseneltyjä näkökulmia ja mahdollisuutta keskusteluun. Näin kehittyä myös yksilön oma arviointikyky. Vuorovaikutuksessa toisten kanssa opitaan ymmärtämään toisenlaisia ihmisiä ja myötäelämisen kyky vahvistuu.

2. Tavoitteet

Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -ainealan opetuksen lähtökohtana on, että ihmiset tarvitsevat yhteiskunnassa toimiakseen ja myös oman hyvinvointinsa vuoksi monipuolista tietämystä ja ymmärtämystä erilaisista asioista. Opetuksen yleisenä tavoitteena on antaa mahdollisuuksia laajentaa maailmankuvaa ja lisätä opiskelijoiden valmiuksia kehittyä aktiiviseksi ja osallistuvaksi, yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi kansalaiseksi. Yksilötason tavoitteena on antaa opiskelijalle lisää yhteiskunnallista tietoa, vahvistaa itsetuntemusta ja itsetuntoa sekä kykyä ilmaista itseään ja toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Keskeinen arvoperusta on, että oppiminen on ihmisen perustarve ja jokainen haluaa kehittyä sellaisissa asioissa, jotka hän kokee itselleen tärkeiksi. Ihminen haluaa ymmärtää itseään, muita ihmisiä ja maailmaa. Ainealan opetuksessa tuetaan opiskelijoiden omia pyrkimyksiä antamalla

heille positiivisia oppimiskokemuksia ja onnistumisen elämyksiä yhdessä muiden samoista aiheista kiinnostuneiden ihmisten kanssa. Opetuksen tulee olla puolueetonta, objektiivista ja sitoutumatonta.

Kurssien ja luentojen sisällöt seuraavat ajankohtaisia yhteiskunnallisia tapahtumia tai ajattomia ilmiöitä, jotka kiinnostavat ihmisiä ja tyydyttävät heidän tiedonhaluaan. Usein asiantuntijat tarjoavat omien tutkimustensa aiheita opistossa opetettavaksi, jolloin suunnittelijat ratkaisevat, onko aiheella yleisempää kiinnostusta.

Opetuksen suunnittelussa hyödynnetään myös yhteistyötä eri järjestöjen ja yhdistysten, kaupungin virastojen sekä alueellisten toimijoiden kanssa.

3. Opetettavat aineet

Ihmistä, yhteiskuntaa ja kulttuuria lähestytään ainealan opetuksessa humanististen ja yhteiskuntatieteellisten tieteenalojen pohjalta. Opetus koostuu useista eri oppiaineista, joiden sisällöllisiä painotuksia ja määrällistä tarjontaa tarkistetaan kurssien suunnittelussa vuosittain.

a. Filosofia

Filosofia on tieteenala, jossa käsitellään todellisuutta, sen hahmottamista sekä ihmisen toimintaa maailmassa ja yhteiskunnassa. Filosofiasa tarkastellaan eri näkökulmista erilaisia ilmiöitä ja ongelmia ja pyritään jäsentämään niitä käsitteellisesti, järkiperaisesti ja keskustellen. Filosofian opiskelu opettaa hahmottamaan laajempia käsitteellisiä kokonaisuuksia sekä asioiden välisiä yhteyksiä.

Tavoitteena on oppia hahmottamaan, erittelemään ja vertailemaan arvoja, normeja ja merkityksiä koskevia näkemyksiä ja niiden herättämiä kysymyksiä. Filosofian opiskelu edistää opiskelijoiden yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia.

Kyseenalaistavan ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa myös hahmottamaan ja jäsentämään nykypäivän jatkuvasti kasvavaa informaatiotulvaa. Opiskelija saa valmiuksia suhtautua kriittisesti ja rakentavasti maailman tapahtumiin, yhteiskunnallisiin tilanteisiin sekä erilaisiin vallitseviin arvonäkemyksiin. Filosofia auttaa näkemään, mitä merkitystä on erilaisten tietojen ja taitojen hallinnalla ja erilaisilla käytännön valinnoilla niin yksilöille kuin yhteiskunnalle, koko ihmiskunnan elinolosuhteille ja tulevaisuudelle.

b. Historia ja kulttuurintuntemus

Historian ja kulttuurintuntemuksen opetuksen lähtökohtana on antaa menneisyyden tarkastelun kautta välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avata näkökulmia myös tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Pyrkimyksenä on vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja.

Historian ja kulttuurintuntemuksen opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutuksellisia suhteita. Opetuksessa kiinnitetään tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa.

Historian ja kulttuurintuntemuksen opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tiedollisia kokonaisuuksia. Opiskelu syventää opiskelijoiden

yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi. Tärkeänä tavoitteena on myös lisätä kulttuurista ymmärtämystä ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta.

c. Kasvatus ja oppiminen

Kasvatus ja oppiminen -aineryhmän kurssien pyrkimyksenä on antaa opetusta, joka tukee perheiden kasvatustyötä. Kurssien opetus edistää vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta, sekä antaa vanhemmille välineitä edistää eri ikäkausina tapahtuvaa oppimista. Aineryhmässä järjestetään myös kursseja, joilla edistetään aikuisten oppimistaitoja.

d. Psykologia ja ihmissuhteet

Psykologia ja ihmissuhteet -aineiden opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologisen tiedon avulla opiskelija voi omakohtaisesti tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä.

Voimavara- ja vuorovaikutustaitojen opetuksen pyrkimyksenä on parantaa ihmisten kommunikaatiotaitoja työelämässä, perhe-elämässä sekä yleisessä yhteisöllisessä kanssakäymisessä. Tätä kautta ne lisäävät niin opiskelijoiden omaa kuin heidän läheistensä hyvinvointia erilaisissa vuorovaikutteisissa ihmissuhteissa.

Opetus koostuu soveltavaan psykologiaan perustuvista kursseista sekä ihmissuhteisiin liittyvistä ja henkisiä voimavaroja ja vuorovaikutustaitoja kehittävästä opetuksesta. Opetusta järjestetään sekä kaikille avoimina luentoina, että pienryhmäopetuksena.

e. Viestintä

Viestinnän oppiaineessa tarkastellaan viestinnän moninaisia ilmiöitä osana yhteiskuntaa, erilaisia yhteisöjä sekä yksilöiden välisiä sosiaalisia verkostoja. Viestinnän kurssien ja luentojen opetuksen pyrkimyksenä on antaa opiskelijoille tietoa erilaisista viestinnällisistä mahdollisuuksista ja verkostoista. Oppiaineessa opetetaan myös konkreettisia taitoja, jotka voivat edistää ihmisten kykyä toimia paremmin erilaisissa esiintymistilanteissa tai viestinnällisissä työtehtävissä.

f. Yhteiskunta

Yhteiskunnallisen opetuksen pyrkimyksenä on antaa opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lähtökohtana on myös vahvistaa opiskelijoiden talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä. Työväenopiston Yhteiskunta-oppiaineen opetuksen erityisenä tavoitteena on herättää opiskelijoissa elävää kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin sekä kannustaa heitä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Oppiaineen opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat; erityisesti tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Yhteiskunta-aineiden opetus koostuu yleissivistävistä luennoista ja yhteiskunnallista toimijuutta tukevista kursseista. Yleisluennoilla tarkastellaan kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä; valtaa, taloutta ja vaikuttamista suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Kurssien opetuksessa opiskelija saa konkreettisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat ja

opastavat häntä yhteiskunnallisessa verkostoitumisessa ja osallistumisessa, kuten eri järjestöissä tehtävässä vapaaehtoistyössä.

g. Taloustieto ja yrittäjyys

Yhteiskunta-aineiden alla annetaan myös erityistä taloustiedon ja yrittäjyyden opetusta. Näiden kurssien lähtökohtana on opettaa konkreettisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat ja opastavat opiskelijaa henkilökohtaisen tai perheyhteisön rahatalouden hoitamisessa, yhteisöllisessä vapaaehtoistoiminnassa tai yritystoiminnassa.

h. Työelämän taidot

Kevätlukukaudesta 2017 alkaen ainealan opetuksessa on huomioitu omana oppiaineenaan myös työelämän taidot. Oppiaineeseen on koottu kursseja, joiden pyrkimyksenä on antaa opiskelijoille taitoja ja valmiuksia työnhakutilanteisiin, sekä opettaa ja harjoittaa työelämäviestinnän perustaitoja. Kurssien tarjonnassa on pyritty ottamaan huomioon sekä kantaväestön että maahanmuuttajien tarpeita.

4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -ainealan opetuksen kohderyhmänä ovat lähtökohtaisesti kaikki aikuiset kansalaiset. Kursseille ja luennoille voi ilmoittautua oman kiinnostuksensa mukaan kuka tahansa. Lisäksi opetuksessa huomioidaan tiettyjä erityisryhmiä kuten ikäihmiset, maahanmuuttajat tai erityistä tukea tarvitsevat kuten afaattiset henkilöt, kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat, muistisairaat tai näkövammaiset. Erityisryhmiä huomioidaan vuosittain tarkistettavilla painotuksilla.

Pyrkimyksenä on, että opetus toimii myös syrjäytymisen ehkäisijänä. Tämä on huomioitu opetuksen järjestelyissä: opetusta järjestetään sekä kursseina että yleisluentoina. Erityisen matala osallistumiskynnys on opiston ilmaisilla yleisluennoilla. Niihin on vapaa pääsy, joten luennoille on kenen tahansa helppo tulla, eikä osallistuminen edellytä kurssille sitoutumista. Ainealalla järjestetään myös kursseja, joiden tavoitteena on edistää erityisesti työttömien opiskelijoiden työelämätaitoja, sekä kursseja jotka antavat valmiuksia omaa yritystoimintaa varten.

Luonto ja ympäristö sekä liikenne ja merenkulku –ainealojen opetussuunnitelma

Sisällysluettelo

- 1. Johdanto ja ainealan merkitys**
- 2. Ainealan tavoitteet**
- 3. Ainealan opetus**
- 4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus**

1. Johdanto ja ainealan merkitys

Luonto ja ympäristö ovat keskeisiä arvoja Helsingin kaupungin strategiaohjelmassa 2013-2016. Ekologisuus ohjaa Helsingin kaupungin toimintaa ja kehitystä. Metropolialuetta kehitetään

alueena, jossa on luonnonläheinen ympäristö. Ympäristövastuullisuus on keskeinen arvo kaikessa Helsingin kaupungin toiminnassa ja kehityksessä. Helsinki on sitoutunut kantamaan vastuunsa ilmastonmuutoksen torjumisessa sekä edistämään kestävästä liikkumisesta lisäämällä kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen osuutta liikenteestä.

Työväenopiston Luonto, ympäristö, merenkulku ja liikenne –ainealan opetus toteuttaa osaltaan strategiaohjelman visiota Helsingissä ympäristövastuullisena, luonnonläheisenä ja kestävästi kehitykseen sitoutuneena kaupunkina.

Luonto ja ympäristö –aineala lähtee liikkeelle ajatuksesta, että ihminen on osa luontoa. Monet ihmisen aiheuttamat toimet kuitenkin tuhoavat elinympäristöä kovaa vauhtia. Ainealan opetus pohjautuu näkemykseen, että voidakseen jatkaa rinnakkaiseloä luonnon ja ympäristönsä kanssa, ihmisen on omaksuttava kestävästi kehityksen periaatteet.

2. Ainealan tavoitteet

Aineala tutustuttaa luonnontieteen ilmiöihin ja ympäristökysymyksiin. Opetuksen perustana ovat luonnontieteet ja ajankohtainen ympäristötutkimus. Lähtökohtana on maapallon tilan sekä ihmisten hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden tiedostaminen. Tavoitteena on jakaa tietoa, havahduttaa vastuullisuuteen omasta elinympäristöstä sekä levittää kestävästi kehityksen arvoja. Ainealan opetus ei lähesty aihepiiriä pelkästään tiedollisesti. Luontoarvoja välitetään myös kokonaisvaltaisten luontoelämysten kautta. Monipuoliset luontokokemukset edistävät niin fyysisistä kuin psyykkistä hyvinvointia ja terveyttä.

Luonto ja ympäristö –ainealan tavoitteena on innostaa luontoharrastukseen, ohjata arvostamaan ja kunnioittamaan ympäröivää luontoa ja kantamaan vastuuta sen tulevaisuudesta. Jakamalla tietoa ja opastamalla luonnossa liikkumisen taidoissa autamme kaupunkilaisia löytämään iloa ja hyötyä luonnosta. Ainealan tarjonta täydentää kaupungin tarjoamia luonto- ja ympäristöpalveluja ja samalla hyödyntää kaupungin ylläpitämiä luontokohteista.

3. Ainealan opetus

Opetusta annetaan sekä kaikille avoimina yleisluentoina että kurssimuotoisena. Opetus sijoittuu pääosin opiston omiin tiloihin. Aineala on kuitenkin oppimisympäristöltään monimuotoinen. Monet ainealan kurssit järjestetään luonnossa, mikä tekee ainealasta joustavan tilajärjestelyjen suhteen. Keväisin ja syksyisin järjestetään luontokohteisiin suuntautuvia linturetkiä, retkikursseja, sadonkorjuu- ja villivihannespyöräilyjä, sieniretkiä sekä kalastuskursseja. Luentoja ja kurssien aiheita ovat mm. kompostointi, ilmastonmuutos, tähtitiede, puutarhanhoito, mehiläistarhaus sekä lasten tiedekurssit.

Osa ainealan opetuksesta antaa valmiudet käytännön taitojen hallintaan. Esimerkiksi ehiläishoidon kurssit antavat valmiudet mehiläistarhan perustamiseen ja puutarhakursseilla perehdytään käytännön puutarhan hoitoon.

Ainealan opettajat ovat alansa asiantuntijoita. Opetus koostuu sekä vakiintuneista vuosittain toistuvista kursseista että vaihtuvista kursseista. Esimerkiksi mehiläishoidon, puutarhahoidon ja kukkasidonnan kursseilla on vakiintunut kysyntä ja kursseja järjestetään vuosittain. Aineala uusiutuu vuosittain uusien opettajien ja heidän edustamansa asiantuntemuksen ja erityisosaamisen myötä.

Luonto ja ympäristö –ainealalla järjestetään myös paljon kursseja yhteistyössä eri järjestöjen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Esimerkiksi Vihreän Sivistysliiton kanssa järjestetään yhteistyössä maahanmuuttajille suunnattuja Metsämarjat ja sienet –kursseja. Kursseja järjestetään paljon myös yhteistyössä muiden ainealojen kanssa.

Liikenne ja merenkulku –aineala tarjoaa tietoa ja välineitä turvalliseen ja kestäväan liikennekulttuuriin. Merenkulun kurssien tavoitteena on tarjota perustiedot turvalliseen liikkumiseen sisävesillä ja saaristossa. Merenkulun kurssit valmentavat Suomen Navigaatioliiton saaristomerenkulun ja rannikkomerenkulun tutkintoihin ja ne täyttävät liikenteen turvallisuusviraston vaatimukset. Liikenne –ainealan kursseilla ja luennoilla perehdytään mm. pyöräliikenteeseen ja kestäväan liikennekulttuuriin ja joukkoliikenteeseen.

4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Sekä luonto ja ympäristö että liikenne ja merenkulku -ainealan opetuksen kohderyhmänä ovat kaikki aikuiset kansalaiset. Lisäksi opetuksessa huomioidaan tiettyjä erityisryhmiä kuten lapsiperheet ja maahanmuuttajat. Erityisryhmiä huomioidaan vuosittain tarpeiden mukaan. Sukupuolten tasa-arvo toteutuu kursseilla hyvin. Ainealojen kursseille osallistujista on miehiä lähes puolet.

Pyrkimyksenä on, että kursseille ja retkille osallistuminen antaa osallistujalle luontoelämysten lisäksi myös osallisuuden kokemuksia ja tarjoaa mahdollisuuden sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Osallisuuden kokemukset edistävät osaltaan kansalaisten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tavoitteita.

Taideaineiden yksikkö

Kuvataiteen opetussuunnitelma

Sisällys:

1. Johdanto
2. Kuvataideopetuksen tavoitteet ja niiden toteutuminen
3. Kuvataiteen opetustarjonta ja sisällöt
4. Oppimisen tukeminen
5. Arviointi ja palaute
6. Tasa-arvon toteutuminen
7. Tulevaisuus

1. Johdanto

Visuaalinen ilmaisu on ollut kautta ihmiskunnan historian ihmiselle luonteenomainen tapa kommunikoida ja olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Nykyisin eletään yhä kasvavassa visuaalisten ärsykkeiden ja kuvien tulvassa, jonka jäsentämiseen ja ymmärtämiseen tarvitaan keinoja. Visuaalisen ilmaisukielen opiskelu antaa välineitä, jotka edistävät vuorovaikutusta, yhteisöllisyyttä ja siten myös henkistä hyvinvointia.

Taide tarjoaa mahdollisuuden arjesta irtautumiseen, iloon ja elämyksiin. Taidekasvatus lisää kykyä nauttia taiteesta sekä vastaanottaa, tulkita ja luoda sitä.

Kuvataiteellisen luovan prosessoinnin avulla on mahdollista peilata, tutkia, jäsentää ja arvioida itseä suhteessa ympäristöön. Työskentelyprosessi kehittää ongelman-ratkaisukykyä ja lisää itsetuntemusta ja -luottamusta. Prosessi voi olla yhtä tärkeä ja jopa merkityksellisempi kuin lopputulos.

Kuvataideopetukselle on luonteenomaista teemojen ja ilmiöiden monipuolinen ja moniaistisesti elämyksellinen käsittely. Opetuksen lähtökohtana on konstruktivistinen oppimiskäsitys, jonka mukaan opiskelija on aktiivinen tiedon käsittelijä ja konstruoija, joka hyödyntää oppimisessa kokemuksiaan ja käsityksiään.

Kuvataiteen opiskelu tarjoaa arkea rikastuttavan harrastuksen. Kuvallisten ilmaisutaitojen kehittämisen ohella on mahdollisuus kohdata samoista asioista kiinnostuneita ja solmia sosiaalisia kontakteja. Työväenopiston kursseilla on mahdollista myös hankkia valmiuksia kuvataiteen ammattimaista opiskelua varten tai täydentää ammatillista osaamistaan.

Kuvataiteen opiskelu kehittää motorisia taitoja, näköaistia ja esteettistä havaintokykyä sekä kuvallista ajattelua ja aktivoi tutkimaan todellisuutta taiteelle ominaisin välinein. Esteettinen havainnointi on kohteeseen eläytyvää ja kokonaisvaltaista. Opiskelulla on parhaimmillaan aktivoiva ja laaja-alainen vaikutus elämän laatuun. Kuvataiteen opiskelu on ryhmässä tapahtuvaa ja sosiaalista, mutta toisaalta sitä on mahdollista tehdä itsenäisesti, ryhmän tukemana.

Laaja-alaisuutensa vuoksi työväenopiston kuvataide-opetuksella on erityinen ja ainutlaatuinen merkitys pääkaupunkiseudun vapaan sivistystyön kuvataiteen opetustarjonnassa.

2. Kuvataideopetuksen tavoitteet ja niiden toteuttaminen

Tunteiden ja ajatusten visuaalinen ilmaisu

Kuvataiteen opiskelu on kokonaisvaltaista. Siinä hyödynnetään aisteja, elämyksiä, tunteita ja koko opiskelijan persoonaa, oppimisen välineinä. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan uskoa omaan tekemiseen ja sytyttää halu elinikäiseen oppimiseen ja henkiseen kasvuun. Opiskelijan ohjaamisessa tuetaan oppijan aktiivista roolia ja omaa ratkaisuntekokykyä. Kuvantekemisessä ei ole yhtä oikeaa ratkaisua.

Yksilöllinen ohjaus mahdollistaa myös opiskelijaa henkilökohtaisesti koskettavien teemojen käsittelyn. Opiskelijat huomioimaan yksilöinä. Opiskelijaa rohkaistaan oman yksilöllisyytensä ilmaisemiseen niin kuvallisesti kuin ryhmässä toimiessa.

Opetuksessa on tärkeää luoda yhdessä opiskelijoiden kanssa vapautunut ja vuorovaikutteinen opiskeluilmapiiiri, joka lisää uskallusta etsiä luovia ratkaisuja tunteiden ja ajatusten ilmaisuun.

Aistiherkkyyttä ja havainnointikykyä

Kuvataideopetuksen tavoitteena on kehittää aistiherkkyyttä, havainnointikykyä ja käden ja silmän yhteistyötä. Havainnoinnin harjaannuttamisella eli näkemään oppimisella on keskeinen rooli. Sen takia opetustiloissa tulee olla monipuolisesti havaintomateriaaleja. Opetukseen kuuluu myös työskentely autenttisissa ympäristöissä; luonto- tai kaupunkiympäristöissä sekä taidemuseoissa ja gallerioissa.

Suvaitsevaisuutta ja eri väestöryhmien välistä vuorovaikutusta

Kuvataideopetuksen luonteeseen kuuluu jokaisen ihmisen yksilöllisyyden ja erilaisten ratkaisujen hyväksyminen. Visuaalisen kielen kansainvälisyys, opetuksen havainnollisuus ja tekemällä oppiminen mahdollistavat luontevasti eri-ikäisten ja kulttuuritaustaisten yhdessä opiskelun.

Opetusta voidaan järjestää myös vieraalla kielellä tai kaksikielisinä kursseina, jolloin opiskelijoilla on mahdollisuus harjaannuttaa kielitaitoaan taideopiskelun ohessa.

Tavoitteena on lisätä opettajien valmiuksia maahanmuuttajien sekä erityisryhmien opettamiseen ja kehittää yhteistyötä maahanmuuttaja- ja erityisryhmien kanssa toimivien tahojen kanssa. Viime vuosina myös maahanmuuttajien opettamien kurssien tarjontaa on lisätty.

Opetus-/oppimistapahtuma

Kuvataidetta opiskellaan ryhmässä, joka on kooltaan 10-18 opiskelijaa, aineen työskentelymuodoista ja opetustilojen koosta riippuen.

Opetus tapahtuu yhteisten tehtävän alustusten ja töiden arvontien ohella suurimmaksi osaksi yksilöohjauksena.

Opettaminen on parhaimmillaan oppimista, jatkuvaa prosessointia ja reflektointia, keskeisiä kysymyksiä ovat:

Miksi? – motivoituneisuus ja opettajan innostus sekä sisäistynyt näkemys opetettavasta asiasta on tärkeää. Oman luovan taiteellisen prosessoinnin ylläpitäminen tukee opettamista.

Mitä? – kurssien opetusta suunnitellessaan opettaja luo alustavat sisällölliset raamit ja ehdotuksen, joka muokkaantuu ja täydentyy vuorovaikutuksessa opiskelijoiden kanssa.

Miten? – opetusmenetelmien ja oppimistilanteiden monipuolisuus ja vaihtelevuus pitävät yllä uteliaisuutta ja virettä. Vuorovaikutus- ja läsnäolon taito ovat tärkeitä opetusvälineitä.

Kuvataideopetuksessa käytettyjä opetus- /oppimismenetelmiä:

Esitystä käytetään alustuksissa, tehtävänannoissa ja luennoissa.

Opittavia asioita ja tekniikoita pyritään **havainnollistamaan ja demonstroimaan**.

Kuvataiteen opetuksen tueksi on vähän kirjallisuutta tai valmista oppi- ja virikemateriaalia.

Kuvataideopettaja valmistaa ja kokoaa opetusmateriaalin usein itse tai yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Tekemällä oppiminen ja harjoittelu kuuluu olennaisesti kuvallisten taitojen kehittämiseen.

Opettajan on hyvä opetusta suunnitellessaan valmistautua **eriyttämään** sitä huomioiden

aikuisopiskelijoiden opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja oppimisvalmiudet.

Yhdessä oppimisella ja ryhmän vuorovaikutuksella on tärkeä rooli.

Teemaan tai ilmiöön perehdytään **prosessi- ja tutkivan oppimisen** avulla.

3. Kuvataiteen opetustarjonta ja -sisällöt

Opetustarjonta kattaa laaja-alaisesti kuvataiteen osa-alueet ja tarjoaa opiskelijoille monipuoliset mahdollisuudet kokeilla ja löytää omia ilmaisumuotoja.

Opetus sisältää kuvanrakentamisen keinoja, teoriaa ja soveltavia harjoituksia, materiaalien, työvälineiden ja tekniikoiden opiskelua, kokeiluja ja oman persoonallisen ilmaisun kehittämistä. Kuvallisen ilmaisun keinojen hallinta vaatii pitkäjänteistä opiskelua.

Opiskeluun kuuluu myös työturvallisten työskentelytapojen sekä kestävä kehityksen näkökulman omaksuminen.

Opiskelijoita tutustutetaan taiteen historiaan ja nykypäivään teemaan tai tehtävään liittyvissä alustuksissa, museo- ja näyttelyekskursiolla. Lukukausittain pyritään myös järjestämään ajankohtaisia näkökulmia esiin nostavia taidehistorian ja nykytaiteen luentoja sekä luentosarjoja.

Opiskeltavia asioita tutkitaan eri aiheiden, teemojen tai ilmiöiden näkökulmasta. Teema voi olla yhteinen; koko opiston, useamman ainealan, kaikkien kuvataidekurssien kanssa tai yhden kurssin tai opiskelijan itsensä valitsema.

Opetuksen toteuttaminen

Useimmista tekniikoista tarjotaan alkeis-, jatko- ja syventävän tason kursseja. Taso ilmaistaan useimmiten numerolla ja rinnakkaiskurssit kirjaimilla. Osa kursseista on suunniteltu eritasoisille opiskelijoille ja merkitty esim. 1–2. Kurssitarjonnassa on myös erikois- ja teemakursseja. Opetustarjonnan suunnittelussa otetaan huomioon toisaalta taidon kehittymisen vaatima pitkäjänteisyys ja toisaalta tarve nopeaan ja intensiiviseen opiskeluun.

Perusteet

Kaikista opetustarjonnassa olevista kuvataiteen eri osa-alueilta pyritään järjestämään alkeiskursseja, joilla opiskellaan perusteita kuvanrakentamisesta, sommittelusta, väriopista, välineistä, materiaaleista ja kyseisestä tekniikasta.

Jatkotaso

Perusteet hallitseville järjestetään jatkotason kursseja, jotka sisältävät tekniikan harjaannuttamista, kuvanrakentamisen teoriaa soveltavia harjoituksia ja oman ilmaisun etsimistä.

Syventävä taso

Syventävän tason kursseilla keskitytään oman persoonallisen ilmaisun kehittämiseen.

Omaehtoinen opiskelu

Pidemmälle edistyneille opiskelijoille tarjotaan ateljeetyöpajoja, joissa on mahdollisuus harjaannuttaa ilmaisuaan omaehtoisesti ja toisiaan vertaistukien, opettaja on paikalla vain ajoittain. Kuva-areena –kurssin opiskelijat työskentelevät kotonaan ja kokoontuvat n. kerran kuussa yhteiseen tehtävän alustukseen ja töiden katselmuskusteluun.

Opintokonaisuudet

Kursseja voidaan suunnitella useamman lukukauden kestäviksi opintokokonaisuuksiksi. Niistä voidaan myös muodostaa opinto-polkuja, sekä kursseja suunniteltaessa, että ohjaamalla opintoneuvonnan avulla opiskelijoita kurssivalinnoissa.

Kuvataiteen perusopetus

Opisto on tarjonnut kuvataiteessa Opetushallituksen määrittelemien perusteiden mukaista Taiteen perusopetusta. Opetussuunnitelman perusteita ollaan parhaillaan uudistamassa.

Taiteen perusopetusta ei järjestetä kuvataiteessa toistaiseksi.

Perhekurssit

Kuvataiteen perhekurseilla aikuinen ja lapsi toimivat työparina. Aikuinen ilmoittautuu, maksaa kurssimaksun ja voi osallistua kurssille yhden lapsen kanssa. Lyhytkestoisten perhekurssien tavoitteena on tarjota aikuisille ja lapsille yhdessä tekemisen iloa ja samalla mahdollisuus tutustua opiston kurssitarjontaan ja opiskelumahdollisuuksiin.

Yhteistyö

Yhteisiä teemoja ja ilmiöitä käsitteleviä kursseja voidaan, käytössä olevien resurssien puitteissa, suunnitella ja järjestää myös ainealojen välisenä yhteistyönä. Yhteistyötä tehdään mm. Suomi S2-ryhmien, liikunnan ja muiden taideaineiden kanssa.

Helsingin kulttuuriasiainkeskuksen ja nuorisoasiainkeskuksen kanssa tehdään yhteistyötä mm. 12–18-vuotialle nuorille tarkoitetun operaatio Pulssin puitteissa. Kuvataideopetusta järjestetään joko kokonaan nuorten kursseina, tai nuorille varatun kurssipaikkakiintiön muodossa.

Yhteistyötä tehdään myös mm. järjestämällä kulttuuritalojen toimijoiden yhteisiin tapahtumiin avoimia kuvataiteen työpajoja ja näyttelyitä. Opetusviraston ja nuorisoasiainkeskuksen järjestämässä RuutiExpossa kuvataide on ollut näyttävästi esillä.

Sosiaali- ja terveystoimen kanssa yhteistyössä tarjotaan kuvataidekursseja mielenterveyskuntoutujille sekä kursseja ja luentoja Palvelutaloissa.

Opetustarjonta

Seuraavassa kuvataan kuvataideopetuksen opetustarjontaa. Kurssitarjonta vaihtelee vuosittain, ja se on riippuvainen mm. käytettävissä olevista resursseista.

Helsingin työväenopiston kuvataideaineet vuonna 2017:

Piirustus

Havaintoa, sommittelua, piirustustekniikoita sekä -ilmaisua.

elävänmallin piirustus

muotokuvapiirustus

käsivarapiirustus

kokeileva piirustus

Piirustus ja maalaus

Yleisimpiä piirustusvälineitä ja tekniikoita ja vesiliukoisia maalaustekniikoita. Sommittelua, värioppia ja kuvan rakentamista myös väreillä.

piirustus ja maalaus 1-3

tussipiirustus ja -maalaus

sarjakuva

kollaasi

kuvitus

sekatekniikat

Maalaus

Materiaali-, sommittelu- ja värioppia. Tutustumista maalaustaiteen historiaan ja oman ilmaisun kehittämistä.

akvarellimaalaus 1-3

akryylimaalaus 1-3

öljymaalauk 1-3

pastellimaalaus

guassi- ja temperamaalaus

maalaukset ilman liuottimia

teemalliset kurssit

Taidegrafiikka

Syväpaino- ja kohopainomenetelmiä. Kuvallista ilmaisua, materiaali- ja tekniikkaoppia.

metalligrifiikka 1-2 (etsaus, kuivaneula, akvatinta)

puupiirros

maalauksellinen grafiikka (monotypia, kartonkigrifiikka, carborundum, kollagrafia, pvc-laatta, kopiolitografia)

vedostustekniikat

Kuvanveisto

Kolmiulotteisen työskentelyn perusteita. Tehdään veistoksia muovailemalla, poistamalla ja rakentamalla. Saven käyttö, runkorakenteet, muotti- ja valutekniikat.

kuvanveisto 1-3

keraaminen kuvanveisto

työpajat

tilataide ja installaatio

Keramiikka

Keramiikan valmistamisessa tarvittavien materiaalien työstäminen ja käyttö.

Savimassojen muotoilu eri menetelmin, pinnoitustekniikat lasittaminen ja polttaminen.

keramiikka 1-5

nerikomi

keraaminen kuvanveisto

raku

mosaiikki

Lasitaide ja posliinimaalaus

Tekniset mahdollisuudet, välineet ja materiaalit mahdollisimman työturvallisilla menetelmin. Tyyliuunnat.

kuparifoliotekniikka (Tiffany)1-2

lasin uunitekniikat (Lasille muotoa)

posliinimaalaus 1-2

Taiteen teoria

taidehistoria

värioppi (Itten, Albers, Goethe)

kuvanrakentaminen ja sommittelu

näyttelykierrokset

Ympäristötaide ja yhteisötaide

Kursseja järjestetään projektiluonteisesti.

4. Oppimisen tukeminen

Opintoneuvonnalla autetaan opiskelijoita löytämään itselleen sopivia, omia tavoitteita ja tasoa vastaavia kursseja. Opiskelijoille jaetaan tietoa myös opiston muusta, opintoja tukevasta tarjonnasta, kuten luennoista, tapahtumista ja näyttelyistä.

Oppimista tuetaan huolehtimalla opetuksen määrällisistä ja laadullisista edellytyksistä siten, että kaikilla kaupunkilaisilla on mahdollisuus osallistua kursseille ja jatkaa opintojaan tavoitteidensa täyttämiseksi.

Kurssitarjonnassa on lisäksi erityyppisiä avoimia oppimisympäristöjä, joissa opiskelijat voivat osittain työskennellä omaehtoisesti opetuskertojen välillä.

Oppimisympäristöt ja kuvataiteeseen soveltuvat tilat

Kuvataiteen opiskelu järjestetään työskentelytiloissa, joissa on huomioitu opetettavan aineen/tekniikan tarpeet; työskentelyyn riittävästi tilaa, välineistö ja laitteet, materiaalien varastointi ja käsittely, töiden säilytys ja työterveysvaatimukset sekä työskentelyn ergonomisuus. Opetushallituksen julkaisema Kuvataiteen opetustilojen suunnitteluopas toimii tilasuunnittelussa ohjaavana materiaalina:

http://www.oph.fi/download/46944_kuvataiteentilat.pdf

Kuvataiteen opiskelua tukee kuvien katseluun soveltuvat ja värintoistoltaan laadukkaat AV-välineet sekä luokan pimentämismahdollisuus.

Kuvataiteen oppimisympäristöinä käytetään myös taidegallerioita ja -museoita, sekä kaupunkiympäristöä ja luontoa.

Kuvataideaineissa tarvitaan usein erityisluokkia tai erityisesti tietyllä tekniikalla työskentelyyn suunniteltu luokan osa. Töiden kuivatukseen ja materiaalien säilytykseen tarvitaan omat tilansa.

Kuvataidekurssien suunnitteluvaiheessa on huomioitava, mitkä aineet sopivat samaan luokkaan. Pölyäviä materiaaleja käyttävät kurssit tulisi sijoittaa mahdollisuuksien mukaan omiin tiloihinsa ja pölyhaitta tulee huomioida siivoussopimuksissa. Yhteiskäytössä olevat luokkatilat pitää voida tuulettaa kurssien välissä. Keramiikkauuneista tulee olla polttokaasut ulos johdattavat poistoimut. Uunin sijoittaminen erilliseen huoneeseen ja erilliset säilytystilat polttoa odottaville ja poltoista tulleille töille lisää luokkatilojen monipuolisen käyttömahdollisuutta. Työturvallisuuden toteutuminen on huomioitava tilojen suunnitteluvaiheessa ja sen ajan mukaisuutta on jatkuvasti seurattava ja kehitettävä.

5. Arviointi ja palaute

Arvioinnin tavoitteet ja muodot

Arvioinnin tarkoitus on opettaa näkemään eri vaihtoehtoja ja löytämään ratkaisuja tavoitteiden saavuttamiseksi. Arviointia tapahtuu yksilöllisen ohjauksen yhteydessä opettajan ja opiskelijan vuorovaikutteisena keskusteluna, opiskelijoiden kesken työskentelyn lomassa, koko ryhmän yhteisissä arviointikeskusteluissa sekä opiskelijan itsearviointina. Arviointiin on hyvä varata riittävästi aikaa, jotta arviointi voi tapahtua kiireettömässä ilmapiirissä ja teoksiin ehditään syventyä.

Yksilöllinen arviointi on rakentavaa, eri vaihtoehtoja esiin nostavaa ja opiskelijan omaan ratkaisuntekoon kannustavaa, sekä huomioi opiskelijan motivoituneisuuden. Arviointi vaatii opettajalta hienovaraista lähestymistapaa ja ihmistuntemusta sekä opiskelijalta kykyä nähdä arvioinnin merkitys ja osallistua vuorovaikutteisesti arviointitilanteeseen. Yksilöllinen arviointi mahdollistaa esimerkiksi yhden opiskelijan pidemmän ajan kehityksen ja tavoitteiden asettamisen.

Yhteisarvioinnissa opiskelija oppii näkemään selkeämmin oman työskentelynsä tuloksia, kun ne suhteutetaan muiden työskentelyyn. Teosten pohtiminen yhdessä auttaa kaikkia oppimaan ja ymmärtämään erilaisia tekemisen tapoja ja ratkaisuja.

Yhteisarvioinnissa turvallinen ja kannustava ilmapiiri on tärkeää.

Itsearviointi

Tunnistaessaan omaa edistymistään opiskelija motivoituu jatkamaan opintoja.

Itsearviointi kehittyy asteittain ja vaatii opiskelijalta aktiivista ja eteenpäin pyrkivää suhdetta opiskeluun. Muut arviointimuodot edistävät ja kehittävät itsearviointia.

Näyttelyt arviointivälineenä

Opiskelijatöiden näyttelyt ovat osa arviointia ja niillä on tärkeä merkitys sekä opiskelijoiden itsearvioinnin, että koko opetuksen arvioimisen ja kehittämisen kannalta. Näyttelyillä on myös tiedottava merkitys. Ne lisäävät näkyvyyttä ja tietoa opiston kuvataideopetuksesta sekä kaikille avointa alueellista kulttuuritarjontaa.

Palaute

Opiskelijoilla on mahdollisuus antaa kurssipalautetta joko tunnistettavasti tai anonyymisti opiston palautejärjestelmässä sekä suoraan suunnittelijaopettajalle tai opettajalle itselleen.

Opettaja voi halutessaan kerätä itse oman kurssipalautteen. Opiskelijapalaute on tärkeää, se auttaa opettajaa kehittämään opetustaan ja opistoa kehittämään opetustarjontaa.

6. Tasa-arvon toteutuminen

Tavoitteena on tarjota opiskelumahdollisuuksia tasapuolisesti eri kaupunginosissa hyvien kulkuyhteyksien päässä. Kursseja pyritään järjestämään vaihtelevasti eri pituisina ja eri ajankohtina, jotta niille on mahdollista kaikkien osallistua.

Opiskelijoiden erilaisia valmiuksia ja tarpeita huomioidaan eriyttämällä kurssiohjelmia ja tehtävänantoja. Erytistarpeita omaaville kohderyhmille voidaan perustaa omia kursseja opiston linjausten ja käytössä olevien resurssien puitteissa.

Opetusta ja opetustiloja kehitetään soveltumaan kaikille tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökohdat huomioiden.

7. Tulevaisuus

Automaation ja digitalisaation rinnalle ja vastapainoksi tullaan tarvitsemaan yhä enevässä määrin mahdollisuuksia käsillä tekemiseen ja luovaan itseilmaisuun.

Nopeasti muuttuvassa maailmassa vaaditaan kykyä luovaan prosessointiin ja ongelmanratkaisuun. Kuvataiteen opiskelu kehittää havaintokykyä antaa välineitä jäsentää ja tutkia ympäröivää maailmaa.

Kuvataiteen verkko-opetus voi täydentää opiskelumahdollisuuksia, mutta se ei voi korvata vuorovaikutteista yhdessä opiskelua. Yksin asuvien määrä on ennusteiden mukaan lisääntymässä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksen merkitys tulee kasvamaan samoista asioista kiinnostuneiden kohtaamisen mahdollistajana.

Liite/ Pulssi

Operaatio Pulssi! on alueensa nuoriso- ja kulttuuritoimijoiden yhteinen toimintatapa, jonka avulla 12-18-vuotiaat alueen nuoret voivat:

- Löytää 12–18-vuotiaille suunnattua maksutonta toimintaa LänsiHelsingissä.
- Kokeilla, oppia ja kokea uutta – ei vaadi aikaisempaa kokemusta!
- Vaikuttaa alueellasi järjestettävään nuorten toimintaan (kerro ideasi tai tule mukaan tekemään)

Lännen Pulssissa mukana:

Pulssia koordinoi Helsingin kulttuurikeskus.

Haagan nuorisotyöyksikkö
Helsingin suomenkielinen työväenopisto
Liikuntavirasto
Kannelmäen kirjasto
Kannelmäen nuorisotyöyksikkö
Kanneltalo
Maunula-talo
Maunulan kirjasto
Maunulan nuorisotyöyksikkö
Maunulan seurakunta
Maunulan yhteiskoulu
Pohjois-Haagan yhteiskoulu
Värkkäämö

Pulssi toimii myös Koillis-Helsingissä Pukinmäen, Malmin ja Tapanilan alueella.

Koillispulssissa ovat mukana:

Helsingin suomenkielinen työväenopisto

Helsingin kaupunginkirjasto; Malmin, Tapanilan, Pukinmäen ja Jakomäen kirjastot

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen Malmin ja Koillis-Helsingin nuorisotyöyksiköt;
Malmin, Pukinmäen, Tapanilan Erän ja Jakomäen nuorisotalot sekä Fallkullan kotieläintila ja
Klaari Helsinki, Koillisluotsi ja Hyvä vapaa-aika -hanke
Hiidenkiven, Jakomäen, Pukinmäen, Ylä-Malmin peruskoulut sekä Helsingin kristillinen koulu

Liikuntavirasto
Pohjois-Helsingin kuvataidekoulu
Pohjois-Helsingin musiikkiopisto

09 Helsinki Human Rights

Koillispulssia koordinoi Helsingin kulttuurikeskus ja tukee Helsingin kaupungin Lähiöprojekti.
Operaatio Pulssi toimii myös Länsi-Helsingissä Malminkartanon, Kannelmäen ja Haagan alueella.

Median opetussuunnitelma

1. JOHDANTO

- 1.1. Ainealan merkitys
- 1.2. Median aineala suhteessa opiston muihin ainealoihin
 - 1.2.1. Äidinkieli, kirjallisuus ja teatteri
 - 1.2.2. Tietotekniikka
 - 1.2.3. Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri
 - 1.2.4. Kuvataide
- 1.2.5. Musiikki

2. OPPIAINE JA SEN TAVOITTEET

- 2.1. Mediakasvatus ja arvot
- 2.2. Opetuksen kohderyhmät
- 2.3. Yhteistyö

3. AINEALAN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMINEN

- 3.1. Opetuksen toteuttaminen
- 3.2. Kolme samanaikaista tavoitetasoa
- 3.3. Ainealan keskeisiä opetussisältöjä
 - 3.3.1. Visuaalinen media
 - 3.3.2. Auditivinen media
 - 3.3.3. Audiovisuaalinen media
 - 3.3.4. Journalismi
 - 3.3.5. Mainonta
 - 3.3.6. Sosiaalinen media
 - 3.3.7. Pelit

4. OPPIMISEN TUKEMINEN

- 4.1. Oikea-aikainen tuki (scaffolding)
- 4.2. Yhteistoiminnallisen oppimisen menetelmät
- 4.3. Ainerajat ylittävä työ
- 4.4. Ilmiöoppiminen
- 4.5. Oppimista tukevat tila- ja välineratkaisut
 - 4.5.1. Laitteiston kohdentaminen
 - 4.5.2. Opiskelijoiden omat laitteet
 - 4.5.3. Verkko-opetus

5. ARVIOINTI JA PALAUTE

6. AINEALAN RESURSSIT

- 6.1. Opetustilat ja -välineet
- 6.2. Muu laitteisto

7. YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO

1. JOHDANTO

Media tarkoittaa välinettä, jonka kautta viesti kulkee. Mediaviestintä on kommunikaatiota, jossa viestin lähettäjän ja vastaanottajan välillä on jokin väline. Viestintäväline muovaa lähetettyä sisältöä, jolloin vastaanottajan tulee osata tulkita välineen vaikutusta sisältöön. Media-sanalla voidaan lisäksi tarkoittaa median toimialaa yhteiskunnallisena vaikuttajana. Tällöin medially tarkoitetetaan erityisesti joukkoviestintää.

Medialukutaito tarkoittaa taitoa ymmärtää viestintävälineen toimintatapaa, taitoa lukea viestin alkuperäistä tarkoitusta, taitoa ymmärtää viestin vaikutusta ympäristössään, sekä taitoa itse tuottaa tarkoituksenmukaisia ja eettisesti perusteltuja viestejä hyödyntäen viestintävälineen mahdollisuuksia.

Mediakasvatus on tavoitteellista vuorovaikutusta, jonka osapuolina ovat opettaja, oppija ja mediakulttuuri, ja joka johtaa medialukutaidon kehittymiseen. Mediakasvatus ohjaa kasvatettavaa näkemään mediasisältöjen taustalla olevia arvoja ja tavoitteita, ja harjoittamaan kriittistä pohdintaa median, myös omien mediaviestiensä vaikutuksesta.

1.1. Ainealan merkitys

Medialukutaito on noussut merkittävään rooliin demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden toteutumisessa. Viestintävälineissä ja eri koulutusalojen opetussuunnitelmissa puhutaan informaatioyhteiskunnasta, kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta, informaatiovaikuttamisesta, disinformaatiosta ja monilukutaidosta. Näihin kaikkiin liittyy kiinteästi kansalaisten taito toimia ristiriitaisessakin mediaympäristössä tarkoituksenmukaisella tavalla, ja osallistua yhteiskuntaan sen demokraattisena jäsenenä.

Median aineala tähtää ensisijaisesti medialukutaidon kehittymiseen, jossa ihminen kykenee tulkitsemaan ja tuottamaan median välineitä käyttäen tietoa eri näkökulmista samalla tarkastellen omia ajattelutapojaan. Medialukutaitoinen henkilö kykenee tulkitsemaan viestin sisällön, ymmärtämään viestin lähettäjän päämääriä sekä viestimään itse tarkoituksenmukaisesti ja muita kunnioittavasti median kautta.

Mediaopetus tapahtuu hyödyntäen yleisimpiä median käyttämiä välineitä, jolloin oppija kehitty esimerkiksi digitaalisten viestintävälineiden teknisessä ja sisällöllisessä hallinnassa. Aineala antaa keinoja lukea yhä moninaisempia viestejä, joita uusien teknologioiden kautta ilmenee, sekä kannustaa käyttämään ennakkoluulottomasti ja luovasti näitä välineitä kommunikoinnissaan. Ainealan opetus tähtää myös siihen, että oppija oppii ymmärtämään viestintäkanavien peruseräatteen, ja kykenee toimimaan tulevaisuudessa myös sellaisessa viestintäympäristössä, jota ei vielä tunneta.

1.2 Median aineala suhteessa opiston muihin ainealoihin

Median aineala on luonteensa vuoksi yhteydessä useaan muuhun opiston ainealaan. Merkittävin ero muihin ainealoihin on median keskittyminen nimenomaan viestintävälineen vaikutukseen kommunikaatiossa.

1.2.1. Äidinkieli, kirjallisuus ja teatteri

Näitä kahta ainealaa, mediaa sekä äidinkieltä, kirjallisuutta ja teatteria yhdistää monilukutaidon opetus. Monilukutaito on kykyä tulkita ja tuottaa erilaisia viestejä, kuten kirjoituksia, kuvia, ääniä, puhetta ja niin edelleen, tai näiden yhdistelmiä. Eli taitoa tuottaa ja tulkita viestejä hyödyntäen eri aisteja. Monilukutaito liittyy siis moniaistiseen, multimodaaliseen, viestintään.

Monilukutaito on kattokäsite, jonka alle medialukutaito sijoittuu. Siinä missä monilukutaito tarkoittaa taitoa tulkita ja tuottaa viestejä millä tahansa menetelmällä mukaan lukien puheviestinnän ja kehollisen viestinnän, keskitytään medialukutaidossa ensisijaisesti jonkin välineen kautta tapahtuvaan viestintään. Näitä välineitä voivat olla valokuva, video, tv, sosiaalinen media, ja niin edelleen. Median aineala keskittyy siis monilukutaidon opetuksessa siihen, mitä tapahtuu, kun viesti kulkee välineen kautta, ja miten vastaanottaja tulkitsee median kautta välittyvän viestin.

Median aineala tekee äidinkielen, kirjallisuuden ja teatterin ainealan kanssa yhteistyötä muun muassa ohjaamalla opiskelijoita kirjallisen ja kehollisen viestinnän pariin, ja järjestämällä opetusta, joka liikkuu näiden kahden ainealan välillä: esimerkiksi kursseja, joissa opetellaan esiintymistä kameralle, tai opetellaan blogien sisällön tuottamista tekstein, kuvin ja videoin.

1.2.2. Tietotekniikka

Mediaopetus hyödyntää monipuolisesti digitaalisia välineitä, kuten tietokoneita, digitaalisia kameroita, äänittämiä ja niin edelleen. Tämä on seurausta median digitalisoitumisesta. Median ainealan opetus on siis tiiviisti tekemisissä digitaalisuuden kanssa, samoin kuin tietotekniikan opetus. Merkittävin ero tietotekniikan ainealaan on siinä, että mediaopetus käsittelee lähtökohtaisesti kaikkien viestintävälineiden vaikutusta vastaanottajaan. Eli ei pelkästään digitaalisten, vaan myös esimerkiksi perinteisten kameroiden ja painettujen sanomalehtien viestintään, mainonnan keinoihin, ja journalismiin kaikissa sen muodoissa.

Median ainealan opetus tähtää taitoon lukea minkä tahansa viestintävälineen kautta tulevaa informaatiota: joukkotiedotusvälineiden, mainosten, auditiivisten viestien kuten esimerkiksi elokuvamusiikki, taustamusiikki kaupoissa, ja niin edelleen, riippumatta onko viestintä toteutettu digitaalisin menetelmin vai ei.

Median aineala ohjaa opiskelijoita tietotekniikan pariin syventääkseen tietoteknistä osaamistaan alueilla, jotka eivät ole median keskeisiä sisältöjä, kuten resurssien hallinta, tietokoneen käyttö ja huolto, internetin käyttötaidot ja niin edelleen.

1.2.3. Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri

Median ja Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -ainealan välillä on runsaasti yhteistä rajapintaa. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen tapahtuu usein median välineitä hyödyntäen. Medialukutaidon keskeinen tavoite on ymmärtää, miten välineen kautta kulkeva viesti vaikuttaa vastaanottajassa. Medialukutaidon opetuksessa käytetään paljon yhteiskunnallisia aiheita, jotka nousevat mediassa esiin, kiinnittäen erityistä huomiota median rooliin vaikutusten aikaansaamisessa. Esimerkiksi valokuvauksen, videokuvauksen, julkaisujen, kuvankäsittelyn, ja journalististen kurssien sisällä pohditaan tuotettujen viestien yhteiskunnallista vaikutusta medialukutaidon näkökulmasta.

1.2.4. Kuvataide

Medialukutaito pitää sisällään muun muassa kuvanlukutaidon, jota opetetaan myös kuvataiteen kursseilla. Median kuvanlukutaidon opetuksessa painotetaan kuvanlukutaitoa erityisesti

viestintävälineissä, kuten lehtikuvissa, tiedotusvälineissä, sosiaalisessa mediassa, elokuvissa ja niin edelleen. Yhdistävää rajapintaa median ja kuvataiteen välillä on sommittelu, värien vaikutus ja katseen ohjaamisen keinot.

Median aineala tekee yhteistyötä kuvataiteen kanssa näiden sisältöjen osalta ohjaten opiskelijoita syventämään ymmärrystään kuvan rakenteesta kuvataiteen opintojen parissa.

1.2.5. Musiikki

Mediaopetus tukee musiikin ainealan sisältöjä järjestämällä opetusta, joka tähtää auditiivisen herkkyuden kehittymiseen. Tämä palvelee medialukutaitoa antamalla opiskelijalle taitoja tunnistaa auditiivisia vaikutuskeinoja esimerkiksi elokuvissa, mainoksissa tai kauppojen taustamusiikissa. Auditiivisen herkkyuden kasvaminen rikastaa opiskelijan aistimaailmaa, ja mahdollisesti luo kiinnostusta myös musiikin ainealan sisältöihin.

2. MEDIAN AINEALAN TAVOITTEET

2.1. Mediakasvatus ja arvot

Mediakasvatus on yhteydessä arvojen muotoutumiseen. Monimediainen tiedonvälitys muokkaa kansalaisten arvoperustaa ja asettaa ihmisen ajoittain ristiriitaisiin tilanteisiin suhteessa erilaisiin näkökulmiin. Eettisesti vakaa ja myötäelävä suhtautuminen toisia kohtaan myös ristiriitatilanteissa edellyttää monipuoliseen tietoon ja kokemukseen pohjautuvaa harkintaa.

Median oppiaineessa tarkastellaan haastaviakin ilmiöitä eri puolilta kunnioittavassa ja vuorovaikutteisessa hengessä. Aineala tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia peilata omia ajatuksiaan muihin ja kehittyä löytämään tapoja toimia ristiriitatilanteissa säilyttäen myötäelävän ja poikkeavia mielipiteitä arvostavan asenteen. Aineala kannustaa myös osallistumaan yhteiskunnan toimintaan sen demokraattisena ja aktiivisena jäsenenä, ilmaisten näkemyksiään rakentavasti ja hyvän tilannetajun mukaan.

2.2. Opetuksen kohderyhmät

Mediaopetus on suunnattu kaikille, mutta kolme keskeistä kohderyhmää opistossa ovat: nuoret, maahanmuuttajat ja ikäihmiset.

Nuorista erityisesti peruskouluun opintonsa päättäneet, työttömät ja syrjäytymisvaarassa olevat, ovat opetuksen keskiössä. Heille työväenopiston median aineala tarjoaa mahdollisuuksia kehittää taitojaan mediavälineiden käytössä sekä väylän vahvistaa myönteistä minäkuvaansa. Opetuksen ohessa nuoret saavat myös erilaisia näkökulmia elämismaailmansa mediatodellisuuteen ja oppivat tarkastelemaan sitä analyyttisesti.

Maahanmuuttajien osalta mediakasvatus ei eroa muuten kuin, että aineala tarjoaa taitoja viestiä siitäkin huolimatta, että suomen kielen hallinnassa olisi puutteita. Taidot toimia tavoitteellisesti mediavälineiden kautta antavat myös maahanmuuttajille keinon osallistua yhteiskunnan toimintaan demokraattisesti.

lakkäämpien ihmisten kohdalla median aineala huolehtii siitä, että myös he pysyvät teknologisen kehityksen mukana ja kykenevät toimimaan median parissa aktiivisina, vaikuttamaan kykenevinä kansalaisina. Medialukutaidon kehittyminen on yhtä lailla tärkeää ikäihmisten parissa. Ikäihmisten kanssa harjoitellaan mediavälineiden käyttöä, puhutaan tuotetuista mediaviesteistä ja arvioidaan niitä suhteessa muuhun mediatodellisuuteen. Ikäihmisten kanssa työskennellessä kiinnostavan näkökulman tuo pitkä ajallinen jänne, jonka opiskelijat omaavat, ja jota he voivat hyödyntää peilattaessa kokemuksiaan nykyviestintään.

2.3. Yhteistyö

Aineala tekee yhteistyötä paitsi muiden ainealojen kanssa, myös muiden vapaan sivistystyön tahojen kanssa. Myös Helsingin kaupungin yksiköiden sekä eri media- ja kasvatustahojen kanssa kehitetään yhteistoimintaa. Tavoitteena yhteistyöllä on edistää elinikäistä oppimista ja luoda synergiaetuja.

Opiskelijat voivat vaikuttaa kurssien sisältöihin. Työväenopisto kuuntelee asiakaskunnan toiveita ja koulutustarpeita, ja selvittää mitä koulutusta se voi järjestää ja mihin muualle voi asiakkaita ohjata saamaan koulusta, jota meiltä ei saa.

3. AINEALAN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMINEN

3.1. Opetuksen toteuttaminen

Opetusta järjestetään kursseina, luentoina, ja verkko-opetuksena. Kurssiopetus on enimmäkseen kontaktiopetusta, jota täydennetään itseopiskelumateriaaleilla. Kurssiopetuksen yhteydessä käytetään erilaisia pedagogisia menetelmiä, joista enemmän kohdassa 4. Oppimisen tukeminen. Luennot voivat olla paikan päällä järjestettäviä, etäyhteyden välityksellä toimivia, tai sekä että. Verkko-opetus voi olla monimuoto-opetusta, sulauttavaa opetusta, tai itseopiskelua verkon kautta.

3.2. Kolme samanaikaista tavoitetasoa

Mediaopetuksessa hyödynnetään kolmea samanaikaista tavoitetasoa: **1) teknisten valmiuksien tasoa, 2) ilmaisullista tasoa, ja 3) soveltavan ja kriittisen ajattelun tasoa.**

1) Näistä ensimmäinen taso, eli teknisten valmiuksien taso tarkoittaa, että opiskelija oppii käyttämään laitteita ja tekniikkaa ilman, että tarvitsee jatkuvaa tukea.

2) Ilmaisullinen taso sisältää taitoja käyttää laitteita ja tekniikkaa tarkoituksenmukaisen sisällön tuottamiseen. Tällä tasolla huomio voi kiinnittyä enemmän omaan tekemiseen ja itseilmaisuuksiin kuin työn vuorovaikutteisuuteen muun mediatodellisuuden kanssa.

3) Soveltavan ja kriittisen ajattelun tasolla opiskelija osaa ilmaista välineellä niin, että viestintä liittyy johonkin olemassa olevaan keskusteluun. Toisin sanoen, opiskelija kykenee kommunikoimaan tarkoituksenmukaisesti muiden kanssa, eri mediaympäristöissä. Kriittinen ajattelu kohdistuu myös omaan viestintään: opiskelija ymmärtää miten viesti mahdollisesti tulkitaan vastaanottajan taholta.

Samanaikaisen tasoista tekee se, että niitä sisällytetään yhden kurssin sisään, ei esimerkiksi osaamistasojen mukaisille erillisille kursseille. Tasot sekoittuvat toisiinsa, mutta ne voivat auttaa

opettajaa laatimaan eri tasoisille opiskelijoille kohdennettuja tehtäviä. Osalle opiskelijoista riittää ensisijaisesti teknisten taitojen hallinta, osa haluaa keskittyä ilmaisulliseen puoleen tarvitsematta pohtia, miten vastaanottaja tuotokseen suhtautuu, ja osa voi haluta pohtia miten työ vaikuttaa laajemmin, kun sen julkaisee tai saattaa muiden tietoisuuteen.

Tavoitetasojen toteutuminen edellyttää, että kurssien sisällä opiskelijan on myös mahdollista edetä omaan tahtiin, esimerkiksi hyödyntäen itseopiskelumateriaalia.

Mediaopetusta voidaan järjestää edellä kuvatun lisäksi myös perus-, ja jatkokurssien muodossa, jos sille on tarvetta.

3.3. Ainealan keskeisiä opetussisältöjä

3.3.1. Visuaalinen media

Visuaalinen media sisältää valokuvauksen, kuvankäsittelyn ja julkaisut. Opetuksen yhtenä sisältönä on kehittää opiskelijan kuvanlukutaitoa, eli taitoa lukea kuvasta sen vaikuttavia keinoja. Tällaisia ovat muun muassa rajausta, sommittelu, katsetta ohjaavat menetelmät ja värien vaikutus. Opetuksessa huomioidaan myös, miten kuvat vaikuttavat eri yhteyksissä, riippuen mihin niitä rinnastetaan.

3.3.2. Audiitiivinen media

Kursseilla harjoitellaan sitä, miten äänellä voi vaikuttaa. Opetuksessa keskitytään muun muassa kuulemaan vallitsevaa äänimaailmaa niin arkipäivässä, kuin eri viestimien parissa. Kaupoissa, kadulla, ja julkisissa tiloissa, on kaikissa ääntä, johon ei aina kiinnitä huomiota. Samoin mediaympäristöissä ääni on usein osa kuvaa tai muuta mediasisältöä, josta äänen vaikutusta voi olla vaikea tunnistaa.

3.3.3. Audiovisuaalinen media

Sisältää videon, elokuvan ja animaatioiden opetuksen. Kursseilla opetellaan elokuvakerronnan keinoja, äänen ja kuvan yhteisvaikutusta, sekä audiovisuaalista viestintää mediassa, sisältäen sosiaalisen median. Audiovisuaalinen journalismi, eli liikkuva kuva tiedonvälityksessä, on myös osa aihepiirin opetusta.

3.3.4. Journalismi

Opetuksessa tutustutaan journalismin periaatteisiin, kuten journalistin eettisiin ohjeisiin, sananvapauteen ja tekijänoikeuskysymyksiin. Opetuksessa ohjataan pohtimaan millä perusteilla kuva, video, artikkeli, tai muu mediatuote on julkaistu, ja mitä periaatteita valinnassa on käytetty.

3.3.5. Mainonta

Kursseilla perehdytään mainonnan toimintaperiaatteisiin. Opetuksessa käsitellään mainonnan tuottamia mediailmöitä, purkamalla niiden sisältöjä ja tuottamalla itse mainonnan keinoja hyödyntäen omia mediaviestejä.

3.3.6. Sosiaalinen media

Sosiaalinen media on yhdistelmää kuvan, äänen, tekstin, puheen, ja liikkeen

viestintäkeinoista. Kursseilla opetellaan paitsi käyttämään sosiaalisen median kanavia, myös eri kanavien luonnetta. Samoin opetellaan miten mitäkin kanavaa kannattaa käyttää. Opetus sivuaa myös sosiaalisen median eettisiä puolia.

3.3.7. Pelit

Pelit ovat keskeinen ajanviete nuorten, aikuisten ja jossain määrin myös iäkkäämpien ihmisten elämässä. Peleihin sisältyy mediaviestintää samalla tavalla kuin elokuvaan: pelit välittävät arvoja ja uskomuksia, ja sisältävät taloudellisia vaikuttimia, joita pelaajan on hyvä ymmärtää. Esimerkiksi tasa-arvokysymykset ovat herättäneet keskustelua pelien yhteydessä. Näitä, ja pelien toimintaperiaatteita opetellaan peleihin liittyvässä mediaopetuksessa.

4. OPPIMISEN TUKEMINEN

Opetuksessa käytettävien pedagogisten ratkaisujen tavoitteena on auttaa elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä ja kasvua aktiiviseksi kansalaiseksi. Opetus on opiskelijälähtöistä: se vahvistaa opiskelijoiden itseohjautuvuutta, oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä, ja kykyä arvioida omaa osaamistaan realistisesti.

Tässä apuna ovat erilaiset pedagogiset menetelmät sekä monipuolisen, kannustavan ja rakentavan palautteen antaminen. Pedagogisia menetelmiä ovat muun muassa oikea-aikainen tuki (scaffolding), yhteistoiminnallisen oppimisen menetelmät, ainerajat ylittävä työ, ja ilmiöoppiminen. Oppimista tuetaan myös tarkoituksenmukaisilla tila- ja välineratkaisuilla, sekä kehittämällä itseopiskelumateriaalia kursseille ja kohderyhmälle, joihin tämä opetusmuoto sopii.

4.1. Oikea-aikainen tuki (scaffolding)

Oikea-aikainen tuki (scaffolding) tarkoittaa menetelmää, jossa opetuksen sisältöjä suhteutetaan oppijan taitoihin ja tietoihin, ja annetaan oppijan itse edetä ilman ohjausta silloin kun oppiminen sujuu ja oppijalla on virtauskokemus (flow). Opettajan tehtävänä on ennakoida opetuksessa esiin tulevia haasteita ja ohjata oppijaa tehokkaasti oleelliseen toimintaan. Aluksi opettajan rooli voi olla suurempi, mutta oppijan motivaation ja virtauskokemuksen kasvaessa tuki vähenee ja lopulta tavoitteena on, että oppija kykenee itsenäisesti ratkomaan eteen tulevat ongelmat.

4.2. Yhteistoiminnalliset oppimisen menetelmät

Yhteistoiminnalliset oppimisen menetelmät sisältävät keinoja saada erityisesti hyvin heterogeeniset opiskelijaryhmät toimimaan sujuvasti yhdessä. Menetelmässä ryhmän jäsenet ovat positiivisesti riippuvaisia toisistaan ja ryhmän sisäiset erot tasoittuvat. Yhteistoiminnallisen oppimisen keinoja voivat olla esimerkiksi käyttää tehtävissä erilaisia ryhmäjakoja, jakaa ryhmien jäsenten kesken eri tehtävärooleja, joista jokainen on välttämätön ryhmän toiminnan kannalta, ja pyytää eri pienryhmiä toimimaan keskenään ideoita vaihtaen tai palautetta antaen. Yhteistoiminnallisen oppimisen menetelmät voivat olla käytössä koko kurssin ajan tai vain pienen osan tunnista.

4.3. Ainerajat ylittävä työ

Ainerajat ylittävä työ tähtää tiedonalojen ja osaamisen välisten yhteyksien ymmärtämiseen, ja taitoon soveltaa oppimaansa eri tilanteissa. Opiskelijaa tuetaan kehittymään taitavaksi vaihtamaan näkökulmaa tilanteesta riippuen. Kullakin tiedonalalla on oma tapansa puhua, jonka vuoksi tiedonalalle ominaista tapaa viestiä tulee ymmärtää. Median ainealan opinnoissa ainerajat ylittävä työ on erityisen merkittävää, sillä aineala keskittyy juuri välineen vaikutukseen tiedonalan kielen muokkaajana.

4.4. Ilmiöoppiminen

Ilmiöoppimisella tarkoitetaan eheyttävää tapaa häivyttää tiedonalojen rajoja ja ottaa tarkastelun kohteeksi kysymyksiä, jotka liittyvät opiskelijoiden elämismaailmaan. Ilmiöoppiminen sisältää ainerajat ylittävää työtä, joka voi tarkoittaa useamman ainealan opettajien yhtäaikaisen läsnäolon tunnilla, mutta opetusta voidaan järjestää myös erillään niin, että tarkastelukulma vaihtuu kurssien välillä. Oppimisen tuen kannalta tärkeintä on ilmiöoppimisessa ainealojen opettajien välinen tiivis kommunikaatio. Opettajien tulee olla vuorovaikutuksessa siinä, miten eri näkökulmat liittyvät toisiinsa ja miten opetus organisoidaan pedagogisesti mielekkäällä tavalla. Opettajien tulee mahdollisuuksien mukaan kehittää ymmärrystään muiden ainealojen sisällöistä ja yhteydestä toisiinsa. Opettajien tulee siis olla kiinnostuneita oppimaan uutta myös oman ainealansa ulkopuolelta.

Ilmiöoppiminen on lähellä tutkivaa oppimista: ilmiöitä tutkitaan hyödyntäen ryhmällä jo olemassa olevaa tietoa, hankkimalla uutta tietoa, liittämällä kriittisen tulkinnan kautta uutta tietoa vanhaan, ja muokkaamalla yhteisöllisesti näitä vastaamaan ilmiön sisältämää kysymystä.

Ilmiöoppimisessa, erona tutkivaan oppimiseen on keskeistä, että opiskelijat valitsevat itse tarkasteltavan ilmiön. Opettaja voi ohjata valintaa, jotta käsillä olevan ainealan sisältöjä voidaan hyödyntää tehokkaasti, mutta ilmiön tulee koskettaa opiskelijoiden todellisuutta. Ilmiön valinnassa on myös suotavaa, että ilmiö herättää vastakkaisiakin ajatuksia. Jos ilmiö on opiskelijoille yhdentekevä tai heillä ei ole lainkaan siihen liittyviä ennakkokäsityksiä, voi työskentely jäädä ulkokohtaiseksi. Ilmiöoppimisen aikana voidaan rakentaa siltaa vastakkaisten näkemysten välille toisia kunnioittavan kommunikaation, pedagogisten menetelmien ja ilmaisullisen työskentelyn kautta.

Median ainealalla ilmiöoppimisen mahdollisuuksia kehitetään myös maahanmuuttajien kanssa. Käyttämällä esimerkiksi visuaalista viestintää sekä muita ei suomen kieleen sidottuja viestintämenetelmiä voidaan pureutua eri kulttuurien välisiin eroihin ja oppia tulkitsemaan kulttuurien välisten viestien ominaispiirteitä

4.5. Oppimista tukevat tila- ja välineratkaisut

Oppimista tukevien tila- ja välineratkaisujen suhteen median aineala tähtää pedagogisesti mielekkäisiin, kestäviin ja riittävän laadukkaisiin käytäntöihin. Tilaratkaisujen, laitteiston ja opetusohjelmiston hankinnan kohdalla tavoitellaan pedagogisesti mielekkästä lopputulosta.

4.5.1. Laitteiston kohdentaminen

Laitteiston ja ohjelmien osalta aineala painottaa sellaisia valintoja, joita kursseille osallistuva henkilö kykenee kohtuullisella kustannuksella hankkimaan itselleen. Tavoitteena on opettaa välineillä, jotka todennäköisesti tulevat vastaan myös kurssien ulkopuolisessa toiminnassa.

Toisaalta opisto tarjoaa rajallisessa määrin välineitä opiskelijoiden käyttöön, jotta myös niillä, joilla ei ole mahdollista hankkia medialaitteita, on mahdollisuus osallistua opetukseen. Tämä kohdistuu erityisesti positiivisen diskriminaation alueisiin.

Median ainealan opetuksessa hyödynnetään uusinta mahdollista teknologiaa, joka edellyttää henkilöstön pitämistä ajan tasalla. Ainealan opetuksessa pyritään huolehtimaan siitä, että opetustilanteessa on saatavilla useampia erilaisia versioita laitteistosta. Opettajat voivat ylläpitää laitteiston avulla omaa ammattiosaamistaan.

4.5.2. Opiskelijoiden omat laitteet

Median ainealan opetuksessa käytetään laajasti opiskelijoiden omia laitteita. On pedagogisesti perusteltua, että kursseille osallistuvat henkilöt oppivat käyttämään ensisijaisesti omia laitteitaan. Toisaalta median ainealalla tulee myös olla rajallinen määrä riittävän tasokkaita työvälineitä, joilla opiskelijat pystyvät viemään taitojaan ammattimaisemmalle tasolle.

4.5.3. Verkko-opetus

Median aineala kehittää opetussisältöjään myös verkko-opetuksen suunnalla sisällöissä, joihin tämä opetusmuoto soveltuu. Verkko-opetus voi olla monimuoto-opetusta, sulauttavaa opetusta, tai itseopiskelua verkon kautta.

5. ARVIOINTI JA PALAUTE

Arviointi ja palaute tähtäävät itsearvioinnin edellytysten kehittymiseen sekä myönteisten oppimiskokemusten edistämiseen. Arviointi on monipuolista ja se ohjaa oppijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Monipuolisuus ilmenee erilaisten arviointimenetelmien hyödyntämisessä, kuten ohjaamisena itsearviointiin, opettajan antamana suullisena tai kirjallisena arviona, vertaisarviona, tai yhteisinä arviointitilanteina.

Arviointi ja palaute kannustavat myönteiseen yhteistyöhön ja vuorovaikutuksen kehittymiseen. Vuorovaikutustaitoja kehitetään edelleen työskentelyn lomassa; tässä opettajalla on tärkeä rooli varsinkin yhteisten keskustelujen aikana, joissa opiskelijoita kehoitetaan ilmaisemaan ajatuksiaan tavalla, joka tukee myönteisen minäkuvan rakentumista ja auttaa kehittymään. Erityisesti positiivisen palautteen antamista korostetaan, mutta myös rakentavaa kriittisyyttä ohjataan harjoittamaan. Arvioinnin tarkoitus on myös tehdä oppimisen edistyminen näkyväksi.

Arvioinnissa huomioidaan erilaiset tavat oppia ja työskennellä, sekä oppijan ikä ja muut oppimisen edellytykset. Arvioinnin tarkoitus ei ole verrata opiskelijoita tai heidän suorituksiaan toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppijan persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Median ainealan kursseilla voidaan käsitellä myös hyvin henkilökohtaisia aiheita, jotka edellyttävät erityistä hienotunteisuutta palautteen antamisen yhteydessä niin opettajan ja opiskelijoiden, kuin myös opiskelijoiden kesken.

Kurssien yhteydessä voidaan kerätä kurssipalautte, jonka tehtävänä on antaa työkaluja opetuksen vaikuttavuuden arviointiin.

6. MEDIAN AINEALAN RESURSSIT

6.1. Opetustilat ja -välineet

Median aineala hyödyntää opiston tiloja joustavasti. Tiedyt kriteerit täytettyään voi ainealan opetusta järjestää tarpeen mukaan niin, että alueellinen yhdenvertaisuus toteutuu. Opetusvälineissä painotetaan opiskelijoiden omia laitteita, sekä opiston laitteissa liikuteltavuutta. Kannettavat tietokoneet, tabletit, puhelimet, tehokkaat langattomat verkot ja opettajien tarpeisiin soveltuvat, monipuoliset pilvipalvelut edesauttavat tätä.

Mediaopetusta voidaan järjestää hyvinkin joustavasti hyödyntäen esimerkiksi kannettavia tietokoneita ja mobiililaitteita mukaan lukien mobiiliyhteydet.

Tiloissa, joihin suunnitellaan pysyvämpiluonteista mediaopetusta, kiinnitetään huomiota seuraaviin asioihin: luokissa on riittävän nopea langaton verkko, näyttö tai videotykki on kuva-alaltaan riittävän suuri ja tarkkuudeltaan riittävän korkealaatuinen videoiden, valokuvien ja grafiikan tarkoituksenmukaiseen toistoon. Huomiota kiinnitetään myös siihen, että äänentoistolaitteisto on laadukasta, sekä yhdistettävyyden kannettaviin laitteisiin on hyvä. Tilat tulee voida pimentää ja tiloissa tulee olla riittävästi pistokkeita opiskelijoiden omien laitteiden lataamiseen. Toimipisteissä, joissa on opiston omia laitteita, tulee niille olla lukittavat kaapit.

6.2. Muu laitteisto ja ohjelmisto

Liikuteltavan laitteiston rinnalla on tarve ylläpitää rajallista määrää tehokkaita ja tietyssä paikassa pysyviä kuvaus-, editointi-, ja kuvankäsittelylaitteita, joilla voi tehdä opistossa vaativamman harrastajatason mediatyötä kuten raskasta videoeditointia ja graafista suunnittelua. Laitteistolla ylläpidetään opiston omien tapahtumien dokumentointia. Mahdollisista opiston ulkopuolisten tahojen kanssa toteutettavista dokumentoinneista tehdään yhteistyösuunnitelma. Tämä laitteisto keskitetään yhteen Työväenopiston toimipisteeseen, kuten Opistotaloon.

Aineala järjestää opetusta myös ammattitasoisilla kuvankäsittely-, editointi-, ja julkaisuohjelmilla. Ohjelmat hankitaan lisensseinä, jotka voidaan siirtää suhteellisen pienellä vaivalla toimipisteestä toiseen. Tämän opetuksen tarkoitus on mahdollistaa mediataitojen kehittyminen joustavasti alueilla, joissa sitä kulloinkin tarvitaan.

7. TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat kiinteästi ainealan opetuksen sisällöissä: samalla kun kursseilla harjoitellaan eri medioiden toimintaperiaatteita, harjoitellaan niissä asettautumista toisen asemaan, käydään eettistä pohdintaa, ja käsitellään inhimillisten pyrkimysten sekä vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja etsimällä niihin ratkaisuja ainealan tarjoamien keinojen kautta.

Median aineala kiinnittää erityistä huomiota sosiaalisen, taloudellisen ja etnisen yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Sosiaalinen yhdenvertaisuus pitää sisällään sananvapauden ja mahdollisuuden osallistua aktiivisena ja tasaveroisena kansalaisena yhteiskunnan toimintaan. Taloudellinen yhdenvertaisuus sisältää muun muassa mahdollisuuden hyödyntää laitteistoa, jonka hankkiminen itse vaatii kohtuutonta panostusta. Etninen yhdenvertaisuus tarkoittaa, että aineala kannustaa eri kulttuuritaustan omaavia ihmisiä toimimaan yhdessä ja löytämään rakentavia keinoja ratkaista ristiriitoja. Opisto siis tarjoaa taitoja, joiden hallitseminen on keskeistä yhteiskunnan tasaveroisena jäsenenä toimimiseen.

Ainealan piirissä suunnitellaan kursseja myös opistotasolla aliedustetuille ryhmille, kuten alle 40-vuotiaille miehille. Tasa-arvokysymyksiä pohditaan eri kursseilla ottamalla käsittelyyn median toistamia myyttejä ja stereotypioita. Esimerkiksi elokuva- ja peliteollisuudessa on runsaasti esimerkkejä tasa-arvon toteutumattomuudesta. Myyttejä puretaan auki hyödyntäen muun muassa ilmiöoppimisen menetelmiä.

Median tiimissä työskentelee tasapuolisesti naisia ja miehiä. Myös uusia opettajia valittaessa pyritään kiinnittämään huomiota siihen, että opettajakunnassa on eri etnisiä ryhmiä, ikäryhmiä ja sukupuolta edustavia henkilöitä.

Musiikin opetussuunnitelma

Sisällys

1. Johdanto
 - 1.1. Musiikin opetuksen merkitys
 - 1.2. Musiikin opetuksen toteuttaminen
 - 1.2.1. Taitotasovaatimukset ja opiskelijavalinnat
2. Ainealan opetuksen sisällöt
 - 2.1. Lauluopinnot
 - 2.2. Soitinopinnot
 - 2.3. Orkesterit ja soitinyhtyeet
 - 2.4. Kuorot ja lauluyhtyeet
 - 2.5. Musiikin perusteet
 - 2.6. Musiikkiteknologia
 - 2.7. Perhekurssit
 - 2.8. Konsertit ja tapahtumat
 - 2.9. Luennot
 - 2.10. Musiikin taiteen perusopetus
3. Arviointi
4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
5. Tulevaisuus

1. Johdanto

Helsingin työväenopiston musiikin opetussuunnitelma kokoaa ainealan opetustarjonnan suunnittelusta vastaavan musiikkitiimin näkemykset ainealan perusteista, merkityksestä, tavoitteista ja sisällöistä.

Tutkimusten mukaan musiikki hoitaa niin aivoja kuin sydäntäkin. Aivokuvaukset ovat paljastaneet, että sävelet pistävät vipinää aivoalueille, jotka säätelevät vireyttä, huomiokykyä, käsitteellistä ajattelua, muistia, tunteita sekä liikkeitä. Musiikki virittää voimakkaasti niin mieltä kuin kehoakin. Toisaalta musiikki voi rauhoittaa, hidastaa sykettä, madaltaa verenpainetta sekä vähentää stressihormoni kortisolin määrää veressä.

Musiikki on silta kadonneisiin muistoihin, sillä se aktivoi niihin taltioituneet tunteet. Sen avulla voi ilmaista ja käsitellä vaikeita tunteita ja kokemuksia.

Musiikki karkottaa masennusta. Kuka tahansa voi hoitaa sillä itseään. Musiikkikasvattaja Suvi Saarikallio Jyväskylän yliopistosta toteaa väitöstutkimuksessaan, että eritoten nuoret ovat mestareita säätämään musiikin avulla mielialaansa.

Tohtori Ava Numminen muistuttaa, ettei pidä unohtaa musiikin sosiaalista ulottuvuutta. Musisointi ja laulaminen lisää vuorovaikutusta ihmisten välillä, mikä puolestaan on omiaan parantamaan hyvinvointia.

Musiikin avulla mieliala kohenee, stressi lievittyy, olo piristyy tai tyyntyy, keskittymiskyky paranee, sosiaaliset siteet vahvistuvat, verenpaine laskee, masennus, ahdistuneisuus ja yksinäisyys helpottuvat.

1.1. Musiikin opetuksen tavoitteet

Opiston musiikin opetus pyrkii edistämään opiskelijan luovuutta, sosiaalisia taitoja, antamaan laaja-alaista yleissivistystä sekä ylläpitämään ja edistämään kansallista musiikkikulttuuria. Musiikin opiskelussa keskeistä on omaehtoinen harrastaminen ja sen synnyttämä ilo sekä halu, taito, uteliaisuus ja uskallus tulkita ja ymmärtää taidetta ja kulttuuria.

1.2. Musiikin opetuksen toteuttaminen

Musiikin opetussuunnitelma pohjautuu näkemykseen, jonka mukaan oppiminen on pitkäjänteinen sekä yksilöllinen että yhteisöllinen, taitojen ja tietojen rakennusprosessi. Työväenopiston musiikin opiskelu on tavoitteellista ja vuorovaikutteista työskentelyä opettajan ja ryhmän kanssa. Opiston opetus on pääasiassa ryhmäopetusta, joka voi sisältää myös henkilökohtaista ohjausta. Opetusmuotona ryhmäopetus tuo opiskeluun vertaistuen ja sosiaalisuuden aspektin.

Aikuisopiskelijalla on aktiivinen rooli opiskelussa ja oppimisessa. Aikuisten opetusta suunniteltaessa ja järjestettäessä otetaan huomioon, että aikuiset harrastajat ovat musiikkitaidoissaan ja -tiedoissaan hyvin eri vaiheissa ja heidän kiinnostuksen kohteensa ja harrastusmotivaationsa ovat monenlaisia. Aikuisten oppimisessa korostuu omaehtoisuus ja opetuksessa otetaan huomioon aikuisten kyky itse ohjata omaa oppimistaan ja harjoitteluaan.

Opetuksessa tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon opiskelijoiden yksilölliset erot ja tukea oppijan kehittymistä hänen omista lähtökohdistaan.

Mahdollisuus osallistua opiskelun suunnitteluun ja oman osaamisensa arviointiin on tärkeää. Sitoutuminen ja halu oppia ja kehittyä ovat oppimisen vahva tuki, joka voi korvata esimerkiksi iän tuomia fyysisiä rajoituksia. Sosiaalinen vuorovaikutus ja yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen sekä kannustava ja myönteinen palaute ovat myös aikuisten oppimisessa keskeistä.

Helsingin työväenopiston ammattitaitoiset opettajat ja musiikinopetukseen soveltuvat tilat mahdollistavat monipuolisen kurssitarjonnan musiikin perusopetusta kuten laulu- ja soitinkursseja, musiikinteorian kursseja, luentoja, mahdollisuuksia soittaa erilaisissa orkestereissa ja laulaa kuoroissa sekä lisäksi kursseja, jotka noudattavat erityisesti opiston ja kaupungin yleisiä linjauksia. Opiston musiikinopetus tuottaa lukuvuosittain useita maksuttomia konsertteja ja tapahtumia eri puolilla Helsinkiä. Oppiaineessa voidaan myös järjestää taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta.

1.2.1. Taitotasovaatimukset ja opiskelijavalinnat

Musiikinopetus tarjoaa kursseja, joilla ei edellytetä aikaisempia musiikin opintoja sekä kursseja, joihin vaaditaan aikaisempaa osaamista. Aikaisempaa osaamista vaativia kursseja ovat esim. laulun ja soitinopetuksen syventävät kurssit sekä useimmat orkesteri, kuorot ja lauluyhtyeet. Kurssin opettaja arvioi opiskelijan soveltuvuuden kurssille koelaulun, koesoiton, tasotestauksen, haastattelun tai edeltävien opintojen pohjalta.

Taiteen perusopetuksen opintoihin opiskelijat valitaan usein valintakokeen, -tehtävän tai -haastattelun perusteella. Näihin opintoihin työväenopisto määrittelee valintakriteerit ko. opintokokonaisuuden tavoitteiden pohjalta.

2. Ainealan opetuksen sisällöt

2.1. Lauluopinnot

Työväenopiston laulunopetus tarjoaa yksinlaulun sekä pop- & jazzlaulun perusopintoja, syventäviä opintoja sekä erilaisia teemakursseja. Perusopinnot, syventävät opinnot ja ikäihmisten laulukurssit muodostavat kolmen lukuvuoden mittaisen opintokokonaisuuden.

Laulun johdantokurssit on suunnattu aivan alkeista aloittaville ja perusopinnot laulua jo vähän harrastaneille opiskelijoille. Perusopintokokonaisuus on kolmivuotinen ja muodostuu tasokursseista 1, 2 ja 3.

Syventävät opinnot on suunnattu pidempään laulua opiskelleille. Syventävä opintokokonaisuus on kolmivuotinen ja painottuu kunakin vuonna tiettyyn ohjelmistoon tai teemaan. Kurssin opettaja valitsee opiskelijat tasotestauksen, koelaulun, haastattelun ja/tai edeltävistä opinnoista suoriutumisen perusteella.

Teemakurssit ovat pääasiassa laulamisen perustaidot hallitseville (esim. perusopintokokonaisuuden suorittaneille) suunnattuja eri aiheisiin, tyyleihin tai teemoihin keskittyviä kursseja. Kurssit voivat olla 4-12 opetuskerran mittaisia, eri tasoille opiskelijoille suunnattuja kursseja, joihin ei ole yli lukuvuosien ulottuvaa jatkoilmoittautumisoikeutta.

Yksinlaulukursseilla tutustutaan lauluääneen sekä terveen ja luontevan äänenkäytön perusteisiin. Kursseilla opiskellaan myös musiikin ymmärtämistä, tulkintaa ja esiintymistä.

Pop- & jazzlaulu –kursseilla tutustutaan lauluinstrumenttiin ja laulamisen perusasioihin. Kursseilla opiskellaan äänen hallinnan lisäksi tekstin tulkintaa, artikulaatiota ja fraseerausta soveltuvien kappaleiden avulla. Esiintymisen perustaidot ja mikrofonilaulu kuuluvat opintoihin.

2.2. Soitinopinnot

Soitinopetuksen tavoitteena on vastata aikuisten soitinharrastuksen monenlaisiin tarpeisiin: työväenopisto tarjoaa kursseja aivan alusta alkaville sekä jo pidempään soittoa harrastaneille opiskelijoille. Tavoitteellinen ja pitkäjänteinen opiskelu on mahdollista 3-vuotisen opintokokonaisuuden muodostavilla kursseilla. Teemakurssit ovat lyhyempiä 2-12 opetuskerran, tiettyyn aiheeseen keskittyviä kursseja. Syventävä opintokokonaisuus suunnitellaan sisällöltään vaihtelevaksi niin, että tarjotaan mahdollisuudet elinikäiseen oppimiseen.

Työväenopiston soitinopetus tarjoaa soitinten perusopintoja, syventäviä opintoja sekä erilaisia teemakursseja. Perusopinnot on suunnattu aivan alkeista aloittaville tai vähän aiemmin

soittaneille. Perusopintokokonaisuus on kolmivuotinen ja muodostuu tasokursseista 1, 2 ja 3. Syventävät opinnot on suunnattu pidempään soittoa harrastaneille ja opiskelleille soittajille. Syventävä opintokokonaisuus on kolmivuotinen ja kunakin vuonna keskitytään johonkin musiikin tyyliin tai teemaan. Teemakurssit ovat pääasiassa soitinten perustaidot hallitseville, esim. perusopintokokonaisuuden suorittaneille suunnattuja eri aiheisiin, tyyleihin tai teemoihin keskittyviä kursseja.

Opiston soitinopetusta annetaan mm. seuraavissa aineissa: piano, pianon vapaa säestys, kitara, pop/jazz-kitara, harmonikka, viulu, poikkihuilu, saksofoni, kantele. Lukuvuosittain voidaan tarjota myös vaihtelevista soittimista lyhytkursseja esim. rummut, huuliharppu, ukulele.

Joissakin soittimissa voidaan tarjota myös kolmen vuoden kestoista ikäihmisten soitinkurssi - opintokokonaisuutta, jonka tavoitteena on antaa perustaidot ja tiedot soittimen hallinnassa ja musiikin teorian ja musiikin tyyliin tietämyksessä.

Tavoitteina ja keskeisinä sisältöinä on kehittää instrumentin soittamisen tekniikkaa, oppia nuotinlukutaitoa ja prima vista -soittoa, oppia tulkitsemaan monipuolista ohjelmistoa, oppia yhteissoittotaitoja ja saada solistisia valmiuksia ja esiintymistaitoja sekä oppia välittämään musiikillisia ajatuksia kuulijoille.

2.3. Orkesterit ja soitinyhtyeet

Työväenopiston erilaisissa orkestereissa ja soitinyhtyeissä kuten sinfonia-, kamari-, puhallin- ja viihdeorkestereissa sekä bändeissä on mahdollisuus saada kokemuksia ja valmiuksia tavoitteellisesta yhteissoitosta. Orkesteri-, yhtye- ja bänditoiminta tarjoaa mahdollisuuksia opiskella soittamista eri taitotasoilla sekä musiikin eri genreissä.

Tavoitteina ja keskeisinä sisältöinä on, että opiskelija oppii yhteismusisointia ohjatusti ja itsenäisesti, saa valmiuksia yhteissoinnin kehittämiseen, oppii musisoimaan suhteessa muihin soittajiin ja laulajiin, oppii ottamaan vastuuta erilaisten yhteismusisointitilanteiden järjestämisestä, ymmärtää stemmamarjoittelun merkityksen yhteismusisoinnissa, saa esiintymiskokemuksia ja oppii esiintymistaitoja.

2.4. Kuorot ja lauluyhtyeet

Työväenopiston kuoro- ja lauluyhtyekurssit tarjoavat mahdollisuuksia opiskella laulamista erilaisissa kokoonpanoissa, eri taitotasoilla sekä musiikin eri genreissä.

Kuoroissa ja lauluyhtyeissä opiskelijaa ohjataan laulamaan muiden kanssa sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Tavoitteina ja keskeisinä sisältöinä on, että opiskelija oppii yhdessä laulamista, saa valmiuksia oman laulamisensa kehittämiseen, ymmärtää stemmamarjoittelun merkityksen, saa esiintymiskokemuksia ja oppii esiintymistaitoja.

Kuorojen alkeiskursseille on mahdollista osallistua ilman aiempaa kuorolaulukokemusta. Sekakuoro-, mieskuoro-, naiskuoro- ja lauluyhtyekurssit ovat moniäänisiä kokoonpanoja ja lukukausittain esiintyviä ryhmiä. Lauluyhtyeet ovat kokoonpanoltaan pienempiä kuin kuorot ja niiden ohjelmisto painottuu usein tiettyyn tyyliin.

2.5. Musiikinperusteet

Musiikinperusteissa, musiikin teorian ja säveltapailun opetuksessa korostetaan teoreettisten asioiden oppimista oman tekemisen, soittamisen ja laulamisen kautta. Yleistavoitteena on nuotinlukutaidon kehittäminen. Sisällöissä keskeisiä osa-alueita ovat rytmi, melodia, intervallit, asteikot ja soinnut.

Tavoitteina ja keskeisinä sisältöinä on, että opiskelija oppii nuotinlukutaitoa, oppii yhdistämään teoriaopetuksen käytännön musisointiin, oppii musiikillista ajattelukykyä, ymmärtää musiikillisia lainalaisuuksia ja oppii jäsentämään musiikkia.

2.6. Musiikkiteknologia

Musiikkiteknologiaopintojen tavoitteena on, että opiskelija oppii hyödyntämään tietoteknologiaa musiikkiharrastuksessaan. Kurssit tutustuttavat ja antavat perusvalmiuksia tietokoneella tuotetun ja akustisen äänen tietokonepohjaiseen käsittelyyn, äänenmuokausmenetelmien käyttämiseen, äänittämiseen, miksaukseen sekä biisien tekemiseen tietotekniikan avulla. Kurseihin voi sisältyä työväenopiston konserttien tai bändien/orkestereiden äänittämistä ja miksausta.

2.7. Perhekurssit

Musiikin perhekurssien tavoitteena on tuottaa aikuisille ja lapsille yhteisiä musiikillisia elämyksiä. Lukuvuoden mittaisten, vauvasta noin 3-vuoden ikäisille lapsille suunnattujen muskareiden tavoitteena on opettaa valmiuksia ja taitoja, jotka muodostavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmälle musiikkiharrastukselle.

Muskarien perheryhmissä retkeillään musiikin maailmassa yhdessä laulaen, soittaen, liikkuen ja kuunnellen. Elämysten avulla, leikin keinoin harjaannutetaan lapsen musiikillista muistia ja musiikin kuunteluvalmiuksia sekä tuetaan hänen kognitiivista, emotionaalista, motorista ja sosiaalista kehitystään.

Lukuvuoden mittaisten kurssien lisäksi työväenopiston musiikinopetus pyrkii rikastuttamaan perheiden arkea ollen mukana lyhytkurssein ja lapsiperheille suunnatuin tapahtumin alueilla.

2.8. Konsertit ja tapahtumat

Konsertit ja tapahtumat ovat kiinteä osa musiikinopetusta. Niissä opiskelijat harjoittavat esiintymistaitoja ja saavat esiintymiskokemusta. Maksuttomien konserttien ja tapahtumien osallistumiskynnys on matala. Niiden avulla on helppo tutustua opiston toimintaan ja ne luovat kuvaa opistosta aktiivisena kulttuurintuottaja ja toimijana.

2.9. Luennot

Musiikin luennot käsittelevät sekä historiallisia että ajankohtaisia teemoja. Yleissivistävät luennot lisäävät opiskelijan mahdollisuuksia ymmärtää kulttuuria ja taidetta laajasti.

2.10. Musiikin taiteen perusopetus

Musiikissa voidaan järjestää taiteen perusopetuksen opintokokonaisuuksia.

3. Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan edistymistä opinnoissa. Arviointi on kannustavaa ja rohkaisevaa, pääasiassa suullista ja sanallista ja ohjaa opiskelijaa myös omien tavoitteiden asettamiseen.

Opiskelijalta edellytetään itsearviointia jo kurssin valintavaiheessa: työväenopisto tarjoaa useita eritasoisia kursseja, joista osaan vaaditaan jo tiettyä osaamistasoa. Oppiminen ja opiskelu on antoisaa ja motivoivaa sopivantasoisessa ryhmässä. Itsearviointiin lisäksi opintoneuvonnalla ja mahdollisimman tarkkoilla kurssikuvauksilla on tärkeä rooli oikean kurssin löytymisessä. Kurssin opettajan antama arviointi puolestaan ohjaa opiskelijaa eteenpäin tulevissa kurssivalinnoissaan ja opiskelussaan.

4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Musiikinopetuksen työtavat mahdollistavat opiskelun tasavertaisesti ikään, sukupuoleen, kansalaisuuteen tai vakaumukseen katsomatta. Kurseille voi ilmoittautua oman kiinnostuksensa mukaan kuka tahansa yli 16-vuotias.

Ikäihmisille, maahanmuuttajille ja terveydentilansa vuoksi erityisasemassa oleville on tarjolla omia kursseja.

Musiikin oppiminen, itseilmaisu ja ilo musiikista tuovat yhteen hyvin eritaustaisia ja ikäisiä ihmisiä, mikä edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

E erityisen matala osallistumiskynnys on maksuttomilla konserteilla, luennoilla ja tapahtumilla.

5. Tulevaisuus

Tulevaisuuden tavoitteena opiston musiikinopetuksessa on vankan perusopetuksen jatkaminen, ja lisäksi opiston ja kaupungin yleisten linjausten mukaisten kurssien toteuttaminen.

Äidinkielen, kirjallisuuden ja teatterin opetussuunnitelma

1. JOHDANTO

Ainealan oppiaineet ovat suomi äidinkielenä, kirjallisuus, lausunta ja puheilmaisuus sekä teatteri. Ainealan kaikissa oppiaineissa edistetään ja harjoitetaan ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja.

Ainealan opiskelu kehittää kulttuurista lukutaitoa ja antaa välineitä itseilmaisuun. Opetuksessa korostuu taide ja sen tuntemus. Keskeistä on opiskelijan luovan ajattelun ja toiminnan tukeminen.

Osa ainealan opetuksesta on sanataiteellista: asia- ja tietokirjoittaminen, luova kirjoittaminen, elämä- ja muistelukirjoittaminen. Osassa opetuksesta perusta taas on esittävässä taiteessa: teatteri sekä lausunta ja puheilmaisuus. Lisäksi osan perusta on tieteessä: kirjallisuuden ja teatterin tutkimus, kielen tutkimus, viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimus.

1.1. Ainealan opetuksen merkitys

Ainealan opetus tarjoaa ja tuottaa aineksia kielelliseen ja kulttuuriseen yleissivistykseen sekä välineitä itseilmaisuun. Opetuksen yleisenä tavoitteena on tukea oppijan emotionaalista, esteettistä ja eettistä kasvua sekä antaa edellytyksiä elinikäiseen taiteiden harrastamiseen.

Medioituvassa maailmassa monilukutaito, eli kyky tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä, on keskeinen kansalaistaito. Monilukutaito pohjaa laajaan tekstikäsitteeseen: teksti on kirjoitettu, puhuttu, kuvattu tai muuten esitetty merkityksellinen kokonaisuus, jonka laji määrittyy tekstin kontekstin ja sen diskurssien eli puheen ja kirjoituksen vakiintuneiden, yhtenäisten kielenkäytön muotojen mukaan.

Monilukutaito antaa ihmiselle mahdollisuuden hankkia, muokata, tuottaa, arvioida ja arvottaa tietoa, ja siten toimia moniarvoisessa ja muuttuvassa yhteiskunnassa osallistuvana ja kriittisenä kansalaisena.

Ainealan opetus tähtää monilukutaidon kehittymiseen. Ainealan kaikissa oppiaineissa lähtökohtana on käsitys tekstistä monimerkityksellisenä ja kontekstisidonnaisena. Oppija saa välineitä havainnoida, kyseenalaistaa ja reflektoida erilaisia tekstejä oman elämismaailmansa lävitse ja suhteessa ympäröivään todellisuuteen. Samalla oppijan ymmärrys kulttuurista moninaisuutta kohtaan lisääntyy.

Ainealan opetus on olemukseltaan vuorovaikutteista ja yhteisöllistä. Opetustilanteessa oppijoiden ja opettajan erilaiset elämismaailmat ja taidekäsitteet käyvät vuoropuhelua. Oppiminen tapahtuu prosessinomaisesti keskustellen ja palautteen pohjalta, ja näin oppijan ymmärrys taiteen ja tekstien yhteisöllisyydestä lisääntyy.

2. OPPIAINE JA TAVOITTEET

2.1. Ainealan yleinen lähtökohta ja tavoitteet

Ainealan tavoitteena on, että oppija tulee tietoiseksi kielestä, sen keinoista, ilmaisuvoimasta ja merkityksestä suullisen, kirjallisen ja kehollisen ilmaisun aloilla. Tämän tavoitteen mukaan aineala tuottaa oppijalle tietoja, taitoja ja itseilmaisun välineitä sanallisen ja kehollisen ilmaisun alueilla.

Ainealan opinnoissa harjoitetaan erilaisia taitoja: perusteita sekä syventyvää osaamista vaativia ilmaisun muotoja.

Sekä kehollinen että sanallinen ilmaisutaito, tekstin tuottaminen puheeksi, kirjoitukseksi ja liikkeeksi, tekstin lukutaito, monilukutaito, kielitietoisuus ja -taito, puheviestintä, viestintä, puheilmaisu, kirjoittaminen, lukemisen ymmärtäminen sekä tekstin analyysi ja tulkinta ovat ainealalla harjoitettavia taitoja, joita tarvitaan sekä työ- että henkilökohtaisessa elämässä. Koska oppijoita ympäröivä todellisuus on medioitunut ja tekstualisoitunut, niin tekstin tuottaminen, itseilmaisu sekä tekstin analyysi ja tulkinta muodostavat ihmisen ja kansalaisen perustaidot todellisuuden haltuun ottamisessa.

Äidinkielen ja sen eri osa-alueiden osaaminen luo perustan kaikelle oppimiselle. Helsingin työväenopistossa äidinkieli-oppiaine kattaa opintoja lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen perusteista asiatekstin laatimisen kursseihin.

Kirjallisuus-oppiaineessa opiskellaan tiedollisia, elämyksellisiä että soveltavia taitoja, joita tarvitaan sekä kauno- ja tietokirjallisuuden lukemiseen että oppijan omaan luovaan kirjalliseen tuottamiseen, kirjoittamiseen.

Lausunnan ja puheilmaisun oppiaineessa tulkitaan tekstejä: sovelletaan kirjallisuustietoutta omaan tekemiseen ja luovaan puheilmaisuun.

Teatteri-oppiaineessa paneudutaan draaman ja teatterin eri osa-alueisiin niin kehollisesti kuin sanallisestikin sekä katsojakokemuksen kautta.

2.1. Ainealan merkitys ja rooli suhteessa opiston opetustarjonnan kokonaisuuteen ja Helsingin kaupungissa.

Helsingin työväenopisto on Suomen ainoa kansalaisopisto, jossa on aineala: äidinkieli, kirjallisuus, teatteri. Ainealalla on opistossa pitkä historia: jo opiston ensimmäisinä oppiaineina 1910-luvulla opetettiin kaunolukua eli lausuntaa muutaman muun oppiaineen rinnalla.

Helsingissä opiston opetus on määrällisesti ja laadullisesti kattavinta ainealan oppiaineissa verrattuna muihin pääkaupunkiseudun kansalaisopistoihin. Ainealan opetusta aikuisille on tarjolla hyvin harvoissa muissa ei-tutkintotavoitteisissa oppilaitoksissa. Helsingissä aikuisille ei ole tarjolla muissa vapaapääsyisissä oppilaitoksissa suomi äidinkielenä -opetusta.

Ainealan oppiaineissa tehdään yhteistyötä monien opiston muiden ainealojen kanssa: erityisesti median, musiikin, kuvataiteen, ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -oppiaineen sekä suomi toisena kielenä -oppiaineen kanssa.

Kirjallisuuden tarjontaa järjestää paljon myös Helsingin kaupunginkirjasto, jonka kanssa aineala toimii yhteistyössä erilaisissa tapahtumissa. Lisäksi kirjallisuusaiheisia tapahtumia järjestävät myös Helsingin kulttuuriasiakeskus sekä kirjakaupat, kirjallisuusjärjestöt ja -yhdistykset, joiden tavoitteena ei kuitenkaan ole yleensä opinnollisuus, kuten opiston kirjallisuuden opetuksessa on.

Helsingissä toimii aikuisten harrastajateattereita, mutta niiden toiminta ei ole samalla tavalla tavoitteellisen opinnollista kuin opiston teatteriopetus on. Aikuisille suunnattua teatteritaiteen perusopetusta ei tarjota muualla. Samoin teatterin ja lausunnan opetusta on vähäisesti muissa vapaapääsyisissä oppilaitoksissa sekä toisen asteen oppilaitoksissa. Teatteritietoa ei opeteta muissa vapaapääsyisissä oppilaitoksissa, vaikka teatterin alan taidelaitokset tekevät omaa yleisökasvatustyötään erilaisilla usein projektiluonteisilla hankkeillaan. Teatteritiedon opetuksessa yhteistyö teatterin alan toimijoiden kanssa on olennainen osa toimintaa.

2.2. Opetuksen linjaukset

Aineala on monipuolinen kokonaisuus, jonka oppiaineissa käytetään oppijalähtöisiä oppimisen muotoja ja menetelmiä. Oppijan oma osaaminen on opetuksen lähtökohta. Omaa osaamista syvennetään ja laajennetaan henkilökohtaistamalla oppimisprosessia ryhmäopetuksessa sekä oppijan oman kokemuksen että palautteen avulla. Opetuksessa voidaan käyttää tutkivan ja yhteisöllisen oppimisen menetelmiä.

Ainealan opetus on olemukseltaan vuorovaikutteista ja dialogista, mistä syntyy oppijalle kokemus kielen, taiteen ja tekstien henkilökohtaisuudesta ja yhteisöllisyydestä sekä vaikuttavuudesta joko yksittäiseen tai yhdessä tuotettuun tekstiin: puheeseen, kirjoitukseen, keskusteluun, teatteri- tai lausuntaesitykseen, monikanavaiseen ja -taiteelliseen esitykseen.

Vuorovaikutteinen opetus tuottaa oppijalle ilmaisun, keskustelun ja kuuntelemisen taitoja, joita ryhmäopetuksessa harjoitetaan yhdessä.

Opetusta toteutetaan luento-, tapahtuma- ja kurssiopetuksena, avoimena yliopisto-opetuksena sekä itseohjautuvana opetuksena.

Teatteriopetus tarjoaa myös mahdollisuuden aikuisille suunnatun teatteritaiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän suorittamiseen. Siinä noudatetaan laissa säädetyn taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteita (IDnro 11/011/2005, kts. liite.)

Ainealan tavoitteena on palvella mahdollisimman monia helsinkiläisiä tarjoamalla laaja-alaista opetusta sekä mahdollisuuden omaan opintopolkuun. Opetus vaihtelee tavoitteeltaan, muodoltaan ja kestoltaan: se voi olla luentoja, intensiivikursseja tai koko opetuskauden kestäviä kursseja. Opiskelijoiden tarpeiden mukaan voidaan järjestää eri tavoin aikataulutettuja ja tasolta toiselle eteneviä kursseja. Kursseista opiskelija voi muodostaa opintokokonaisuuksia ja opintopolkuja, jotka mahdollistavat pitkäjänteisen kehittymisen. Yleisluennot, avoimet oppimisympäristöt sekä maksuttomat tilaisuudet ja tapahtumat tarjoavat matalan kynnyksen osallistua ainealan opinnolliseen toimintaan.

Äidinkieli-oppiaineen osa-alueista kurssitarjonnassa on kielen- ja tekstinhuollon, kielitiedon, murteiden ja puhekielen kursseja ja luentoja sekä tieto-, asia- että verkkokirjoittamisen ja -tekstien osa-alueita.

Kirjallisuuden opetusta on kirjallisuusryhmissä, luennoilla, kirjailijavierailuilla ja tapahtumissa sekä luovan kirjoittamisen ryhmissä.

Kirjallisuus-oppiaineen kirjoittamisen kurssit kattavat luovan sekä elämäkerrallisen ja muistelukirjoittamisen osa-alueita.

Teatterin ja puheilmaisuuden opetus koostuu tiedollisista ja niissä vuorovaikutteisista ryhmistä (luennot, teatteritiedon piirit), esityksiä tuottavista ryhmistä sekä teatterin eri osa-alueita harjaannuttavista kursseista, jotka eivät välttämättä tähtää esitykseen. Teatteriopetus voidaan jakaa perinteiseen esittävään sekä soveltavaan ja osallistavaan teatteriin. Esityksiä tekevät myös lausuntaryhmät sekä muut puheilmaisuuden opintoryhmät.

Teatteri- ja lausuntaopintojen esityksiä ja toimintaa viedään sinne missä opetus- tai esityskokemuksen mahdollistavat toimijat (opiskelijat, opettaja, yhteistyökumppanit) pääsevät kohtaamaan katsojan ja kokijan. Avoimissa kirjoittaja- ja kielitilaisuuksissa sekä kirjoittajat että kokijat pääsevät vuorovaikutukseen keskenään sekä dialogiin yhteisesti käsiteltävien aiheiden kanssa.

Ainealan opetus on osa ajankohtaista kaupunkikulttuuria. Helsinkiläiseen kaupunkikulttuurin kuuluu monikulttuurisuus. Mm. yhteisö- ja nykyteatterin eri muodot lisäävät mahdollisuuksia kulttuurien tuntemuksen ja vuorovaikutuksen lisäämiseen. Kaikissa ainealan oppiaineissa pyritään dialogiin ympäröivän kaupunkitodellisuuden kanssa, mm. ottamalla kaupungista aiheita teksteihin, tekemällä havaintoja ilmaisun tuottamista varten. Tavoitteena on ottaa kantaa ajankohtaisiin ilmiöihin ja haasteisiin sanallisen tai kehollisen ilmaisun keinoin ja välinein.

Opetus pyritään toteuttamaan ekologisesti kestävällä tavalla esimerkiksi materiaalihankinnoissa kierrättämällä lavasteita ja käyttämällä hyvin kestäviä luontoa säästäviä materiaaleja niin paljon kuin mahdollista. Kirjoittamisen opetuksessa pyritään sähköisten oppimisympäristöjen käyttämiseen paperimateriaalin sijaan. Ekologisuus voidaan kulttuurin tuntemuksen tavoin nostaa kurssin perusteeksi. Ainealan oppiaineet antavat mahdollisuuden oppijalle kokea kielestä, taiteesta ja sen vuorovaikutteisuudesta saatavaa hyvinvointia. Oppiaineiden opetuksessa oppijan identiteetti sanallisen ja kehollisen kielen ja taiteen ilmaisijana ja kokijana vahvistuu. Vuorovaikutus ja empatia lisäävät ihmisen hyvinvointia ja ymmärrystä sekä itsestä että toisista ihmisistä. Monipuoliset vuorovaikutuksen taidot ovat tarpeen niin työ- kuin henkilökohtaisessa elämässäkin - ja ne ovat avaimia mm. uupumuksen ehkäisyyn ja elämän ja työn imuun. Teatterin ja kirjoittamisen opetuksessa taidehyvinvointi tarkoittaa rentouttavaa, arjesta irrottavaa yhdessä toimimista, jossa korostuu elämyksellisyys ja ilo.

Aineala tekee tavoitteellista yhteistyötä sekä opiston sisällä että opiston ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

3. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1. Ainealan opetuksen sisällöt

3.1.1. Äidinkieli

Äidinkieli on osa ihmisen identiteettiä. Äidinkielellä ihminen ilmaisee itseään ja rakentaa suhdettaan toisiin ihmisiin ja yhteisöihin. Äidinkieli jäsentää myös ihmisen kuvaa ja käsitystä maailmasta.

Äidinkielen opetus johdattaa oppijaa äidinkielestä ja sen moninaisista käyttötavoista tiedostumiseen. Kielitietoisuuden avulla oppija suhteuttaa omaa äidinkieltään toisiin kieliin sekä pystyy arvostamaan kielellistä variaatiota sekä omassa äidinkielessä että suomalaisessa kieliympäristössä.

Äidinkielen opetus on kielen variaation opetusta: puhekielten (esim. murteiden, slangin) ja kirjoitetun kielen eri muotojen (esim. kirjakielen, taiteellisen kielen, median kielen) opetusta.

Äidinkielen opetuksessa kielitietoisuus kasvaa myös kielihistorian ja sukukielten tuntemuksen avulla sekä kielten vertailulla. Kielitietoisuuden opetus perustuu kielentutkimuksen eri osa-alueisiin: esimerkiksi keskusteluntutkimus, tekstintutkimus, lapsen kielen tutkimus, sosiolingvistiikka, kielifilosofia.

Kielenkäytön opetuksen muotoja ovat tekstin- ja kielenhuollon luennot ja kurssit, tieto- ja asiakirjoittamisen sekä eri medioihin kirjoittamisen kurssit. Oppijaa ohjataan kirjoittamisen kursseilla myös henkilökohtaisesti kielenkäyttöä koskevan palautteen avulla.

Opetusta järjestetään niin kurssi- kuin luento-opetuksena.

3.1.2. Kirjallisuus

Kirjallisuuden opetus perustuu kaunokirjallisuuden tutkimukseen ja sen sekä tiedolliseen, taiteelliseen että elämykselliseen kokemiseen.

Kaunokirjallisuuden opetus kehittää oppijan kulttuurista taiteen luku- ja kirjoitustaitoa. Kirjoittamisen ja kirjallisuuden tuntemuksen avulla kehitetään ajattelutaitoja ja jäsennetään maailmaa.

Kirjallisuuden kursseilla opitaan ja sovelletaan opittua.

Kirjallisuuden lukemisen ryhmissä opiskellaan kaunokirjallisuutta lukemalla ja keskustelemalla sekä mahdollisesti kirjoittamalla ja muin ilmaisukeinoin. Oppimisen tavoitteena on niin analyttinen kuin elämyksellinenkin lukeminen.

Analyttisessä lukemisessa keskitytään kaunokirjallisten teosten erittelemiseen analyysin peruskäsitteiden, kuten kertojan tai puhujan, juonen, teeman, motiivien, henkilöhahmojen, miljööön käsitteiden avulla. Analyttistä lukemista on myös teoksen kielen ja tyylin tarkasteleminen. Analyttisen lukemisen tukena voidaan tutustua kirjallisuuden eri tulkintamalleihin ja tulkita kirjallisuutta eri näkökulmista, kuten uskriitikin, psykologisten, biografisten, feminististen ja postkolonialististen tulkintamallien näkökulmista.

Elämyksellinen lukeminen tuottaa oppijalle kokemuksen kaunokirjalliseen tekstiin, sen henkilöhahmoihin ja juoneen eläytymisestä, mikä antaa lukijalle mahdollisuuden henkiseen kasvuun ja mm. empatian kokemuksiin. Elämyksellisen lukukokemuksen analyysi taas kasvattaa lukijan ihmis- ja itsetuntemusta.

Kirjallisuuden lukemisen tavoitteena on asettaa teksti omaan kontekstiinsa, esimerkiksi aikaan, paikkaan, traditioon. Kirjallisuuden lukemisen kursseilla opiskellaan siten eri kielialueiden ja -maiden kirjallisuutta kotimaisen nyky- ja vanhemman kirjallisuuden lisäksi.

Kursseilla luetaan laaja-alaisesti kirjallisuutta: proosan, lyriikan ja draaman eri lajeja.

Kirjallisuustietoutta ja –tietoisuutta kasvatetaan ja syvennetään kirjallisuuden yleisluennoilla ja tapahtumissa.

3.1.3. Kirjoittaminen

Luovan, elämäkerrallisen ja tieto- ja asiakirjoittamisen tavoitteena on soveltaa oppia omaan kirjalliseen työskentelyyn kirjallisen ilmaisun oppia: analyttisen lukemisen tuottamaa tietoutta kirjallisesta ilmaisusta, tekstien kielestä ja tyyleistä. Kirjallinen ilmaisu on osa vuorovaikutusta.

Luova kirjoittaminen on kaunokirjallisuuden soveltavaa oppimista, jossa painottuu kirjoittamalla luotu suhde kirjallisuuteen. Luovan kirjoittamisen kursseilla tutustutaan kirjoittamisen keinoihin ja kirjallisuuden eri lajeihin sekä kirjoittamalla että lukemalla, kuten runoon, novelliin, romaaniin ja näytelmään, sekä syvennetään omaa kirjallista ilmaisua.

Elämäkerrallinen ja muistelukirjoittaminen perustuu tarinallisuuteen: elämä ja sen muistelu tuottavat tarinan, omasta näkökulmasta tuotetun kertomuksen, joka sekä faktan että fiktion keinoja käyttäen jäsentää sekä elämää että kirjoitusta. Elämäkerrallisen ja muistelukirjoittamisen kurssit ovat luonteeltaan prosessinomaisia, aineistoa kokoavia ja muokkaavia kursseja, ja ne muodostavat 1-3 vuoden opintokokonaisuuden.

Joillakin elämäkerrallisen kursseilla käytetään kirjallisuusterapeuttisia menetelmiä, mutta opetus ei ole terapiaa vaan päämääränä on pikemminkin oppijan omien ilmaisullisten rajoitteiden vähentäminen ja joustava suhtautuminen itseen kirjoittajana sekä itsereflektio.

Tieto- ja asiakirjoittaminen on pääosin tieto- ja mielipidekirjoittamista, jonka materiaalina käytetään eri lähteitä sekä kirjoittajan omaa osaamista ja tietämystä.

Kaikkiin eri kirjoittamisen muotoihin liittyy pidemmälle ehtineiden tavoitteena julkaiseminen eri medioissa.

Kirjoittamisen ryhmät tarjoavat mahdollisuuden saada kannustavaa arviointia ja ohjausta kirjoittamisharrastukseen. Ne ohjaavat myös lukemaan kirjallisuutta

Tärkeä osa opintoja on palautteen saaminen omasta kirjoittamisesta sekä palautteen antamisen harjoittelu. Kursseilla käytetään usein menetelmänä vertaispalautetta ja -keskustelua opettajan palautteen lisäksi. Vertaispalaute kehittää analyttistä sanataiteen lukemista, vertaiskeskustelu antaa ryhmäopetuksessa mahdollisuuden oppia toisilta kirjoittajilta. Palautteen antaminen ja käsitteleminen vertaiskeskustelussa antavat harjoitusta sosiaalisissa ja vuorovaikutuksen taidoissa sekä ryhmässä toimimisessa.

Kirjoittamisen kurssit on jaoteltu taitotasoittain perus-, jatko- ja syventäviin kursseihin. Lisäksi on johdanto- ja erikoiskursseja sekä projektiluonteisia kursseja, joiden tavoitteena on tuottaa esimerkiksi kirjoitusta ja teatteria sanataiteelliseksi kokonaisuudeksi.

Luova kirjoittaminen -nimellä määritellyt kurssit ovat perustason opetusta. Ne johdattavat oppijaa kirjoittamiseen sekä lukemisen ja kirjallisuustietouden soveltamiseen omaan ilmaisuun. Luovan kirjoittamisen johdantokursseilla tutustutaan kirjoittamiseen lyhyiden kirjoitusharjoitusten avulla sekä tehdään luovuutta avaavia harjoituksia. Johdantokurssien tavoitteena on kirjoittaminen käytännössä.

Peruskursseilla tutustutaan kirjoittamisen peruskäsitteisiin, kieleen ilmaisukeinona ja tekstilajeihin tai genreihin sekä kirjoittamalla että analyttisesti lukemalla.

Jatkokursseilla kehitetään omaa ilmaisua, kokeillaan erilaisia taiteellisen ilmaisun tyylejä ja pyritään oman äänen vahvistamiseen.

Lajikursseilla peruskurssi käsittää käsiteltävän lajin: runon, novellin, romaanin, draaman, elämäkerrallisen tai muistelukirjoituksen kieleen ja ilmaisukeinoihin sekä lajeihin perehtymisen. Lyhyitä lajikursseja voidaan toteuttaa samoilla periaatteilla esimerkiksi proosan erikoislajeista tai tyyleistä: dekkari, fantasia, lasten- ja nuortenkirjallisuus, absurdi, maagis-realistinen, satiirinen tai muun tyylinen kirjallisuus.

Lajikurssien jatkokursseilla käsitellään lajin tyylipiirteitä, vahvistetaan kirjoittajan omaa ääntä ilmaisijana. Jatkokursseilla sekä opettajan että ryhmän kritiikki ja palaute pyrkii kirjoittajan vahvuuksien esiin nostamiseen.

Syventävillä kursseilla keskitytään oman ilmaisun hiomiseen valitussa lajissa. Syventävien kurssien yhtenä tavoitteena on tuottaa myös julkaisukelpoisia tekstejä. Syventävillä kursseilla voidaan käsitellä useita lajeja samalla kurssilla ja pitempiä käsikirjoituksia.

Erikoiskursseilla voidaan ylittää tekstilajien tai genrejen lajeja. Lisäksi erikoiskursseilla voidaan käsitellä uusia kirjallisuuden ja kirjoittamisen tapoja: esimerkiksi yhteisöllistä kirjoittamista, esittämiseen tähtäävää kirjoittamista.

Projektiluonteisilla kursseilla kirjoittaminen lajista riippumatta yhdistyy toisiin taiteen lajeihin ja mediaan.

Kirjoittamisen jokaisella taitotasolla opetuksen ja oppimisen lähtökohtana on oppijan oma osaaminen. Opetus tukee ja vahvistaa oppijan itseilmaisua, kielenkäyttöä itsensä ilmaisussa sekä näkemystä taiteesta ja tiedosta. Kaikilla kirjoittamisen kursseilla kehitetään oppijan kirjoittamisen taitoja.

3.1.4. Lausunta ja puheopetus

Lausunnan opetus on kaunokirjallisuuden ja itseilmaisun opetusta. Opetuksen keskiössä on kaunokirjallisuuden, perinteisesti runouden, tulkitseminen ja välittäminen. Opetuksessa korostuu sekä sosiaalinen, kulttuurinen että taiteellinen vuorovaikutus. Oppija kehittyä havainnoimaan ja reflektoimaan runoutta oman elämänsä maailmansa lävitse ja suhteessa ympäröivään todellisuuteen. Samalla oppija saa välineitä ymmärtää erilaisia näkökulmia ja arvomaailmoja.

Lausunta on moniaistinen oppiaine, jonka opetuksessa huomioidaan oppija kokonaisvaltaisesti: tiedollisten ja ilmaisullisten taitojen lisäksi opetetaan kehonhuoltoa, hengitystekniikkaa ja äänenkäyttöä.

Perinteisen lausuntataiteen rinnalla voidaan opettaa muun muassa lavarunoutta, stand upia, spoken wordia sekä esitystaiteen keinoja hyödyntävää esittävää runoutta. Näiden esittävien kirjallisuuden lajien lähtökohtana on esiintyjien tuottamat, usein omakohtaiset tekstit.

Tärkeä ja oleellinen osa lausunnan opetusta on erilaiset tapahtumat ja esiintymistilanteet. Opetus tarjoaa perus- jatko- ja syventäviä kursseja.

Puheilmaisun opetus on vuorovaikutuksen ja esiintymistaidon opetusta. Vuorovaikutus- ja esiintymistaidot ovat keskeinen osa aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppijan ilmaisullisia taitoja ja vahvistaa oppijan viestijäkuvaa.

Puheopetuksen osa-alueita ovat hengitystekniikka, äänenmuodostus ja -huolto. Opetuksen tavoitteena on oman persoonallisen esittävän äänen löytäminen, puheäänien vahvistaminen ja kestävän puheäänien tuottaminen.

3.1.5. Teatteri

Teatteriopetus ylläpitää ja mahdollistaa monimuotoista teatteritoimintaa niin teatterin eri osa-alueita harjoittavina muotoina kuin esitysten katsojakokemuksen analyysinäkin teatteritiedon opetuksessa. Teatterin eri muotoja harjoittavan opetuksen lähtökohtana ovat ilo, elämyksellisyys ja yhdessä tekeminen, sekä opintopolut pitkäjänteisempään opiskeluun taitojen harjaannuttamiseksi. Teatteriopetus tarjoaa keinoja arjessa selviytymiseen maailmassa, jossa itseilmaisun ja vuorovaikutustaitojen merkitys korostuu. Se auttaa ymmärtämään ja hahmottamaan ympäröivää todellisuutta, jossa on kyettävä toimimaan sekä itsenäisenä toimijana, yksilönä että yhteisössä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi.

Ihminen kasvaa ja kehittyy läpi elämän vain suhteessa muihin ihmisiin. Kollektiivisena taidemuotona teatteriopetus voi toimia ihmisen elinikäisen kasvuprosessin tukena ja avata väyliä itsetuntemuksen tutkiskeluun ja sen lisäämiseen. Teatteri on taidemuoto, jossa ristiriitaisuuksien ja konfliktien tutkiminen on sen esteettistä sisältöä. Tämä haastaa tekijät pohtimaan omaa arvomaailmaa sekä refleктоimaan sitä yhteiskunnan ja ympäröivän maailman arvoperustaan.

Toiminnallaan teatteriopetus sekä ylläpitää että uusintaa helsinkiläistä harrastajateatterin perinnettä. Ylläpitämällä ja luomalla yhteyksiä kaupungin harrastajateatterikenttään se mahdollistaa oppijalle pääsyn uuden harrastuksen pariin.

Joitakin kursseja on jaettu taitotason mukaan alkeis-, jatko- ja syventäviin kursseihin.

Teatterin peruskursseilla tutustutaan opittavan aiheen perusteisiin sekä teoreettisesti että toiminnallisesti. Ne antavat mahdollisuuden tutustua teatterin eri osa-alueisiin ja teatterin käsitteistöön. Niiden tehtävänä on innostaa oppijaa aktiiviseksi teatteritaiteen katsojaksi ja kuluttajaksi. Peruskurssit eivät tähtää esityksen tekemiseen, sen sijaan ryhmän kesken oppitunnin aikana tehtävät esitykset ovat mahdollisia. Peruskurssit ovat usein lyhytkursseja, joihin osallistumiskynnys on mahdollisimman matala. Niiden tarkoituksena on rohkaista oppijaa eteenpäin omalla opintopolulla.

Perinteinen koko illan näytelmä tai muu esitettävä teos valmistetaan yleensä jatko- tai syventävällä kurssilla. Jatkokursseille hakeutumisen edellytyksenä ovat opetettavasta aiheesta opiskellut peruskurssit tai vastaavat tiedot ja taidot. Niiden tarkoituksena on tukea ja vahvistaa oppijan käsitystä itsestään teatterin oppijana ja taitajana. Jatkokurssit antavat perustan syventäville opinnoille.

Syventävillä kursseilla keskeistä on oppijan oman tiedon ja taidon syventäminen. Esittävän teatterin kursseilla se voi tarkoittaa näyttelijäntyön sekä esityksen valmistusprosessin ymmärryksen syventämistä. Kun oppijan itseohjautuvuus ja omatoimisuus lisääntyy, myös ryhmän taiteellinen vastuu esityksestä kasvaa.

Esittävä teatteri

Esittävän teatterin kurssin sisältönä voi olla minkä tahansa teatteriesityksen valmistamisen osa-alue. Perinteisen puheteatterin kohdalla näitä ovat mm. näyttelijäntyö, dramaturgia, teatteriliikunta ja –tanssi ja teatterin ohjaus. Puheteatterin lisäksi se voi kattaa kaikki teatterin muodot, kuten naamio- ja nukketeatterin, lastenteatterin, ryhmälähtöisen devising-teatterin (silloin kun sillä on puhtaasti taiteellinen lähtökohta) tai minkä tahansa nykyteatterin ja esitystaiteen muodon. Kurssi voi kuulua esittävän teatterin kursseihin, vaikka se ei tähtää esityksen tekemiseen. Tällaisia kursseja ovat ne, joissa harjaannutetaan esimerkiksi jotakin näyttelijän taitoa, kuten näyttämöpuhetta tai -liikuntaa. Esittävän teatterin kurssit voivat olla lyhytkursseja, lukukauden tai lukuvuoden pituisia tai pidempiä opintokokonaisuuksia.

Soveltava teatteri

Kun käytetään teatteritaiteen menetelmiä, mutta ensisijainen päämäärä on jokin muu kuin teatteriesityksen valmistaminen, esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisy, puhutaan soveltavasta teatterista. Opetuksen lähtökohtana voi olla osallisuus ja merkityksellisyys, ja tavoitteena esimerkiksi sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tai yhteiskunnallisen osallisuuden lisääminen. Opetuksen tavoitteena voi myös olla oman ilmaisuvoiman ja -taidon lisääminen. Vaikka taiteella voi olla aina sekä yhteisöllisesti että yksilöllisesti terapeuttinen vaikutus, teatteriopetus ei tarjoa terapiaa vaan taito- ja taideopetusta.

Soveltavan teatterin toiminta määräytyy osallistuvien toimijoiden tarpeiden mukaan. Esimerkiksi soveltavan teatterin ryhmä voi edustaa jotakin erityisryhmää, laitosta tai yhteisöä, jolloin ryhmän toiminnan lähtökohta määräytyy ryhmän tarpeiden mukaan suhteessa siihen, mitä ryhmä edustaa. Vaikka lähtökohtana on ryhmän tarpeet, soveltavan teatterin keinoin voidaan toteuttaa taiteellisesti haastavia teoksia. Tällöin toteutuu taiteen eheyttävä vaikutus. Soveltavan teatterin kursseilla voi olla eri taitotasoja.

Teatteri-improvisaatio

Teatteri-improvisaatio on teatterin muoto, joka tapahtuu ”tässä ja nyt”. Siinä keskeinen käsite on hyväksyminen. Toimintaa tehdään yhdessä ja sen ydintä on kuunteleminen, toisen huomioiminen ja läsnäolo. Teatteri-improvisaatiota käytetään harjoitusmenetelmänä niin esittävän teatterin näyttelijäntyön kurssilla kuin soveltavan teatterin esimerkiksi vuorovaikutustaitoja harjaannuttavalla kurssilla.

Improvisoitu teatteriesitys luodaan esityshetkellä. Teatteri-improvisaation kurssit ovat esittävän teatterin sisältöä silloin, kun improvisaatio on näyttelijäntyön harjoitusta, esitystä tukevaa tai kun esitys toteutetaan improvisaation menetelmin.

Tanssi- ja sirkustaide

Tanssi- ja sirkustaiteen kursseja tarjotaan tilojen ja välineiden mahdollistamissa puitteissa. Tarkoituksena on laajentaa tarjontaa. Osa-alueen kursseja ovat esimerkiksi tanssi-improvisaation kurssi tai jonglööraus -kurssi. Myös tanssi- ja sirkustaiteella voi olla eri erikoiskursseja ja taitotasoja, ja ne voivat tukea esittävän teatterin kursseja tai opintokokonaisuuksia.

Erikoiskurssit

Erikoiskursseja voidaan järjestää mm. näyttämötekniikasta, kuten valo- ja äänitekniikasta. Myös teatteripuvustus, skenografia, lavastus ja teatterinukkejen valmistus voivat olla erikoiskurssien sisältöä. Teatteriopetus järjestää myös projektiluonteisia tai pop up-tyyppisiä kursseja, jotka voidaan toteuttaa muiden aineiden kanssa.

Teatteritieto

Toimintalähtöisen teatteriopetuksen lisäksi ainealan opetustarjontaan kuuluu teatteritiedon opetus, jolla on yleisökasvatuksellinen lähtökohta. Oppija ymmärretään teatterikatsojana, jolle teatteritiedon opetus antaa mahdollisuuden syventää katsojakokemusta, oppia havainnoimaan ja jäsentämään monisisältöisen teatteritaiteen niin taiteellisia, yksilötason kuin yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Teatteritietopiireissä käsitellään teatterin ilmiöitä ja tutustutaan mm. ajankohtaiseen ohjelmistoon, tavataan teatterintekijöitä sekä käydään teatteriesityksissä. Opetuksen keskeistä sisältöä ovat esitysanalyysi, kontekstuaalinen ja intertekstuaalinen lähestymistapa, esitystraditiot, historiallisuus ja nykisyys sekä niin kotimainen kuin kansainvälinen teatterikenttä.

3.2. Opiskelijavalinnat

Opiskelijat otetaan ainealan kurssien opiskelijoiksi pääsääntöisesti ilmoittautumisjärjestyksessä. Myös avoimen yliopiston luovan kirjoittamisen perusopintojen opintokokonaisuuteen opiskelijat otetaan ilmoittautumisjärjestyksessä. Poikkeuksena ovat monivuotisen kokonaisuuden muodostavat kirjoittamisen syventävät kurssit, joille opiskelijat voidaan valita motivaatiokirjeen tai tekstinäytteen perusteella. Myös joillakin teatterin syventävillä esitystä tekevillä kursseilla on opiskelijan motivaatiota ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sitoutumista mittaava haastattelu ja/tai mahdollisesti koe-esiintyminen. Teatteritaiteen perusopetuksen opintokokonaisuuteen opiskelijat valitaan aina valintakokeen kautta.

4. OPPIMISEN TUKEMINEN

4.1. Opintoneuvonta

Opintoneuvonnan tavoitteena on auttaa opiskelijaa valitsemaan itselleen sopiva kurssi tai opintopolku sekä ohjata häntä myös muihin oppiaineiden opetusta sivuaviin tai syventäviin opintoihin. Opintoneuvontaa tarjotaan puhelimitse ja sähköpostitse sekä kasvokkain opetuksen yhteydessä. Ainealan tarjoamaa opintoneuvontaa on myös opiskelijan ohjaaminen aihepiiriä käsittelevien luentojen ja muiden kulttuuripalvelujen äärelle, kuten opiston kirjastoon ja muihin kirjastoihin sekä teattereihin.

4.2. Omaehtoisen oppimisen mahdollistaminen

Äidinkielen, kirjallisuuden ja teatterin oppiaineissa on mahdollista osallistua vapaapääsyisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin, joissa voi kokeilla kunkin toiminnan soveltuvuutta itselle.

Kursseilla annetaan vinkkejä ja ohjataan omaehtoiseen opiskeluun ja tekemiseen, kuten esimerkiksi kurssimuotoisesti käynnistetyn ryhmän jatkamiseen omaehtoisesti. Mahdollisuuksien mukaan työväenopisto tarjoaa tilat omaehtoisen toiminnan toteuttamiseen.

5. ARVIOINTI JA PALAUTE

5.1. Opiskelijan itsearviointi

Luonnollisena osana oppiaineiden oppimista on opiskelijan itsearviointi. Se on lähtökohta vuorovaikutuksen ja ilmaisun oppimiselle. Opiskelijaa kannustetaan myönteiseen ja rakentavaan itsearviointiin, joka tuottaa opiskelijalle havaintoja oman osaamisen kasvamisesta ja syvenemisestä.

5.2. Opettajan antama arviointi

Arvioinnin tavoitteena on olla rakentavan kriittistä ja kannustavaa palautetta opiskelijalle tämän osaamisesta ja oppimisesta. Palaute voi olla kirjallista tai suullista, henkilökohtaista tai ryhmässä käsiteltävää.

5.3. Vertaisarviointi

Oppiaineiden kursseilla tuetaan vertaisarvioinnilla toisten opiskelijoiden oppimista. Vertaisarvioinnin periaatteita käydään läpi kursseilla opettajan ohjauksessa ja sovitaan kullakin kurssilla käytettävät vertaisarvioinnin muodot.

5.4. Kurssipalaute

Kursseilla voidaan antaa kurssipalautetta opettajalle suullisesti, kirjallisesti tai verkkoitse. Kurssipalautteen perusteella opettaja pystyy kehittämään opetustaan, opetusmenetelmiään ja välineitään sekä refleктоimaan ja arvioimaan omaa työtään.

6. AINEALAN RESURSSIT

6.1. Oppimisympäristön kuvaus

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus on vuorovaikutuksen ja ilmaisun opetusta ja oppimista. Lähes mikä tahansa kirjallisen tai suullisen vuorovaikutuksen ja ilmaisun mahdollistava oppimisympäristö soveltuu aineiden oppimiseen. Opetusta ja oppimista voidaan harjoittaa niin kasvokkain luokkahuoneessa kuin verkkoympäristöissäkin.

Teatteriopetuksen toimintaympäristön lähtökohtana on, että opetus viedään sinne, mihin opetuksen sisältö edellyttää tai päinvastoin lähdetään siitä, että opetussisältö muotoillaan oppimisympäristöön sopivaksi. Pääsääntöisesti teatteri fyysisenä taidemuotona tarvitsee liikumatilaa. Teatteriopetuksen opetustila voi olla luokkahuone, perinteinen näyttämö, ulkotila tai mikä muu tila tahansa, johon opetuksella on edellytykset.

6.2. Opetuksen vaatimat tilat, opetuksen edellytykset

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta on mahdollista toteuttaa monenlaisissa tiloissa: luokkahuoneissa, kirjastojen ja muissa yleisissä tiloissa. Yleensä tarvitaan mahdollisuus pöydän tai kirjoitusalueen käyttöön. Palautekeskusteluja käytävillä kursseilla on tärkeää, että voidaan toimia luottamuksellisesti eli siten, että ryhmä pystyy keskustelemaan vapaasti opettajan kanssa ilman kuulevaa yleisöä.

Kirjallisuuden ja kirjoittamisen opetuksen nykypäivää on sähköinen oppimisympäristö ja verkko-opiskelu. Vaikka opetus yhä pääsääntöisesti toteutetaan luokkahuoneessa, kannettavat tietokoneet, tabletit, sanelukoneet sekä videokamerat ovat kirjoittamisen opetuksen välineitä. Verkko-opiskeluun ja opetukseen tarvitaan toimiva kaupallisesti vapaa internet-pohjainen oppimisympäristö, joka mahdollistaa kommenttien lisäämisen käsiteltävään tekstiin.

Teatteriopeutus tarvitsee monipuoliset multimodaaliset esitykset mahdollistavan oman tilan, jossa on sekä harjoituksia että esityksiä mahdollista taltioida liikkuvan kuvan kameroin.

7. YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO

Aineala on vahvasti sitoutunut toteuttamaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta opetuksessaan, kansalaisuuteen, äidinkielen, ikään, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai taloudelliseen asemaan katsomatta. Tämä tulee esille jo käsitteissä ilmaisun- ja sananvapaus, jotka läpäisevät ainealan koko opetuksen. Aineala tuottaa kirjoitettua, puhuttua, painettua, audiovisuaalista tekstiä ja informaatiota. Teatteri- ja draamaopetuksen kautta myös kehollinen ilmaisu toteutuu. Opetuksen keskiössä on vuorovaikutus ja dialogi, joita toteutetaan keskenään samanarvoisten ja tasavertaisien toimijoiden kanssa. Sekä äidinkielen, kirjallisuuden että teatterin ja draaman opetuksessa on opetustarjontaa, jossa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymykset nivotaan keskeiseksi osaksi opetusta. Ainealan monipuoliset opetusmenetelmät, joissa huomioidaan niin auditiivinen, visuaalinen kuin kinesteettinen oppiminen mahdollistavat kaikille osallistujille esteettömän ja merkityksellisen osallistumisen opetukseen. Kirjallisuuden opetuksen menetelmiä ovat mm. kirjallisuuden soveltavat menetelmät eli luova kirjoittaminen, kirjallisuuskeskustelut, paneelit, alustukset, luennot. Luovan ja elämäkerrallisen kirjoittamisen kursseilla reflektoidaan kunkin opiskelijan kokemuksia sekä kirjoituksissa että palautteissa. Jokaisella opiskelijalla on tasavertainen osallistumismahdollisuus. Kurssien esteettömyys toteutuu myös siten, että osalla kirjoittamisen kursseista on mahdollista kirjoittaa käsin, jos opiskelijalla ei ole tietokoneen käyttömahdollisuutta. Teatterin opetuksessa roolityöskentely ja lukuisat teatterilähtöiset menetelmät, kuten erilaiset tunne-, puhe-, liike- tanssi- ja improvisaatio sekä ilmiökohtainen tutkiminen, keskustelut ja niiden kautta saavutettu kokemuksellisuus antavat mahdollisuuden käsitellä ihmisenä olemisen ja toimimisen moninaisuutta. Pitkäjänteisissä kurssikokonaisuuksissa orientaatio ympäröivään todellisuuteen suhteessa itseen ja yhteisöön syvenee ja avaa uusia näkökulmia myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kysymyksiin. Aineala turvaa osallistumismahdollisuuden kaikille tarjoamalla erityisryhmille omaa opetusta sekä tarpeen mukaan eriyttää ryhmäopetusta kunkin oppijan osaamis pohjaan sopivaksi. Tasa-arvo- ja yhden

Taitoaineiden yksikkö

HYVINVOINTI JA TERVEYS –AINEALAN OPETUSSUUNNITELMA

Sisällys

1. Johdanto	
2. Hyvinvointi- ja terveys- ainealaan liittyvien käsitteiden määrittelyä	
3. Hyvinvointi ja terveys –aineala osana opiston opetusta	
3.1 Ainealan opetuksen tavoite	
3.2 Opetuksen sisältöalueet	
3.3 Opetus- ja oppimismuodot	
3.4 Yhteistyötahot ja kohderyhmät	
3.5 Oppimisympäristön kuvaus	
4. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	
5. Lähteet	

1. JOHDANTO

Hyvinvointivaltion tehtävänä pidetään yleensä hyvän elämän lähtökohtien tarjoamista kaikille kansalaisille. Opistomme osallistuu tähän tehtävään omalta osaltaan järjestämällä mahdollisuuksia oman ja läheisten hyvinvoinnin ja terveyden lisäämiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön tammikuussa 2011 julkaiseman Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020 -strategian tavoitteena on sosiaalisesti kestävä yhteiskunta, jossa ihmisiä kohdellaan yhdenvertaisesti, varmistetaan kaikkien osallisuus sekä edistetään jokaisen terveyttä ja toimintakykyä. Terveyden edistäminen on kuntien tehtävä. Se on tietoista voimavarojen kohdentamista kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen.

Helsingin kaupungin strategiaohjelman 2013-2016 tavoitteina on, että helsinkiläisten hyvinvointi ja terveys paranevat, terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat, tupakointi ja päihteiden käyttö vähenevät sekä ylipainoisten helsinkiläisten määrä vähenee. Lisäksi tavoitteena on terveyttä edistävän liikunnan lisääminen ja liikkumattomuuden vähentäminen.

Helsingin työväenopiston toiminta-ajatuksena (2009) on tarjota aikuisille itsensä kehittämisen ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia – tietoa, taitoa, elämyksiä – sekä edistää yksilön ja yhteisön hyvinvointia vapaan sivistystyön arvojen pohjalta.

Opiston opetussuunnitelmassa mainitaan yhtenä painotuksena kaupunkilaisten henkinen ja fyysinen hyvinvointi. Työväenopiston koko toiminta itsessään luo henkistä hyvinvointia ja jaksamista. Yhteiskunnassa on uudenlaisia kansanterveydellisiä ongelmia, joiden ratkaisemisessa työväenopistolla on oma roolinsa. Erityisesti väestön ikääntyminen, yksinäisyys ja eriarvoistuminen ovat hyvinvoinnin haasteita. Työväenopisto tarjoaa yksinäisyyden vastapainoksi yhteisöllisiä kokemuksia. Opiston toiminta voi osaltaan ehkäistä epätasa-arvoistumisen kehitystä.

2. HYVINVOINTI- JA TERVEYS- AINEALAN LIITTYVIEN KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

Terveys tarkoittaa ennen kaikkea toimintakykyä. Se on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila. Se on voimavara, jonka avulla myös muut hyvinvoinnin osatekijät ja hyvä elämä voivat toteutua.

Psyykkinen terveys eli mielenterveys on hyvinvoinnin tila, jossa ihminen pystyy näkemään omat kykynsä ja selviytymään elämään kuuluvissa haasteissa sekä työskentelemään ja ottamaan osaa yhteisönsä toimintaan. (WHO 2013)

Hyvinvointi koostuu yleensä kolmesta osatekijästä: terveydestä, materiaalisesta hyvinvoinnista ja koetusta hyvinvoinnista tai elämänlaadusta. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja toimeentulo. Yksilöllisiksi hyvinvoinnin osatekijöiksi luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Nämä hyvinvoinnin eri osatekijät tukevat yleensä toinen toistaan.

Osallisuus on yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista sekä kokemuksen myötä syntyvää sitoutumista. Osallisuus on keskeinen hyvinvointi aja terveyttä tuottava tekijä.

Elämänlaatu kuvaa ihmisen kokemaa terveydellistä, psyykkistä, sosiaalista ja elinympäristöön liittyvää tyytyväisyyttä suhteessa hänen tarpeisiinsa. Koettu terveydentila on myös henkilökohtainen kokemus omasta fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista voimavaroista suhteessa päivittäisten tehtävien ja elämän asettamiin vaatimuksiin. Fyysisillä tekijöillä kuten työ- ja toimintakyvyllä, mutta myös psyykkisillä tekijöillä, kuten riittävällä tarmolla arkipäivää varten ja kyvyllä nauttia elämästä, on voimakas yhteys elämänlaatuun.

Terveysosaamista on, että osaa ratkaista omia ongelmiaan ja selviytyä niistä eteenpäin.

Luontaislääkintä, luontaislääketiede, luonnonlääketiede tarkoittaa perinteistä tapaa tutkia ihmisen sairautta ja terveyttä ihmisestä itsestä lähtien. Luontaislääkinnän lähestymistavassa pyritään koko ihmisyksilön huomioon ottamiseen, millä tarkoitetaan yleensä sitä, että ihminen nähdään fyysisen kehon, mielen ja hengen kokonaisuudeksi, ja hoitojen on tarkoitus vaikuttaa näihin kaikkiin puoliin. Luontaislääkinnän muotoja ovat mm. fytoterapia eli kasvilääkintä, naturopatia, perinteinen kiinalainen lääketiede sekä akupunktio, intialainen lääketiede eli ayurveda, homeopatia, aromaterapia, hieronta, kiropraktiikka, naprapatia, osteopatia, refleksologia eli vyöhyketerapia, antroposofinen lääketiede, shiatsu, reiki, väriterapia ja Alexander-tekniikka.

3. HYVINVOINTI JA TERVEYS –AINEALA OSANA OPISTON OPETUSTA

Helsingin työväenopistossa on opetettu terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä aiheita eri ainekokonaisuuksien alla vuosikymmeniä. Pisimpään ainealan on sijainnut kotitalouden yhteydessä. Ainealojen niminä ovat olleet mm. Ruoka, terveys ja hyvinvointi sekä Kotitalous, terveys ja hyvinvointi. Vuodesta 2013 aineala on ollut itsenäinen kokonaisuus, jonka sisällöt lähestyvät monelta osin erityisesti yhteiskunnallisia aineita, kotitaloutta ja liikuntaa. Hyvinvointi ja terveys –aineala kuuluu opetusosaston taitoaineiden yksikköön.

Helsingin työväenopisto tarjoaa 60 % Helsingissä tarjolla olevasta vapaan sivistystyön hyvinvointi ja terveys -ainealan opetuksesta. Muut tarjoajat ovat kaupungissa toimivia pienempiä opistoja: Helsingin Aikuisopisto, Toimela, Kalliola sekä avoin yliopisto ja kesäyliopisto. Muut pääkaupunkiseudun kaupunkien kansalaisopistot tarjoavat myös hyvinvointi- ja terveysopetusta, mutta pienemmin tuntimäärin. Kaupallisilla tarjoajilla on myös alan kurssitusta.

3.1 Ainealan opetuksen tavoite

Hyvinvointi on osallisuutta ja toimintakykyä. Opiston yleisen opetussuunnitelman mukaisesti hyvinvointi ja terveys -ainealan tavoitteena on edistää kaupunkilaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja lisätä ihmisten aktiivisuutta terveytensä vaalimisessa. Tavoitteena on myös kaupunkilaisten terveyden ja toimintakyvyn lisääminen, sairauksien ja syrjäytymisen ehkäisy sekä osallisuuden vahvistaminen. Edistämällä terveyttä ja hyvinvointia parannetaan kaupunkilaisten elämänlaatua. Jokaisella on vastuu omasta ja läheistensä hyvinvoinnista.

Opetuksen sisällöllinen painopiste onkin oman elämän hallinnassa, yksilön ja hänen läheistensä hyvinvoinnissa sekä ennaltaehkäisevässä terveydenhoidossa. Kaupunkilaisten elintapojen kohentaminen ja kansansairauksien ehkäisy ovat myös jatkuvana sisältönä opetustarjonnassa.

Kuviossa 1 on esitetty keskellä toisaalta opistotoiminnan kohde ja toisaalta aktiivinen, itsenäisesti toimiva kaupunkilainen. Seitsemässä ympäröivässä lehdykässä kuvataan opetuksen yksilökohtaisia tavoitteita ja taustalla kolme yhteiskunnallisesti vaikuttavaa tavoitetta.

Kuva 1. Hyvinvointi- ja terveysopetuksen tavoitteet yksilö- ja yhteisötasolla

3.2 Opetuksen sisältöalueet

Työväenopiston hyvinvointi- ja terveysopetus tarjoaa mahdollisuuksia oman psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen terveyden edistämiseen ja ihmisten kohtaamiseen sekä tätä kautta elämänlaadun

parantamiseen. Kursseilla ja luennoilla perehdytään ennaltaehkäiseviin, omaa ja läheisten sekä ympäristön hyvinvointia edistäviin menetelmiin sekä vaihtoehtoihin kotona käytettäviin hoitomuotoihin ja terveystietoon. Teemoja tarkastellaan ihmisen elämänsä eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti.

Opiston opetussuunnitelmassa 2014 terveys ja hyvinvointi yleisteemoina ovat esillä omana painoalanaan. Painoala III:n perusteluksi määritetään ”Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen”. Ensimmäisenä tavoitteena on fyysisen terveyden edistäminen seuraavin toimin: työväenopiston ja liikuntatoimen tehtävänjakoa tarkastellaan, liikunnan ja terveyden opetusta monipuolistetaan, ikäihmisten liikunta- ja terveysopetusta kehitetään. Opetusta voidaan lisätä toteuttamalla omakustannekursseja. Toisena tavoitteena on sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen, joita edistetään ilmaisukykyä ja sosiaalisia taitoja lisäävällä opetuksella.

Työväenopiston hyvinvointi- ja terveysopetus on aihekokonaisuutena monialainen ja siinä yhdistyy monien alojen asiantuntemus. Taustalla näkyvät niin lääketieteestä, terveyden- ja sairaanhoidon tutkimuksesta, luonnontieteestä, liikuntatieteestä kuin vaihtoehtoisista hoitomuodoistakin ammentavat teoriat. Opetusta tarjotaan mindfulnessista elinvoima-kursseihin ja yrttilääkinnästä pähierontaan. Opiston johtokunta on rajannut tarjonnasta pois homeopatian ja astrologian kaltaiset sisällöt. Laaja ja vuosittain muuttuva tarjonta uusiutuu ajankohtaisten ilmiöiden ja teemojen mukaan ottamisen sekä uusien opettajien kautta.

Opetustarjonta on luokiteltu viiteen ryhmään: *Itsehoito, Psykkinen terveys, Hieronta Painonhallinta ja Terveystieto*. Itsehoito -otsikon alla on luontaislääketieteeseen liittyviä aiheita. Psykkinen terveyden opetus käsittelee mm. rentoutumiseen ja henkiseen tasapainoon liittyviä aiheita. Hieronta sisältää nimensä mukaisesti erilaisten hierontamuotojen opetusta. Painonhallinta -otsikon alla on elintapojen muutokseen ja painonhallintaan liittyviä kursseja. Terveystiedon opetuksessa käsitellään terveyteen ja hyvinvointiin kuuluvia teemoja lähinnä **koululääketieteen** kautta. Tavoitteena on ohjata ja kannustaa oppijoita kehittämään ja soveltamaan osaamistaan arjessaan.

3.3 Opetus- ja oppimismuodot

Opiston yleisessä opetussuunnitelmassa määritellyn mukaisesti myös hyvinvointi- ja terveys – aineala näkee oppijan itsenäisenä, itseohjautuvana henkilönä, joka hakeutuu opintojen pariin omien tarpeittensa ja mielenkiinnon kohteittensa mukaisesti. Ainealan opetussuunnitelman näkökulma on aikuisen oppijan kehittymismahdollisuuksia sekä kokonaisvaltaista ihmisen, yhteisön ja ympäristön hyvinvointia korostava. Oppijaa ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja voimavarojaan.

Opetustarjonta on monipuolinen ja laadullisesti korkeatasoinen. Osa siitä uusiutuu vuosittain ja joka kaudella mukaan tulee uusia opettajia. Ainealan vuosittainen tuntimäärä on suhteellisen pieni, mutta aineala tarjoaa runsaasti maksuttomia yleisluentoja ja erimittaisia lyhytkursseja. Opetusta järjestetään päiväaikaan, iltaisin ja erityisesti viikonloppuisin. Opetus on harrastustavoitteista, omaan ja läheisten elämänlaadun parantamiseen suunnattua. Erilaisten hoitomuotojen opetus tarjoaa kotikäyttöön soveltuvia sisältöjä. Opinnot eivät valmista ammatilliseen tehtävään tai tutkintoon.

Hyvinvointi- ja terveys –ainealan opetusta tarjotaan pääosin kurssimuotoisina lyhyinä kokonaisuuksina. Myös kaikille avointa yleisluento-opetusta on tarjolla. Opetuksessa huomioidaan terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: käsitellään terveyttä tukevia ja kuluttavia fyysisiä, psykkinisiä ja sosiaalisia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä ja syy-seuraussuhteita. Keskeistä on ohjata oppijoita ymmärtämään terveyttä ja hyvinvointia voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.

Syvällinen oppiminen mahdollistuu tiedon soveltamisena toimintaan. Erilaisilla harjoituksilla vahvistetaan oppimista sekä opitun siirtymistä oppijan hyödyksi myöhemminkin. Harjoituksina voivat olla fyysiset harjoitteet ja liikkeet tai liikesarjat, erilaiset visuaalisuutta, aisteja tai ääntä hyödyntävät harjoitukset, parina tai ryhmänä tehtävät yhteisharjoitukset tai muut opetuksen sisältöön sopivat harjoitteet. Oppimisharjoitteiden tuloksena voi syntyä kokemus, elämys tai jokin konkreettinen tuotos, kuten tavoitekartta tai yrittivoide.

3.4 Yhteistyötahot ja kohderyhmät

Hyvinvointi- ja terveys -aineala yhdistyy laaja-alaisena kokonaisuutena monessa kohtaa luontevasti muihin opiston opetusaineisiin. Läheisimmät ainealat ovat liikunta ja kotitalous, joiden sisällöt limittyvät monessa kohtaa suoraan yhteen hyvinvointi- ja terveys -ainealan opetuksen kanssa. Tällaisia teemoja ovat esimerkiksi matalan kynnyksen perusliikuntakurssit, ravitsemuksen opetus tai arjessa selviytymiseen tähtäävät kotitalouden peruskurssit. Taiteellinen ilmaisu esimerkiksi kuvataiteen tai musiikin keinoin tehostaa oppimista monessa yhteydessä.

Elintavat ja elinympäristö vaikuttavat hyvinvointiin. Terveiden edistäminen edellyttää yhteistyötä kaupungin eri toimijoiden välillä. Käytännössä yhteistyötä tehdään kaupunkiorganisaation sisällä eri toimialojen ja palvelukokonaisuuksien välillä. Terveiden edistämisen laaja-alaisuuden vuoksi yhteistyötä tarvitaan myös kaupungin ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Näitä ovat esimerkiksi järjestöt, yhdistykset, yritykset sekä muut alueelliset toimijat. Hyvinvointia ja terveyttä sivuavia kursseja on tarjolla myös Ihminen, kulttuuri ja yhteiskunta -aineissa.

Hyvinvointi- ja terveys -ainealan opetus on suunnattu aikuisoppijoille. Ikääntyville on joitakin yksittäisiä kohdennettuja kursseja, mutta suurin osa opetuksesta on kaikille tarkoitettua. Muutamia aikuinen-lapsi -kursseja on myös tarjolla.

3.5 Oppimisympäristön kuvaus

Hyvinvointi- ja terveys -ainealan opettajat ovat oman alansa asiantuntijoita, joiden koulutustausta vaihtelee opetettavasta sisällöstä riippuen. Suurin osa opettajista on vailla pedagogista pätevyyttä, mutta heidän asiantuntemuksensa syvyys ja soveltuvuus todetaan opiston käytännön mukaisesti kurssisuunnitteluvaiheessa pidettävässä tapaamisessa. Ainealan suunnittelusta vastaa taitoaineiden koulutuspäällikkö, joka toimii tuntiopettajien yhteyshenkilönä. Hän myös antaa tarvittaessa opinto-ohjausta opiskelijoille.

Hyvinvointi- ja terveys -ainealan opetus tapahtuu opiston omissa tiloissa eri puolilla kaupunkia. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa on otettu huomioon, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden ja käytännön harjoitukset. Ainealan opetustiloiksi sopivat monenlaiset tilat kurssien sisällöistä ja opetusmenetelmistä riippuen. Opetustiloja pyritään varustelemaan opetuksen tarvitsemilla välineillä. Työpöydät ja tuolit, kirjoitus- ja kuvitusvälineet, makuualustat, tietokoneet ja äänentoistolaitteet ovat useimmin käytössä olevia opetusvälineitä. Osan materiaaleista tai välineistä opiskelijat voivat tuoda mukanaan ja osa materiaaleista voi kuulua kurssin hintaan materiaalimaksuna.

Oman oppimisen ja oppimisympäristön aktiivinen havainnointi sekä opiskelijoiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan tukevat yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta opetusryhmässä. Aktiivinen toiminta, kokemuksellisuus, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely lisäävät tietopohjaa ja kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

4. TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS

Hyvinvointi- ja terveys –ainealan opetus soveltuu eri sukupuolille. Suurimmaksi osaksi opiskelijat ovat kuitenkin naisia. Miesten osuus on suurimmillaan terveyttä käsittelevillä yleisluennoilla. Naisia kiinnostavat omaan hyvinvointiin liittyvät ja usein hoidolliset aiheet. Myös opettajat ovat pääosin naisia, vaikkakin miesopettajien kursseja on myös tarjolla. Opiskelijat ovat eri ikäisiä ja sosio-ekonomisilta taustoiltaan erilaisia. Maahanmuuttajia on opiskelijoina melko vähän. Pieni osa on myös niitä opiskelijoita, jotka hyötyisivät opetustarjonnasta eniten.

Jotta opiston opetus tavoittaisi aliedustettuja ryhmiä, tarvitaan yhteistyötä erilaisten viranomaisten, yhteisöjen ja järjestöjen kanssa. Tällöin voidaan paremmin suunnitella tarjontaa juuri kyseiselle kohderyhmälle. Osallistumisen kynnyksenä voi olla kielitaito, häpeä tai vain se, että ei tunneta opistoa ja sen laajaa tarjontaa. Toisaalta opetussisällöt joko eivät vastaa koettua tarvetta tai niiden tarvetta ja mahdollista hyötyä ei tunnisteta omassa elämässä.

Terveyden ja hyvinvoinnin opetus vastaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vaateeseen siten, että jokaisella on mahdollisuus ottaa vastuuta omasta itsestään ja hyvinvoinnistaan opetuksen avulla.

5. LÄHTEET

Helsingin kaupungin suomenkielisen työväenopiston opetussuunnitelma 2014
http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/34214faa-b766-4f70-a000-08d74c605cf1/STO_Opetussuunnitelma2015.pdf?MOD=AJPERES 29.1.2017

Helsingin työväenopisto, laadun kehittämisen hanke 1
Lake 1 -hanke, Emilia Valkonen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos:
<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/suomalaisen-aikuisvaeston-terveyskayttaytyminen-ja-terveys-avtk> 2.9.2016
<https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen> 29.1.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö:
<http://stm.fi/strategia> 29.1.2017

Vaarama M., Moisio, P. &, Karvonen, R. (toim.): Suomalaisten hyvinvointi 2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80297/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a-0334ecdb6e1d.pdf?sequence=1> 2.9.2016

Perusopetuksen OPS 2016 Helsingin kaupunki
<http://ops.edu.hel.fi/ops/#oppiaineet> 16.12.2016

Peda.net
<https://peda.net/oppimateriaalit/e-oppi/naYTEkirjat/ylakoulu/terveystieto2/1-terveys> 30.1.2017

Wikipedia
<https://fi.wikipedia.org/wiki/Luontaisl%C3%A4%C3%A4kint%C3%A4> 29.1.2017

Luontaislääketieteen instituutti
<http://www.kairon.fi/koulutusalueet/luontaislaaketiede/> 30.1.2017

Kotitalous -ainealan opetussuunnitelma

Sisältö

1. JOHDANTO	
2. KOTITALOUS OPPIAINEENA TYÖVÄENOPISTOSSA	
2.1 kotitalousopetuksen lähtökohdat	
2.2 kotitalousopetuksen tavoitteet	
2.3 kotitalousopetuksen sisältöalueet	
2.4 kotitalousopetusta ohjaavat käsitykset	
2.5 kotitalousopetuksen erityispiirteet ja haasteet	
3. OPPIMISYMPÄRISTÖN KUVAUS	
3.1 opiston kotitalousopetus lukuina	
3.2 kotitalouden opettajat, kotitaloustiimi ja opetusta avustava henkilöstö	
3.3 kotitalousopetuksen kohderyhmä	
3.4 yhteistyötahot	
3.5 OPETUSTILAT JA -VÄLINEET	
4. KOTITALOUSOPETUKSEN SISÄLLÖT JA AIHEKOKONAISUUDET	
5. TAITOJEN MÄÄRITTELY JA ARVIOINTI	
5.1 taitotasojen määrittelyn taustaa	
5.2 taitotasojen kuvaukset	
5.3 taitojen arviointi	
6. TASA-ARVOJA YHDENVERTAISUUS	
7. TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ	

1. JOHDANTO

Helsingin suomenkielisen työväenopiston kotitalousopetuksen suunnittelua ja opetusta on ohjannut syksystä 2006 lähtien oma opetussuunnitelma, jonka taustalla ovat vaikuttaneet vapaan sivistystyön periaatteet ja opiston omat arvot, visiot ja strategiat sekä valtakunnallinen Kansalais- ja työväenopistojen liiton ja Suomen Ruokatieto ry:n yhteistyössä valmisteleva Laadukkaat ruokavalinnat -opetussuunnitelmasuositus.

Opetussuunnitelman näkökulma on aikuisen oppijan kehittymismahdollisuuksia sekä kokonaisvaltaista ihmisen ja ympäristön hyvinvointia korostava. Opetuksella on yksilöiden lisäksi myös yhteiskunnallista merkitystä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

Helsingin kaupungin suomenkielisen työväenopiston kotitalousopetuksen opetussuunnitelma on suunnattu ensisijaisesti opiston kotitalousopettajille työvälineenä käytettäväksi. Sitä voivat käyttää toki myös opiston muiden aineiden opettajat esimerkiksi opetuksen suunnittelun apuna. Muille työntekijöille opetussuunnitelma antaa lisää tietoa opistossa annettavasta opetuksesta ja se voi toimia apuna opiston toiminnan suunnittelussa.

Opetussuunnitelman tarkoituksena on

- luoda pedagoginen perusta opiston kotitalousopetukselle,
- tuoda pitkäjänteisyyttä opetuksen suunnitteluun ja kehittämiseen sekä opiskeluun,
- toimia perusteluna suunnitteluun ja opetukseen kuuluville valinnoille ja toiminnoille,

Tämän opetussuunnitelman yhtenä tavoitteena on pitää opetuksen taso korkealla antamalla kaikille opettajille samanlainen taustatieto opiston kotitalousopetuksen ideologiasta ja toimintatavoista. Opettajan tuleekin ottaa niin koko lukukauden opetuksen kuin yksittäisen kurssikerrankin suunnittelussa huomioon opetussuunnitelman linjaukset. Toisena tavoitteena on saada opetuksemme todellinen vaikuttavuus näkyviin. Vaikutuksia on melko vaikea todentaa ja siksi jatkuva arviointi on tärkeää. Säännöllisellä opiskelijapalautteen keräämisellä saadaan tietoa opetuksen laadusta ja merkityksestä opiskelijoille.

2. KOTITALOUS OPPIAINEENA TYÖVÄENOPISTOSSA

2.1 Kotitalousopetuksen lähtökohdat

Työväenopistossamme määritellyt kaikille yhteiset arvot ja visio toimivat hyvänä lähtökohtana kotitalousopetuksen arvopohjaksi. Tärkeimpinä työhönsä ja ammattiinsa liittyvinä arvoina koko opiston yhteisiä arvoja mukailen kotitalous opetus korostaa:

1. Toisen ihmisen kunnioittaminen ja hyväksyminen
2. Itsensä kehittäminen
3. Yhteistoiminnallisuus
4. Hyvinvoinnin lisääminen ja elämänilo

Kotitalous-ainealan visio:

Kotitalous-aineala on aikaansa edellä oleva, innostava ja osaava alansa kehittäjä lähellä ihmistä.

Kotitalous on sisällöllisesti laaja oppiaine, jossa eri tieteenaloilta peräisin olevan tiedonkäyttö on välttämätöntä. Lisäksi käytännön toimintatilanteissa vaikuttavat jokaisen opettajan ja opiskelijan oma kokemustausta sekä eletyn elämän kautta muotoutuneet tulkinnat. Oppiaineessa perehdytään moniin ihmisen hyvinvoinnin ja hyvän elämän kannalta tärkeisiin kysymyksiin, jotka käsittelevät opiskelijaa itseään, kotia sekä niiden yhteyksiä muuttuvaan yhteiskuntaan ja ympäristöön.

Kotitalouden opetus työväenopistossa perustuu käytännön toimintaan, taitojen kehittämiseen ja yhdessä toimimiseen sekä opiskelijan omien lähtökohtien huomioon ottamiseen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Tähän pyritään luomalla myönteinen ja avoin työskentelyilmapiiri, jossa onnistumisen ja elämysten kokemukset edistävät myös henkistä hyvinvointia.

(Opetushallitus. Opettajan verkkopalvelu Edu.fi. Perusopetus, kotitalous.)

2.2 Kotitalousopetuksen tavoitteet

Opistomme kotitalousopetuksen *kokonaistavoitteena on auttaa oppimaan uusia tietoja, taitoja ja ajattelumalleja, joiden kautta tähdätään itsensä kehittämiseen ja henkiseen virkistykseen* (kuva 1). Lisäksi tavoitteena on herättää opiskelijoiden kiinnostus kotitalouden toimintaa kohtaan siten, että opiskelijat vahvistavat kykyään vastuullisiin valintoihin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä saavat eväitä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseen ja elämästä nauttimiseen. Tavoitteena on omaan elämäänsä tyytyväinen ja yhteiskunnassa rakentavasti toimiva yksilö. Yksilöiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen tukee koko yhteiskunnan hyvinvointia.

1. Itsensä kehittäminen

Aktiivinen itsensä kehittäminen tarkoittaa kotitalousopetuksessa sitä, että opiskelija lähtee mukaan opiskelemaan ja on avoin uuden oppimiselle sekä tietojen ja taitojen kehittämiseksi.

2. Henkinen virkistys

Kotitalousopetus tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden irrottautua arkisista rutiineista sekä harrastaa ruokaan, kotiin ja hyvinvointiin liittyviä aiheita. Uuden oppiminen ja käsillä tekeminen toimivat vastapainona arkiselle työlle. Tekemisestä syntyvän valmiin tuotoksen näkeminen sekä koko tekemisen prosessista saatava onnistumisen kokemus nostavat opiskelijan itsetuntoa. Onnistuminen ja osaamisen elämys rohkaisevat jatkamaan uuden oppimista. Opetus tarjoaa oppimisen ohessa mahdollisuuden rentoon yhdessäoloon.

3. Kokonaisvaltainen hyvinvointi

Kotitalousopetuksen vahvana tavoitteena on yksilön hyvinvoinnin edistäminen. Kyse on konkreettisesta tekemisestä, jossa yhdistyvät tiedot, taidot, tunteet, asenteet ja toiminta. Ihminen tarvitsee terveyden sekä toiminta-, työ- ja oppimiskyvyn ylläpitämiseksi erilaisia voimavaroja. Hyvinvointi ilmenee muun muassa tyytyväisyytenä elämään, onnellisuutena sekä mahdollisuutena toteuttaa ja kehittää itseään.

4. Elämästä nauttiminen

Kotitalousopetuksessa elämästä nauttiminen nähdään osana kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elämän hallintaa, johon sisältyvät mm. mahdollisuus tuntea itsensä arvokkaaksi, mahdollisuus harrastaa itseä kiinnostavia asioita sekä mahdollisuus oppia uutta. Elämästä nauttimiseen kuuluvat myös esteettisyys, elämyksellisyys, mielihyvä ja elämän ilo.

5. Kyky vastuullisiin valintoihin

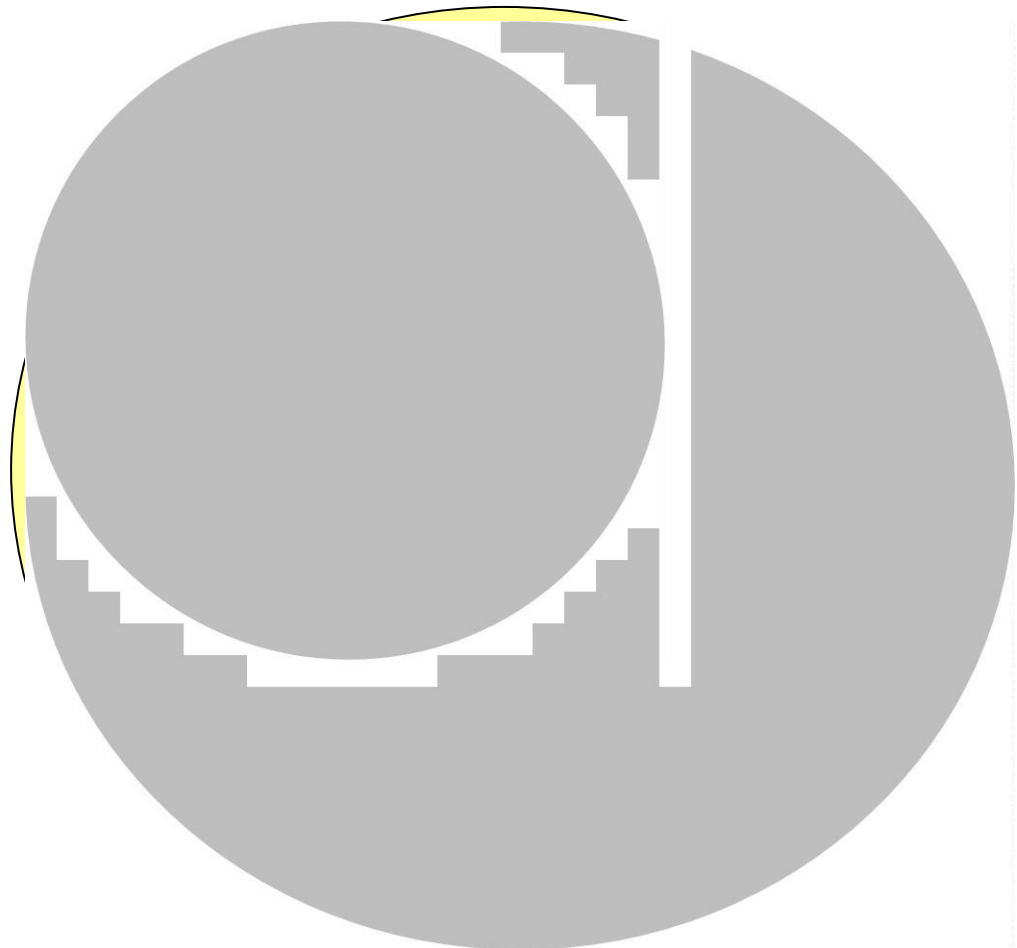
Ihmisen tekemillä valinnoilla on aina vaikutusta niin lähipiiriin, lähiympäristöön kuin laajemmaltikin yhteiskuntaan. Vaikutus voi olla esimerkiksi terveydellistä, taloudellista tai ekologista. Kotitalousopetus pyrkii tuomaan esiin valintojen vaikutuksia ja ihmisen vastuuta valinnoistaan.

6. Yhdessä tekeminen ja sosiaalisuus

Yhteisöllisyys toteutuu monin tavoin erityisesti opetuksen toiminnallisten osuuksien ja ruokailuhetken aikana. Yhdessä tekeminen yhdistyy vahvasti sosiaaliseen kanssakäymiseen, muiden huomioon ottamiseen ja iloon yhdessäolosta.

Kotitalousopetuksen *toiminnallisina tavoitteina* on, että opiskelija

- pohtii kotitalouden arjen hallintaa ja sen yhteyksiä omiin valintoihinsa ja toimintaansa,
- oppii ruokatalouden ja kodinhoitoon liittyviä perustehtäviä,
- käyttää tarkoituksenmukaisia, turvallisia ja kestävän kehityksen mukaisia aineita, välineitä ja työtapoja,
- toimii harkitsevana ja vastuunsa tuntevana kuluttajana sekä tiedostaa kulutukseen liittyviä ongelmia,
- tiedostaa kotitalouksien toimintaan liittyvää kansallista kulttuuria sekä kansainvälistymisen ja monikulttuurisuuden tuomia mahdollisuuksia,
- saa opetuksesta haasteita ja ratkaisuja niin arkipäivään kuin vapaa-aikaansa ja
- nauttii käsillä tekemisestä, yhdessäolosta ja opetuksen tarjoamista elämyksistä.

Kuva 1. Kotitalousopetuksen tavoitteet (ulkokehä) ja sisältöalueet (kolmiosainen alue) sekä päämääränä elinikäinen oppija (ydin).

2.3 Kotitalousopetuksen sisältöalueet

1. Sujuvan arjen taidot

Kotitalousopetus pyrkii kehittämään opiskelijoiden arjenhallinnan taitoja, joita ovat muun muassa:

- käytännön työtaidot (mm. ruoanvalmistus, työn ja toiminnan suunnittelu, välineiden käyttäminen, hygienia)
- yhteistyötaidot – keskustelu, kuuntelu, havainnointi
- tiedonhankintataidot ja kriittinen pohdinta

2. Ravitsemus ja ruokakulttuurit

Sisältöalue nojautuu ruoanvalmistuksen perustaitojen harjoitteluun sekä jo opitun kehittämiseen ja soveltamiseen. Siinä korostuvat erityisesti ruoan terveystieteiden ja arkielämän kulttuuriset merkitykset sekä erilaisten ruokakulttuurien tuntemus.

- elintarviketieto
- ravitsemussuositukset ja ruoan terveystieteiden vaikutukset
- ruoan laatu ja turvallisuus
- peruseroanvalmistusmenetelmät
- ruokakulttuurien muuttuminen ja ruokaperinne
- arki- ja juhlaruokakulttuuri
- kansainväliset ruokakulttuurit

3. Koti, yhteiskunta ja ympäristö

Sisältöalue tuo esille kotitalouksiin kuuluvia jokapäiväisiä toimintoja sekä niiden laajoja yhteiskunnallisia ja ympäristövaikutuksia. Myös teknistyvä elinympäristö on esillä.

- Kodinhoito, hygienia
- kotitalouden ympäristömyötäisyys ja jätehuolto, kestävä kehitys
- asuin- ja elinympäristöjen toimivuus ja viihtyisyys
- kotitalouskoneiden ja kodin laitteiden käyttö
- taloudellisuus, kotimaisuus
- kuluttajan laatu- ja tietoisuus, vastuu ja vaikutusmahdollisuudet

2.4 Kotitalousopetusta ohjaavat käsitykset

Ihmiskäsitys

Kotitalousopetuksen ihmiskäsitys pohjautuu humanistis-kognitiiviseen ajatteluun, jonka mukaan ihminen on ainutkertainen olento ja itse vastuullinen oman toimintansa ohjaamisesta. Ihminen nähdään tiedostavana ja empaattisena olentona, jonka pyrkimyksenä on itsensä kehittäminen ja aktiivinen kasvaminen. Ihminen toimii aktiivisena tiedon käsittelijänä ja tietoisesti ohjaa omaa toimintaansa tiedon avulla. Ihminen on toiminnassaan myös sosiaalinen ja tulkitsee toimintaansa suhteessa muihin ihmisiin.

Tieto- ja taitokäsitys

Käytännön oppiaineena kotitalousopetuksessa ymmärretään, että tietoa syntyy vuorovaikutuksessa toiminnan kanssa eikä se ole irrallaan käytännöistä. Tietoa on nykypäivänä saatavilla runsaasti ja helposti, mutta tietoa on myös se kokemus, joka saadaan harjoittelulla tai muulla omalla kosketuksella asiaan. Harjaantunut ja hioutunut suoritustaso on taitavuutta. Taito on siis kyky, joka hankitaan kokemuksella.

Kotitalousopetus haluaa tarjota opiskelijoille mahdollisuuden saada puolueetonta, tutkittua tietoa sekä harjoitella monipuolisesti erilaisia kotitaloudessa tarvittavia taitoja. Opettajan on pystyttävä rajaamaan tiedon tulvasta oleellisin ja käyttökelpoisin tietoinen opiskelijoille. Opiskelijoita ohjataan

etsimään lisää opetukseen liittyvää tietoa hyviksi havaituista lähteistä sekä harjoittamaan taitojaan omalla ajalla.

Oppimiskäsitys

Kotitalousopetuksen oppimiskäsitys pohjautuu kognitiivis-kokemukselliseen oppimiskäsitykseen. Oppiminen on sekä yksilöllinen että yhteisöllinen tiedon ja taidon rakentamisen prosessi. Oppija on aktiivinen toimija, joka haluaa kehittyä jatkuvasti: hän asettaa itselleen tavoitteet ja pyrkii niihin. Kotitalousopetus luottaa opiskelijoiden kykyyn määritellä omat oppimistarpeensa. Opiskelija hakeutuu kursseille, joiden anti vastaa hänen senhetkisiä tarpeitaan. Vastuu oppimisesta on opiskelijalla. Opiston kotitalousopetus tarjoaa mahdollisuuden oppimiselle, antaa keinoja, välineitä ja työskentelytapoja sekä tukee ja ohjaa oppimista, mutta opiskelijan on harjoitettava esimerkiksi käytännön taitoja itsenäisesti. Taidon oppiminen on elinikäinen prosessi.

2.5 Kotitalousopetuksen erityispiirteet ja haasteet

Vapaan sivistystyön periaatteiden mukaisesti ainealan opetus on opistossamme perinteisesti suunniteltu opiston vuosittaisten yleistavoitteiden, ainealan asiantuntijoiden eli opettajien ammattitaidon, opiston resurssien sekä kurssien kysynnän suuntaisesti. Tämä ainealan opetussuunnitelma antaa pohjaa oman opistomme kotitalousopetuksen suunnittelutyöhön.

Työväenopistossa annettavassa kotitalousopetuksessa tyypillisiä piirteitä ovat tutkintotavoitteiden puuttuminen, harrastepainotteisuus, kurssien lyhyt kesto, kurssiaiheiden vaihtuminen nopealla aikataululla, jatkuvasti vaihtuva opiskelija-aines sekä vuosittain valmisteltava uusi opetusohjelma.

Opiskelijoiden ikä, elämäkokemus ja koulutus sekä opiskelumotivaatio ja odotukset opiskelulta vaihtelevat. Nämä seikat toisaalta hankaloittavat kurssien sisältöjen suunnittelua, mutta ovat toisaalta valtava mahdollisuus, jonka taitava opettaja hyödyntää opetuksessaan.

Kotitalousopetuksen luonteen ja vapaan sivistystyön opetuksen tyypillisten piirteiden vuoksi kotitalousopettaja joutuu ottamaan samanaikaisesti huomioon suuren joukon erilaisia tekijöitä. Opetusta suunniteltaessa pohdinnan kohteeksi on otettava mm. aika, taloudelliset resurssit, käytettävissä olevat raaka-aineet ja työvälaineet sekä niiden turvallisuus.

Lyhytkurssipainotteisuudesta johtuen opettaja joutuu jatkuvasti olemaan valmis ottamaan vastaan uuden ryhmän ja uudet ihmiset. Samasta syystä opettajalla on vain 1-2 iltaa aikaa antaa perustiedot opetettavasta aiheesta. Lisäksi opetuksen tulisi olla ajankohtaista, joten trendien seuraaminenkin on haaste opettajalle. Jotta kurssit säilyisivät korkeatasoisina ja houkuttelevina, on opettajan jatkuvasti uudistettava ja kehitettävä itseään ja opetustaan.

Kurssien täyttymiseksi ja opettajan työn turvaamiseksi on otettava huomioon markkinointi ja saatava kurssit täyteen. Yhteiskunta tai opisto ei suoranaisesti tähän velvoita, mutta tuntiopettajan toimeentulo voi olla vaarassa, mikäli kurssit eivät toteudukaan. Suunnitteluvaiheessa kurssitekstit on siksi tehtävä houkutteleviksi. Kurssien yksityiskohtaiset sisällöt määrittelee opettaja oman ammattitaitonsa kautta. Näin sisällöt ovat paljon laajempia, kuin mitä opetusohjelman teksti lupaa.

3. OPPIMISYMPÄRISTÖN KUVAUS

3.1 Opiston kotitalousopetus lukuina

Kotitalouden osuus on noin 4000 opetustuntia vuosittain, mikä tarkoittaa noin 4 % opiston opetustunneista. Kotitalousopetus on ollut lyhytkurssipainotteista, mutta pitkiäkin kursseja on tarjolla. Opetuksen määrästä noin viidennes on eri ryhmille (kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat, eläkeläiset, maahanmuuttajat jne.) kohdennettua suunniteltua opetusta, joka järjestetään pääosin yhteistyössä kaupungin eri viranomaisten ja yhdistysten kanssa.

3.2 Kotitalouden opettajat, kotitaloustiimi ja opetusta avustava henkilöstö

Työväenopistossa toimii kaksi päätoimista kotitalousopettajaa, joista toinen ainealan tiiminvastaava. Opetus järjestetään pääosin tuntiopettajavoimin. Kotitalouden opettajat ovat suurimmalta osaltaan yliopistokoulutuksen saaneita kotitalousopettajia tai muuten opetettavan aiheensa erikoisasiantuntijoita. Vähimmäisvaatimuksena on, että opettajalla on koulutusta ruoka- ja/tai ravitsemusalalta sekä opetuskokemusta. Lisäksi kurssien opettajina toimivat Helsingin yliopiston kotitaloustieteen opettajaharjoittelijat.

Kaksi päätoimista opettajaa sekä 2-3 päätoimista tuntiopettajaa muodostavat *kotitalousopetuksen kehittämistiimin*, jonka tehtävänä on:

- kehittää ainealan opetusta ja siihen liittyviä toimintoja yhä laadukkaammiksi ja opiskelijoita paremmin palveleviksi,
- vastata kotitalousopetuksen kokonaissuunnittelusta,
- kehittää kotitalousopettajien työn edellytyksiä (tilojen, välineiden ja opetusmateriaalien kehittäminen)
- järjestää opettajien koulutusta,
- toimia vertaistukena opettajien kesken,
- markkinoida ja järjestää ainealaa esille tuovia projekteja ja tapahtumia,
- nostaa ainealan arvostusta ja sitä kautta laajentaa vakinaisten opettajien määrää, jotta ainealan kokonaistavoite toteutuisi mahdollisimman hyvin.

Tiimin toiminta koetaan opettajainkokousten ohella tärkeäksi yhteistyökanavaksi eri opetuspisteissä opettavien opettajien keskuudessa.

Opiston eri toimipisteissä työskentelevät opistolaiset avustavat osaltaan kotitalousopetuksen vaatimissa järjestelyissä. Opiston *oman kirjaston* sekä *avoimen oppimisympäristö Aionon henkilöstö* ohjaa opettajia opetusmateriaalin maailmaan kirjojen, lehtien, äänitteiden ja tallenteiden sekä sähköisten opetusmateriaalien muodossa. *Toimistohenkilökunta* hoitaa ilmoittautumiseen ja kurssimaksuihin liittyvät asiat sekä huolehtivat opettajan palkanmaksusta. *Opistoisännät* avustavat käytännön töissä mm. opettajien valmistaman opetusmateriaalin kopioinnissa, opetustilojen opetusvälineiden varaamisessa sekä raaka-aineiden ja jätteiden kuljettamisessa.

3.3 Kotitalousopetuksen kohderyhmä

Kotitalousopetus on vapaan sivistystyön periaatteiden mukaisesti kaikille kaupunkilaisille suunnattua ja vapaaehtoista opiskelua. Kurssitarjotin suunnitellaan monipuoliseksi, jotta mahdollisimman monelle löytyisi kotitalouden opinnoista hyvä vaihtoehto vapaa-ajan käyttämiseksi. Kotitalousopetus kannustaa elinikäiseen oppimiseen ja aktiivisuuteen tarjoamalla laajan valikoiman eriaiheisia ja erimittaisia kursseja. Eri ikäryhmille järjestetään omia kursseja ja kurssiohjelmaan valitaan myös kaikkia ikäryhmiä kiinnostavia aiheita.

Kotitalousopetusta suunnataan kaikille avoimen tarjonnan lisäksi kohdennetusti eri ihmisryhmille. Tämän toiminnan tarkoituksena tarjota virkistystä, ehkäistä syrjäytymistä tai sen uhkaa sekä tarjota mahdollisuuksia integroitua (takaisin) suomalaiseen yhteiskuntaan. Kohdennettuja opintoja suunnitellaan mm. eri vammaisryhmille, sosiaaliviraston asiakkaille, mielenterveyspalveluja käyttäville, eläkeläisille ja maahanmuuttajille.

3.4 Yhteistyötahot

Kotitalousopetus tekee poikkihallinnollista yhteistyötä Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Yhteinen tavoite on huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista ja ehkäistä syrjäytymistä. Yhteistyötahoina ovat lisäksi erilaiset yhdistykset, järjestöt ja yritykset. Ruoanvalmistuksen kurssit sekä luennot ja teemapäivät ovat pääasiallisia yhteistyön muotoja. Yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan jatkuvasti ja listaa yhteistyökumppaneista päivitetään säännöllisesti.

3.5 Opetustilat ja -välineet

Kotitalousopetuksen käytössä on viisi opiston omaa opetuskeittiötä (Opistotalo, Stoa, Malmitalo, Kanneltalo, Rajametsäntie 32:n opetushuoneisto) Opetuskeittiöiden toiminnoista on saatavilla erilliset käytännön toimintaohjeet.

Opetuskeittiöiden perusvarustukseen kuuluvat tavallisen kodin keittiötä vastaavat työtilat kaapistoineen, säilytystiloineen, kylmäsäilytystiloineen, vesipisteineen ja liesineen. Irtain opetusvälineistö koostuu normaaleista kodeissa käytettävistä ruoanvalmistus- ja tarjoiluastioista sekä työvälineistä ja pienkoneista. Myös jätehuollosta on huolehdittu opetuskeittiöissä olevissa lajittelupisteissä kotikeittiöissä tapahtuvan lajittelun tapaan.

On tarkoituksenmukaista, että opetuskeittiöissä on opettajien ja opiskelijoiden käytössä tietotekninen perusvälineistö: tietokone, datatykki, verkkoyhteydet ja (dokumenttikamera). Niiden hyödyntäminen antaa mahdollisuuksia opetuksen havainnollistamiseen sekä lisätiedon etsimiseen.

Opistossamme on määritelty ryhmille vähimmäisopiskelijamääräksi 10 opiskelijaa. Kotitalousopetuksessa enimmäismäärä on 12 opiskelijaa, sillä opetuskeittiöihin mahtuu enintään 12–14 opiskelijaa kerrallaan. Näin jokainen opiskelija saa mielekästä tekemistä ja taitojen opettelulle jää aikaa. Opettaja pystyy paneutumaan henkilökohtaiseen opastukseen, kun ryhmäkoko on riittävän pieni. Samalla turvallisuus pystytään huomioimaan, kun opiskelijoilla on opetuskeittiössä riittävästi tilaa työskennellä.

4. KOTITALOUSOPETUKSEN SISÄLLÖT JA AIHEKOKONAISUUDET

Suurin osa kotitalouden opetuksesta annetaan kurssimuotoisena siten, että opettaja ohjaa ja opiskelijat oppivat kotitaloudessa tarvittavia perustaitoja. Erilaiset opetusmuodot täydentävät toisiaan. Siksi kotitalousopetuksen tarjonnassa on myös yleisluentoja, havaintoesityksiä ja neuvontapisteitä. Kotitalousopetus on ennen kaikkea *yhdessä tekemistä ja toimimista erilaisissa käytännön tilanteissa*. Toiminta edellyttää niin opettajalta kuin opiskelijaltakin suunnittelua ja päätöksentekoa sekä niiden yhteydessä erilaisten tekijöiden vertailua, toimintaan vaikuttavien tekijöiden tiedostamista, arvopohdintoja ja vastuun ottamista. Kotitalouden opetustilanteet ja tekemisen kohteet luovat erinomaisia esimerkkejä tarkastella hyvinvointia ja hyvän elämän lähtökohtia laajasti.

Kotitalousopetuksen aihekokonaisuudet ovat:

1. Opintokokonaisuus
Hyväksi kotikokiksi -opintokokonaisuus on suunnattu opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita aloittamaan ruoanvalmistuksen ja kodinhoidon taitojen opiskelun alusta asti sekä kehittämään niitä pitkäjänteisesti. Suunnattu aloittelijoille.
2. Ruoanvalmistuksen perusteet
Ruoanvalmistuksen perusteet -kurssien tavoitteena on herättää kiinnostus ruokaa, syömistä, omia ruokaan liittyviä valintoja ja niiden vaikutuksia kohtaan sekä antaa onnistumisen elämyksiä uuden oppimisen myötä. Kurssit antavat perusvalmiudet kotiruoan valmistukseen ja leivontaan. Suunnattu aloittelijoille.
3. Kotimainen ruokakulttuuri
Kotimainen ruokakulttuuri -kurssien tavoitteena on herättää kiinnostus suomalaiseen nykyruokakulttuuriin ja ruokaperinteeseen. Kursseilla opitaan hyödyntämään kotimaan sesongin raaka-aineita.
4. Kansainväliset ruokakulttuurit
Kansainväliset ruokakulttuurit -kurssien tavoitteena on tutustua eri maiden ruokakulttuureihin ja oppia valmistamaan ko. maan tai alueen tyyppisiä ruokia tyyppisimmistä raaka-aineista. Kursseilla saadaan tietoa myös kulttuurien muista osa-alueista kuin ruoasta.
5. Juhlaruokakulttuuri
Kurssien tavoitteena on tarjota vinkkejä erilaisten juhlien järjestämiseen ruoan, juomien, kattamisen ja koristelun osalta.
6. Juomakulttuuri
Juomakulttuurien aihealue keskittyy erilaisiin juomiin kuten viineihin, oluihin, teeheh ja kahviin.
7. Historiallista ruokaa
Historiallista ruokaa -kursseilla paneudutaan ruokakulttuurien ja ruokalajien kehittymiseen. Kursseilla painottuu tietämys kyseisestä aikakaudesta tai henkilöstä sekä ajalle tyyppisistä raaka-aineista ja menetelmistä.
8. Ravitsemus ja erityisruokavaliot
Ravitsemus-aiheisten kurssien tavoitteena on oppia ymmärtämään ravinnon merkitys hyvinvointiin, oppia tuntemaan ravintoaineita ja niiden lähteitä sekä oppia koostamaan ateriat monipuolisesti ja vaihtelevasti. Erityisruokavalioiden kursseilla tavoitteena on tutustua ravitsemuksellisiin erityistarpeisiin ja niiden vaatimiin muutoksiin ruokavaliossa. Tavoitteena on vaihtaa uskomukset tutkimukseen perustuvaan tietoon ja kokeilla tieto käytännön toiminnassa.
9. Elämyksiä keittiössä
Elämyksiä keittiössä -teemaan kuuluvat kahta tai useampaa ainealaa tai vaikkapa taitoa yhdistävät kurssit. Kursseilla korostuvat muutkin kuin ruoanvalmistukseen tai kotitalouteen liittyvät tiedot ja taidot, esimerkiksi kielitaito, musikaalisuus tai yhdessä viihtyminen.
10. Elämänkaari

Elämäankaari -kurssien tavoitteena on perehtyä siihen millaisia asioita ruokaan ja ruokailuun liittyy eri ikäkausina.

11. Kodinhoito ja keittiöhygienia

Kodinhoidon kursseilla tavoitteena on tutustua työvälineisiin, pesu- ja puhdistusaineisiin ja niiden käyttöön. Lisäksi kursseilla pohditaan omaa siisteyskäsitystä sekä kodinhoidon vaikutusta ympäristöön. Väline- ja materiaalitietouden kursseilla perehdytään kotikeittiössä ja muuallakin kotona tarvittaviin työvälineisiin ja laitteisiin sekä opitaan huolehtimaan työvälineiden kunnossapidosta ja toimivuudesta. Keittiöhygienian kursseilla tavoitteena on suorittaa hygieniosaamisen koulutus. Koulutukseen kuuluu teoriaosa ja tenttiosa sekä tentin palautus. Koulutuksesta saa todistuksen, hygieniapassin.

12. Tapahtumat ja yleisluennot

Yleisluennot ovat opiston muiden yleisluentojen tapaan kaikille avoimia ja maksuttomia. Niihin ei tarvitse ilmoittautua. Aiheet vaihtelevat vuosittain.

Havaintoesitysten perusajatuksena on antaa mahdollisuus oppia katselemalla ja kuuntelemalla sekä maistelemalla. Esityksessä opettaja tai usein opetusharjoittelija pitää aiheestaan esityksen, jonka aikana hän valmistaa ruokaa. Esityksen päätteeksi valmistuneet ruoat maistellaan yhdessä kuulijoiden kesken. Kustakin esityksestä saa opetuksen, maistiaisen ja opetusmonisteen. Ennakkoilmoittautumista ei ole. Materiaalimaksu kerätään opetuspaikalla.

Neuvontapisteet ovat Tule ja kysy! -tyyppisiä opetus- tai infopisteitä, joissa on vaihtelevasti esillä aiheeseen liittyvää materiaalia, erilaisia tietolähteitä, tehtäviä, esitteitä. Opettaja tai usein opetusharjoittelija ohjaa ja neuvoo sekä on valmis vastaamaan kysymyksiin.

5. TAITOJEN MÄÄRITTELY JA ARVIOINTI

5.1 Taitotasojen määrittelyn taustaa

Kursseillamme opiskelee taustoiltaan erilaisia ja taidoiltaan kaikenlaisia opiskelijoita. Taitotasojen määrittämisen avulla opiskelija löytää helpommin omiin tarpeisiinsa sopivan kurssin. Taitotasojen määrittelyn tavoitteena on myös helpottaa opettajan suunnittelutyötä kurssin sisältöjen valmistelussa. Opettaja voi valmistella kurssija tarkemmin tietäessään ennalta opiskelijoiden odotettavissa olevat taidot. Kurssin suunnittelun lähtökohdaksi voi olla esimerkiksi jokin tietty raaka-aine, työmenetelmä tai opettajan erikoisosaaminen ja innostuneisuus. Taitotasoja ja kurssien ryhmittelyä määriteltäessä lähtökohdaksi otetaan jokin edellisistä, joka korostuu kurssissa. Peruste voi olla myös edellisten yhdistelmä tai esimerkiksi opettajien opetuskokemukset. Jotkut kurssit voivat olla perustaitotasoltaan matalampia kuin lopullisessa määrittelyssä.

Esimerkkejä kurssien suunnittelun lähtökohdista

- **raaka-aine:** kalakurssi, valkosipulikurssi, parsakurssi, chilikurssi jne.
- **menetelmä:** keittokurssi, leivontakurssi, koristelukurssi, jne.
- **työväline:** makkarakurssi, fondue-kurssi, jäätelökurssi, tuorepastakurssi jne.
- **juhlavuus:** kakkukurssi, juhlaruokakurssit, jne.
- **opettajan erityisosaaminen:** riistakurssi, vieraskielinen opetus, kulttuurintuntemus, jne.
- **ravitsemus, terveellisyys:** superruoka, raakaruoka, viljaton ruoka jne.
- **teemat:** aikakaudet, henkilöt, ruokakirjat jne.

5.2 Taitotasojen kuvaukset

Aloittelijan taso (Osaava, toistava)

Herätellään kiinnostusta ja aloitetaan taidon harjoittelu. Keskitytään ruoanvalmistuksen perustietoihin ja -taitoihin sekä tavallisimpiin perusraaka-aineisiin.

Soveltava taso (Ymmärtävä, soveltava)

Harjoitetaan taitoja niitä monipuolistaen ja syventäen. Sovelletaan jo opittua. Edellytetään Ruoanvalmistus 1 -kurssin suorittamista tai vastaavia tietoja ja taitoja. Suurin osa kursseista on tätä tasoa.

Syventävä taso (Taitava, perusteleva, luova)

Syvennetään ja edelleen monipuolistetaan jo opittua. Edellytetään ruoanvalmistuksen tai leivonnan perusteiden vahvaa hallintaa.

5.3. Taitojen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle tietoa oppimisen etenemisestä, tukea oma-aloitteisuutta ja luovuuden käyttöä ruoanvalmistuksessa ja kannustaa jatkamaan opintoja. Arvioinnissa voidaan käyttää opiskelijan ja opettajan itsearviointia, valmiita arviointilomakkeita tai opiskelijan ja opettajan välistä keskustelua. Opiston kotitalousopetuksessa opiskelija saa arvioinnin Hyväksi kotikokiksi -opintokokonaisuudessa. Opiskelija saa halutessaan arvioinnin myös muilta kursseilta.

6. TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS

Kotitalousopetuksen arvot: toisen ihmisen kunnioittaminen ja hyväksyminen, itsensä kehittäminen, yhteistoiminnallisuus sekä hyvinvoinnin lisääminen ja elämänilo tukevat tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Toiminnan tarkoituksena tarjota virkistystä, ehkäistä syrjäytymistä tai sen uhkaa sekä tarjota mahdollisuuksia integroitua (takaisin) suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kotitalousopetusta suunnataan kaikille avoimen tarjonnan lisäksi kohdennetusti eri ryhmille kuten mm. lapsille, miehille, eläkeläisille, maahanmuuttajille, eri vammaisryhmille, sosiaaliviraston asiakkaille, mielenterveyspalveluja käyttäville, päihdekuntoutujille ja heidän omaisilleen. Uutena ryhmänä ovat miesomaishoitajat.

7. TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ

Opistomme kotitalousopetuksella on hyvä maine ja se on suosittu aineala. Meille kotitaloustiimissä on tärkeää, että kotitalousopetuksen mahdollisuudet auttaa ihmisiä parempaan arkeen saadaan onnistuneesti käyttöön tulevaisuudessakin. On tärkeää, että opetuksemme laatu säilyy korkeana ja että opetustamme kehitetään jatkuvasti. Tulevaisuuden taitoja ovat medialukutaito, sosiaaliset taidot, viestintätaidot ja ekologiset taidot. Näissä kotitalousopetuskin voi toimia opiskelijan apuna. Tulevaisuuden haasteisiin kuuluvat muun muassa väestön ikääntyminen, resurssien väheneminen, ilmastonmuutos, väestönkasvu, kansainvälisyys ja teknologian kehittyminen. Opetuksen tulee olla *monipuolista, laajasti eri aiheita käsittelevää, ajankohtaista, opiskeluun ja oppimiseen kannustavaa sekä iloa, intoa ja elämyksiä tuottavaa.*

Tulevaisuudessa otamme varmasti koko ajan enemmän huomioon aineen ilmiöpohjaisuuden ja teemme kurssisuunnittelua enenevässä määrin yhdessä muiden ainealojen ja yhteistyökumppanien kanssa. Yhteistyö muiden ainealojen kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Kaupungin johtamisuudistus avaa mahdollisuuksia uusien yhteistyökumppanien löytymiseen. Erilaiset mediataidot ja mediaosaaminen tulevat ajankohtaiseksi niin kotitalous- kuin muussakin opetuksessa. Opettajajohtaisuudesta voidaan jossain määrin luopua ja opiskelijat opettavat myös toisiaan ja saattavat muodostaa omia harrastus- ja oppimiskerhojaan. Kotitalousopetus voi toimia myös ruoka- ja kulttuurikasvatuksen välineenä hyödyntämällä kansainvälisiä aiheita ja kokoamalla eritaustaisia oppijoita yhteen. Toivottavasti tulevaisuudessa voimme yhä paremmin ottaa huomioon opiskelijoiden toiveet myös kurssiaiheiden suhteen ja niin että opiskelijat pääsisivät suunnittelemaan aiheita itsekin. Opetustilojen tulee olla monimuotoisia ja joustavia. Perinteisten oppimisympäristöjen eli opetuskeittiöiden lisäksi oppimista voi tapahtua ja sitä voidaan järjestää esimerkiksi kotona, digitaalisissa ympäristöissä tai vaikka luonnossa. Haluamme tukea opiskelijoiden taitoa toteuttaa kotitalouden tehtäviä eri ympäristöissä.

Jatkuvasti päivitettävän Kotitalouden opetussuunnitelman antamalla eväillä pyrimme pitämään kotitalousopetuksen laadun sekä opettamisen ja oppimisen ilon korkealla!

Lähteet

Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto: Toimintakertomukset.

Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL — Medborgar- och arbetarinstitutens förbund MAIF ry, Finfood Suomen ruokatieto ry. Laadukkaat ruokavalinnat -opetussuunnitelma. Suositus kansalais- ja työväenopistoille ja muille aikuisoppilaitoksille. 2005.

Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL — Medborgar- och arbetarinstitutens förbund MAIF ry. Laatua lautaselle ja terveyden eväät – opettajan materiaali. 2006.

Opetushallitus. Opettajan verkkopalvelu Edu.fi. Perusopetus, kotitalous.

Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö: VSY-visio 2010. Helsinki 2005.

http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Käsityön opetussuunnitelma

1. Johdanto
2. Käsityö oppiaineena
 - 2.1 Tieteellinen tausta Käsityötiede
 - 2.2 Käsityön merkitys ja rooli
 - 2.3 Käsityön opetuksen linjaukset
3. Käsityöopetuksen yleistavoitteet
 - 3.1 Käsityön opetuksen sisällöt ja taitotasot
 - 3.2 Opintokokonaisuudet
5. Oppimisen tukeminen
6. Arviointi, palaute ja todistukset
7. Ainealan/oppiaineen resurssit opistossa
8. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
9. Tulevaisuus

LIITTEET

LIITE 1	Käsityön eri ainealueiden sisällöt
LIITE 2	Taiteen perusopetuksen visuaalisten taiteiden laajan oppimäärän opetussuunnitelma – Käsityö
LIITE 3	Hyväksi kotiopelijaksi -opintokokonaisuuden opetussuunnitelma
LIITE 4	Käsityön tietostrategian tavoitteet 2017

1. JOHDANTO

”Käsityöt ovat aivojen herkkua. Ne ruokkivat kolmiulotteista ajattelua ja virittelevät luovuutta, ongelmanratkaisukykyä ja parantavat aivopuoliskojen yhteistyötä. Ne tarjoavat mielekästä tekemistä sekä älyllisiä ja taidollisia haasteita. Käsillä tekeminen rentouttaa ja auttaa purkamaan stressiä. Se auttaa myös keskittymään. Ei ihme, että muutkin kuin mummot ovat löytäneet käsityöt.” toteaa Helsingin yliopistossa ja Työterveyslaitoksella työskentelevä aivotutkija ja professori Minna Huutilainen.

Tässä opetussuunnitelmassa käsityötiimi avaa ajatuksiaan Helsingin työväenopiston käsityöopetuksesta. Toivomme, että opettajat ja opetusharjoittelijat saavat tästä konkreettista apua omaan opetustyöhönsä. Toivomme myös, että pystymme tämän opetussuunnitelman avulla kertomaan päättäjille ja muille kaupunkilaisille, mitä teemme, kun opetamme ja järjestämme käsityöopetusta Helsingin työväenopistossa.

2. KÄSITYÖ OPPIAINEENA

Käsityö on laaja-alainen ja monimateriaalinen oppiaine, joka toteuttaa monipuolisesti käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa käsityöllistä toimintaa. Käsityöprosessi

koostuu tuotteen tai teoksen itsenäisestä tai yhteisöllisestä suunnittelusta, valmistamisesta ja arvioinnista. Käsityössä vahvistetaan opiskelijan visuaalista ja materiaalista ilmaisua sekä teknologiaosaamista. Se ohjaa myös luonnon ja rakennetun ympäristön sekä materiaallisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja soveltamiseen osana opiskelijan omaa ilmaisua ja osaamista.

2.1. Tieteellinen tausta Käsityötiede

Käsityöopetus pohjautuu käsityötieteeseen, joka tieteenalana on laaja-alaista, monitieteistä ja tutkimuksellista. Käsityötieteen tutkimuksen keskiössä ovat suunnittelu ja valmistus, käsityön merkitys hyvinvoinnille sekä käsityö kulttuurisena ilmiönä. Keskeistä on käsityön suunnittelu- ja valmistusprosessin hahmottaminen ja ymmärtäminen. Suunnitteluprosessi käynnistyy ideoinnilla ja tuote/teos rakentuu vaihe vaiheelta täsmällisemmäksi tarkentavien pohdintojen, havaintojen ja työvaiheiden kautta. Opiskelu on käsityöhön liittyvien suurien ja pienien ilmiöiden pohtimista ja niihin ratkaisujen hakemista. Arviointia ja reflektointia tehdään koko prosessin ajan.

2.2. Käsityön merkitys ja rooli

Työväenopisto on merkittävin aikuisten käsityön opiskelun mahdollistaja Helsingissä. Opistossa käsityötuntien osuus on 12 % opiston tunneista (2016) ja käsityö on kolmanneksi suurin aineryhmä kielten ja kuvataiteiden jälkeen. Helsingissä käsityöopetusta on myös muilla opistoilla, mutta työväenopiston osuus tarjonnasta on 74,5 % (Lake 1) ja toiseksi suurimman toimijan eli Arbiksen opetus on ruotsinkielistä. Pääkaupunkiseudulla on paljon kaupallisia toimijoita, jotka järjestävät käsityöohjausta, pienimuotoisia tapahtumia sekä 1-2 tuntia kestäviä informatiivisia ja kokemuksellisia oppimistilanteita. Erotuksena näihin opiston kurssitarjontaa on pedagogisesti perusteltua ja ammattitaitoisten opettajien suunnittelemaa ja toteuttamaa. Opetus on tavoitteellista ja mahdollistaa haasteellisen opiskelun. Opistolla on käytössään useita omia aikuisille soveltuvia eri käsityön osa-alueisiin profiloituja opetustiloja.

Käsityö on moniaistinen oppiaine. Ympäristön ja esineiden havainnoinnin kautta opitaan ymmärtämään suunnittelun ja muotoilun vaikutuksia ihmisiin ja ympäristöön. Käsityöharrastukseen keskittyminen ja sen parissa harjoittelu kehittävät aivoja yleisemmin kuin vain kyseisen harrastuksen osalta: vaikutukset ulottuvat näköjärjestelmään, tuntoaistiin, hahmottamiskykyyn, keskittymiseen, hienomotoriikkaan, kolmiulotteisuuden tajuun ja luovuuteen. Käsityö kehittää motorisia taitoja, opettaa tulkitsemaan ja yhdistelemään eri aistien välittämää informaatiota materiaalin ja ympäristön muokattavuudesta. Käsityön tekeminen auttaa vaikeiden käsitteiden hahmottamista konkretisoimalla. Luova toiminta aktivoi oppimaan ja esim. oikean käden käyttämisen ja puhekielen välillä on vahva yhteys.

Käsityöllä on vahva rooli osana ihmisten hyvinvointia ja elämänhallintaa. Se on väylä itseilmaisuuksiin, rentoutumiseen, sosiaalisten suhteiden ylläpitoon ja aktiivisuuteen mm. ikääntyessä ja erilaissa elämäntilanteissa. Käsityöopetus tarjoaa helsinkiläisille mielekästä, tavoitteellista tekemistä asianmukaisissa opetustiloissa, samasta asiasta kiinnostuneiden ihmisten seurassa. Opintoryhmän tuki mahdollistaa ja rohkaisee opiskelijaa kokeilemaan ja rikkomaan rajojaan. Käsityö tuottaa kokemuksia ja elämyksiä. Lopputuloksena on myös konkreettisia, itsetehtyjä tuotteita.

Peruskoulun käsityöopetuksen muutokset heijastuvat opiston käsityöopetukseen. Opiston tehtävänä on syventää perusopetuksessa saavutettua osaamista ja tukea niitäkin opiskelijoita, joiden kohdalla perusopetuksen tavoitteet eivät toteutuneet. Tarjoamme mahdollisuuden myös niille, jotka eivät aiemmin ole opiskelleet käsityötä lainkaan.

Työväenopiston laatupalkittua opetusta voi hyödyntää myös ammatillisesti (esim. opettajat, kouluavustajat, vapaaehtoistyöntekijät, käsityöyrittäjät ja käsityöalan opiskelijat), jolloin sillä on

yhteiskunnallista merkitystä ammattitaitoa syventävänä ja täydentävänä koulutuksena. Opisto toimii Helsingin yliopiston käsityöopetuksen harjoittelukouluna.

2.3. Käsityön opetuksen linjaukset

Ammattitaitoiset opettajat ja omat profiloituneet tilat mahdollistavat monipuolisen ja vaihtuvan kurssitarjonnan. Kansalaistoiveiden pohjalta järjestetään pitkäkestoisia tasolta toiselle eteneviä kursseja, lyhyitä viikonloppukursseja, intensiivikursseja, opetusta päivä- ja ilta-aikaan. Erilaiset tapahtumat ja näyttelyt ovat helppo tapa tutustua opiston toimintaan.

Kohderyhmien osalta käsityöopetuksessa noudatetaan opiston ja kaupungin yleisiä linjauksia. Osallistumiseen ei tarvita täydellistä suomenkielen taitoa, mikä luo hyvän mahdollisuuden tutustumiseen ja vuorovaikutukseen eri väestöryhmien kesken.

Työväenopisto tarjoaa aikuisille *käsityön taiteen perusopetusta*, joka noudattaa valtakunnallista opetussuunnitelmaa. Aikuisille vaateompelun harrastajille on suunniteltu oma *Hyväksi kotiompelijaksi -opintokokonaisuus*.

Materiaalien kierrätys ja uusiokäyttö kuuluvat luonnollisena osana käsityöhön. Järjestämme kursseja, joissa opitaan kierrätystä ja käytetään kierrätysmateriaaleja. Kannustamme kierrätykseen luokissa olevilla yhteiskäyttölaatikoilla, joihin voi tuoda ja joista voi ottaa kankaita ym. materiaaleja.

3. KÄSITYÖOPETUKSEN YLEISTAVOITTEET

Tavoitteena on luoda oppimisen iloa ja oppimiseen liittyviä myönteisiä kokemuksia. Aikuisoppijan ilo syntyy vuorovaikutuksesta, tekemisestä, ponnistelusta, yllätyksellisyydestä, uuden oivaltamisesta ja tuottamisesta. Tutkiva ja luova työskentelyote, aiemman osaamisen soveltaminen, yhdessä tekeminen ja mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät aikuisopiskelijan ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä. Oman oppimistavan ymmärtäminen tukee omien tavoitteiden asettamista ja saavuttamista. Käsityöopetuksen yleistavoitteita ovat:

Käsityötuotteen suunnittelu

Opiskelija havainnoi ympäristöä ja käyttää havaintojaan suunnittelun lähtökohtana tai osana. Hän osaa suunnitella mieleisiään tuotteita erilaisista lähtökohdista käsin esim. tarpeet, materiaali, aistikokemukset ja elämykset. Hän oppii erilaisia suunnittelutapoja ja suunnitelman visualisointia.

Materiaalituntemus ja kestävä kehitys

Opiskelija tutustuu erilaisiin materiaaleihin teorian ja työskentelyn kautta. Hän huomioi materiaalien käyttö- ja hoito-ominaisuuksia, turvallisuustekijöitä ja valmistusmenetelmiä. Hän pohtii työskentelyään ja valintojaan kestävästä kehityksestä ja ekologisuudesta näkökulmasta. Häntä rohkaistaan materiaalien kierrätykseen.

Käsityötaito ja -kulttuuri

Opiskelija tutustuu ja perehtyy käsityökulttuureihin, käsityötekniikoihin, työmenetelmiin, työvälineisiin, koneisiin ja laitteisiin. Hän oppii tekemään perusteltuja materiaali- ja työkohtaisia ratkaisuja tavoitteena laadukas tuote tai teos. Opiskelija oppii arvioimaan ja refleктоimaan omaa osaamistaan.

Luova ongelmanratkaisu ja ilmaisu

Opiskelija hahmottaa ja ymmärtää käsityöllisen suunnittelu- ja valmistusprosessin vaiheet. Tavoitteena on taidon ja tiedon lisääminen ja soveltaminen sekä persoonallinen ilmaisu. Opiskelija tuntee iloa käsillä tekemisestä, valmiista tuotteesta tai teoksesta.

Yhteistoiminnallisuus ja hyvinvointi

Aikuisoppimisen erityisominaisuus on ryhmän muiden opiskelijoiden osaamisen hyödyntäminen, vertaisoppiminen. Opiskelija osallistuu aktiivisesti oppimistilanteisiin ja

ymmärtää ryhmän voimavarana, tiedon, taidon ja oppimisen ilon lähteenä. Kannustavasta ja rohkaisevasta ilmapiiristä ovat vastuussa opettaja ja kaikki opiskelijat.

3.1. Käsityön opetuksen sisällöt ja taitotasot

Tekstiilityön kurssit jakaantuvat opinto-ohjelmassamme seuraavasti: suunnittelu ja materiaalit; koneet ja välineet; kaavoitus; vaatetus; ompelun erikoiskurssit; tilkkutyö; kuviointi ja värjäys; kirjonta; neulonta, virkkaus ja lankatyön erikoistekniikat; pitsinnypläys; kudonta; huovutus ja käsityön erikoistekniikat. Jako perustuu PKS-opistojen yhteiseen Kursor-jaotteluun. Eri ainealueiden sisällöt ovat *liitteenä 1*.

Käsityötaitojen oppiminen on kumuloituvaa ja vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua. Joillekin kursseille voi tulla kokeilemaan työtappaa tai materiaalia, osa kursseista sopii aloitteleville harrastajille ja osa edellyttää opiskelijoilta monipuolisempaa käsityötaitoa. Kurssit on jaettu taitotasoihin 1-3.

Tasolla 1 tutustutaan käytettäviin materiaaleihin ja työvälineisiin ja opitaan niiden käyttöä. Herätellään luovuutta, harjoitellaan tuotesuunnittelua ja opitaan perustyötavat.

Tasolla 2 laajennetaan tietoja ja taitoja materiaaleista, työvälineiden käytöstä ja tekniikoista. Opittua sovelletaan oman tuotteen muotoiluun, suunnitteluun ja valmistukseen.

Tasolla 3 syvennetään tietoja ja taitoja materiaaleista ja tekniikoista, kokeillaan erilaisten materiaalien yhdistämistä ja työstämistä. Opittua sovelletaan oman käsityöilmaisun löytämiseksi ja kehittämiseksi.

3.2. Opintokokonaisuudet

Työväenopisto tarjoaa aikuisille *käsityön taiteen perusopetusta*, joka pohjautuu Opetushallituksen vuonna 2002 antamiin taiteen perusopetuksen visuaalisten taiteiden laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin (39/011/2002). Opinnot jakautuvat erillisiin perusopintoihin (20 opintopistettä) ja syventäviin opintoihin (28 opintopistettä). Taiteen perusopetuksen valtakunnallinen opetussuunnitelma on uudistumassa. Uusi opetussuunnitelma otetaan näillä näkymin käyttöön 2018, jolloin opintokokonaisuus päivitetään sen mukaiseksi. Opintokokonaisuus tukee opiskelijan omaa ilmaisua sekä tarjoaa elämyksiä ja innostusta samanhenkisten opiskelijoiden seurassa. Oppimisen välineenä käytetään monipuolisesti käsityön eri menetelmiä ja materiaaleja. Opintoryhmän näyttelyt ja projektit tarjoavat haasteen oman käsityöilmaisun kehittämiseksi. Opetussuunnitelma *liitteenä 2*.

Hyväksi kotiompelijaksi on aikuisille ompelun harrastajille suunniteltu kolmen vuoden opintokokonaisuus, jossa valmistetaan naisten vaatteita itselle kaavoista alkaen. Opintoihin sisältyy vaatesuunnittelua, materiaalitietoa, kaavoitusta ja vaatteiden valmistusta. Opinnot tarjoavat mahdollisuuden pitkäjänteiseen ja määrätietoiseen vaatetuksen opiskeluun. Omaa oppimista reflektoidaan ja taltioidaan koko koulutuksen ajan. Koulutuksen päätteeksi tehdään opinnäytetyö, joka esitellään julkisesti. Opetussuunnitelma *liitteenä 3*.

4. OPPIMISEN TUKEMINEN

Kaikki aikuiset ovat tervetulleita kursseillemme. Eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten vuorovaikutus ja kohtaaminen sekä kaikkia kunnioittava asenne edistävät oppimista. Lähes kaikki opetuspaikkamme ovat esteettömiä. Erilaisten oppijoiden erityistarpeet otetaan huomioon opetusjärjestelyissä mahdollisuuksien mukaan ryhmään sopeuttaen.

Tavoitteena on, että opiskelija löytää omaa taitotasoaan ja omia tavoitteitaan vastaavan kurssin tai oppimisympäristön, jolloin hänen tietonsa ja taitonsa kehittyvät kokonaisvaltaisesti ja hänen

yksilölliset vahvuutensa pääsevät esiin. Internetin kurssihaku- ja ilmoittautumispalvelussa (www.ilmonet.fi) kerrotaan kurssin tavoitteet, keskeinen sisältö, tarvittavat materiaalit ja välineet sekä tiedot ensimmäisellä kerralla tarvittavista välineistä. Kurssiesitteen tiedot kertovat myös esim. värjäyskurssien mahdollisista riskeistä, allergeeneista ja tuoksuista. Lisätietoa saa kurssin vastaavalta suunnittelijaopettajalta. Näin opiskelija pystyy realistisesti arvioimaan omia taitojaan ja mahdollisuuksiaan, esim. sitoutumista ja ajankäyttöä, suhteessa kurssin aikatauluun ja tavoitteisiin. Haluamme säilyttää opiskelijan halun ja kyvyn elinikäiseen oppimiseen ja innostaa häntä omien opintopolkujen suunnitteluun aikuisen opiskelijan kannalta mielekkäällä tavalla.

Opistosta käsin -blogissa olevia artikkeleita on linkitetty kurssien tietoihin Ilmonetissä, jolloin aiheeseen voi tutustua etukäteen. Suunnittelijaopettajat ovat tavoitettavissa sähköpostilla ja puhelimitse. Opiskelijat voivat ottaa yhteyttä suunnittelijoihin myös käsityön yhteisellä kasityo.tiimi@opisto.hel.fi -sähköpostilla. Muu henkilökunta, opistosihteerit ja -isännät, opastaa ja ohjaa tarvittaessa kurssien hakutoiminnassa. Opistossa käsityön opiskelijaa palvelevat myös mm. kirjasto, avoin oppimiskeskus Aino, avoimet mikrotuvat ja opiston aulatiloiissa käytettävissä olevat tietokoneet.

Käsityönopetus on toteuttanut suunnitelmallisesti vuonna 2002 aloitettua Käsityön tietostrategiaa arvioiden ja päivittäen sitä vuosittain. Tietostrategian nojalla kehitetään opetusmenetelmiä, koulutetaan tuntiopettajia ja päivitetään luokkien it-varustusta. Sosiaalinen media osana tietostrategiaa toteuttaa omalta osaltaan asukasosallisuutta. *Liitteenä 4* Käsityön tietostrategian tavoitteet 2017.

Koneneulonnan ja kudonnan opiskelijat voivat työskennellä opetuskertojen välillä erikseen sovittavina aikoina. Vuosittain kudontaluokissa järjestettävät kesäkudontakurssit on tarkoitettu talven kursseilla opittujen tietojen ja taitojen kertaukseen, omaehtoiseen oppimiseen ja pienryhmissä työskentelyyn.

Käsityöluokissa on käsikirjastoja sekä käsityölehtiä opetuksen tukena. Luokat on varustettu ajanmukaisin pientyövälinein, jotka ovat omilla paikoillaan ja osin omatoimiseen käyttöön ohjeistettuina. Omatoimiseen työskentelyyn valmennetaan esim. koneiden käyttökoulutusten ja omatoimiohjeiden avulla.

Uusia opiskelijoita haetaan käsityönopetuksen pariin mm. järjestämällä avoimia luentoja, osallistumalla työpajoin alueellisiin tapahtumiin, opiston tiloissa olevien vitriininäyttelyiden avulla ja mainoslehtisillä. Tiedotamme alkavista kursseista säännöllisesti sosiaalisessa mediassa.

Opiskelijoita kannustetaan säännölliseen opiskeluun, harrastuksen ylläpitämiseen ja tasolta toiselle etenemiseen, mitä tuetaan myös ennakoilmoittautumisjärjestelyin.

5. ARVIOINTI, PALAUTE JA TODISTUKSET

Arvioinnin tehtävänä on kannustaen tukea opiskelijan kehittymistä opinnoissaan, taitotiedoissaan ja luovuudessaan sekä ohjata opiskelun tavoitteiden asettamista. Oman tekemisen reflektointi on tärkeää, että oppiminen syvenee. Positiivisella ja kannustavalla palautteella on myös suuri merkitys, jotta opiskelijan luottamus ja usko omiin kykyihin kehittyy.

Arviointi on vuorovaikutusta opiskelijan, opettajan ja ryhmän välillä, ja sitä harjoitellaan opintojen kuluessa. Menetelminä käytetään itsearviointia ja erilaisia arviointikeskusteluja. Opiskelijaa rohkaistaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta oppimistilanteissa. Opettajan antama palaute on pääasiassa suullista. Arviointi kohdistuu oppimisprosessiin, harjoituksiin ja valmistettuihin

tuotteisiin. Arviointi auttaa myös opettajaa kehittymään työssään ja oppilaitosta tehtävässään. Opiskelija saa halutessaan opinnoistaan osallistumistodistuksen, kun hän on ollut läsnä vähintään 2/3 kurssin opetuskerroista.

Työväenopisto kerää kaikilta kursseilta sähköisen kurssipalautteen toimintansa kehittämiseksi. Lisäksi opisto kerää palautetta opetuksesta ja sen tukitoiminnoista sekä opiskelijoilta että henkilökunnalta. Pyrimme saamaan jatkuvaa tilakohtaista asiakaspalautetta ja parannusehdotuksia, jotta asioihin voidaan reagoida nopeasti.

Käsityön taiteen perusopetuksessa opiskelija saa arvioinnin opinnoistaan päättötodistukseen, jonka sisältö on määritelty Visuaalisten taiteiden laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa (OPH 39/011/2002). Mikäli taiteen perusopetuksen opiskelija ei ole suorittanut koko opintokokonaisuutta, hän voi saada osallistumistodistuksen suorittamistaan opinnoista.

Hyväksi kotiompelijaksi -opintokokonaisuudessa opiskelija saa opintojen päätteeksi todistuksen, jossa on luettelo opiskelijan suorittamista koulutukseen kuuluneista kursseista, niiden tuntimäärät sekä kirjallinen opinnäytetyön palaute. Todistuksen saamisen ehtona on, että opiskelija on suorittanut kaikki opintokokonaisuuteen sisältyneet kurssit harjoitustöineen sekä suorittanut kokonaisuuteen vaadittavan kokonaistuntimäärän, noin 450 tuntia opetusta.

6. AINEALAN/OPPIAINEEN RESURSSIT OPISTOSSA

Käsityö on opiston kolmanneksi suurin aine kielten ja kuvataiteiden jälkeen. Käsillä tekeminen kiinnostaa helsinkiläisiä. Vuosittain opetusta on 15 000-16 000 tuntia, josta teknisen työn osuus on liki 3 000 tuntia. Kursseja on vuosittain n. 650. Tarjontaa ja kurssisisältöjä kehitetään ja muutetaan vuosittain ja osa resursseista kohdennetaan kokeiluihin ja hakevaan toimintaan. Kursseja järjestetään myös yhteistyössä muiden aineiden kanssa. Käsityön opiskelijoista suurin osa on naisia.

Käsityöopetus tapahtuu pääosin opiston omissa aikuisille suunnitelluissa tiloissa. Käsityöluokka on erityistila, joka mahdollistaa sellaisenkin tekemisen, mikä ei usein kotona ole mahdollista. Käsityöluokan sujuva toiminta edellyttää kaikilta käyttäjiltä huolellisuutta ja työvälineiden sekä koneiden oikeaoppista ja turvallista käyttämistä vastuullisesti. Opistolla on vain yksi oma teknisen työn tila, Vuotalon Puupaja ja siksi teknistä työtä opetetaan paljon peruskoulujen teknisen työn luokissa. Opetusta järjestetään myös opiston muissa tiloissa, ulkopuolisissa tiloissa, kaupunkiympäristössä ja digitaalisesti mm. etäluentotekniikkaa hyödyntäen. Opisto pyrkii kehittämään edelleen hetkellisiä ja tapahtumiin liittyviä pop up -tyyppisiä sekä luokkatilan ulkopuolisia oppimistilanteita. Tämän kaltaista toimintaa varten tulee luoda rakenteita ja hankkia tarvittavaa liikuteltavaa kalustoa.

Opistossa on 8 kuukausipalkkaista käsityöopettajaa; johtava opettaja, joka samalla on suunnittelija, kudonnan opettaja, teknisen työn opettaja ja viisi suunnittelijaopettajaa. Päätoimislouonteisia tuntiopettajia (opetusta yli 16 tuntia viikossa) on noin 10, muita tuntiopettajia vuosittain 60–70 ja lisäksi kertaluonnoijat.

7. TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS

Opetus pyrkii ehkäisemään syrjäytymistä. Tämä on huomioitu järjestelyissä: opetusta järjestetään eri puolilla kaupunkia aamusta iltaan, arkisin ja viikonloppuisin. Erityisen matala osallistumiskynnys on maksuttomilla yleisluennoilla ja erilaisilla tapahtumapajoilla.

Kursseille voi ilmoittautua oman kiinnostuksensa mukaan kuka tahansa yli 16-vuotias. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat, esim. vammaiset ja mielenterveyskuntoutujat pyritään ohjaamaan kursseille, jotka järjestetään yhteistyössä erityisryhmien tarpeita tuntevien järjestöjen, kaupungin sosiaalitoimen tms. kanssa. Opiskelijamäärä ja opetusta tukevan ohjauksen määrä määritellään kurssikohtaisesti opiskelijaryhmän mukaan.

Palvelukeskuksissa järjestetään vanhuksille pienimuotoista opetusta ja kaikille avoimia luentoja ja senioreille päiväopetusta opiston omissa tiloissa.

Maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten integroitumista pyritään helpottamaan järjestämällä kaksikielisiä kursseja sekä käsityöhön tutustuttavia kursseja/opetuskertoja yhteistyössä S2-opetuksen kanssa. Tavoitteena on madaltaa maahanmuuttajien kynnystä tulla opistoon opiskelemaan.

8. TULEVAISUUS

Maailma elää jatkuvaa muutosta. Peruskoulussa ollaan ottamassa uusia opetussuunnitelmia käyttöön ja yhteinen käsityö vaikuttaa opiston tulevaan tarjontaan. Omat tutut toimintatapamme joutuvat myllerrykseen kaupungin organisaation kesän 2017 aikana tapahtuvassa muutoksessa. Toimivien oppimisympäristöjen säilyttäminen on entistä haastavampaa. Digitalisaatio ja some ovat läsnä kaupunkilaisten arjessa joka päivä ja asian edistäminen on myös opiston tehtävänä.

Käsityöopetus on valmiina vastaamaan haasteisiin. Samalla kun otamme digiloikkaa, haluamme kuitenkin säilyttää sen, mikä on käsityölle ominaista. Käsityöntekemisen perusolemuksen kuuluu aistiminen, materiaalin tuntu, kokemuksellisuus ja työskentelyn eteneminen oman taidon ja tahdon ehdoilla. Käsityö tuo ihmiset yhteen. Tästä pidämme kiinni kaikin käsin.

LIITTEET

LIITE 1	Käsityön eri ainealueiden sisällöt
LIITE 2	Taiteen perusopetuksen visuaalisten taiteiden laajan oppimäärän opetussuunnitelma – Käsityö
LIITE 3	Hyväksi kotiompelijaksi -opintokokonaisuuden opetussuunnitelma
LIITE 4	Käsityön tietostrategian tavoitteet 2017

LIITE 1

Käsityön eri ainealueiden sisällöt

Suunnittelu ja materiaalit

Vuosittain vaihtuvilla lyhytkursseilla opitaan mm. kuvallista suunnittelua, tietokoneohjelmien hyödyntämistä suunnittelun apuna ja materiaalituntemusta.

Koneet ja välineet

Kursseilla opitaan käsityössä tarvittavien koneiden ja laitteiden sekä tietokoneohjelmien käyttöä.

Kaavoitus

Opitaan kaavojen piirtämistä ja kaavaohjelmien käyttöä sekä kuosittelua ja muotoilua.

Vaatetus

Vaatetuskurssit on ryhmitelty kolmeen taitotasoon. Tasolla yksi käytetään perus- ja valmiskaavoja ja opitaan perusasiat ompelusta ja sovituksesta. Ylemmillä tasoilla painopiste siirtyy yksilöllisyyden korostamiseen, koneiden ja välineiden monipuoliseen käyttöön ja omatoimisuuteen. Ylemmillä tasoilla painopiste siirtyy yksilöllisyyden korostamiseen, koneiden ja välineiden monipuoliseen käyttöön ja omatoimisuuteen.

Vaatetuksen erikoiskursseilla keskitytään tiettyyn materiaaliin (esim. nahkavaate), tyyliin (esim. kansallispuvut, historialliset puvut), materiaaliin jne.

Edellytykset kurssille osallistumiseen määritellään kurssikohtaisesti.

Ompelun erikoiskurssit

Kurssit on ryhmitelty teemoittain (esim. asusteet, kukkarot ja laukut, sisustustekstiilit, nallet ja nuket), kurssien määrä ja sisällöt vaihtelevat vuosittain ja lukukausittain.

Tilkkutyö

Perinteisiä ja moderneja tekniikoita sovelletaan omiin suunnitelmiin. Työt ommellaan ja tikataan joko käsin ja/tai ompelukoneella. Materiaaleista ja valmistustekniikoista riippuen tilkkutyö voi olla sisustus-, käyttö- tai taidetekstiili. Tilkkutyö voi myös olla osa vaatetta tai asustetta. Materiaalien kierrätys sopii erinomaisesti tilkkutöihin ja niihin voi yhdistää myös värjäystä ja kankaanpainantaa. Tilkkutyökurssit on ryhmitelty neljään taitotasoon.

Kuviointi ja värjäys

Opitaan tuotesuunnittelua, värioppia, sommittelua ja sisällöstä riippuen erilaisia painanta-, värjäys-, maalaus- ja etsaustekniikoita. Opitaan tuotesuunnittelua, värioppia ja sommittelua.

Kirjonta

Kursseilla opitaan käsin- ja konekirjonnan materiaalien ja työvälineiden käyttöä, pinnan sommittelua, kirjontailmaisua ja viimeistelytapoja.

Neulonta, virkkaus ja lankatyön erikoistekniikat

Kursseilla opitaan työtavan perusteet aloituksesta työn viimeistelyyn ja opitaan valitsemaan sopivat materiaalit ja välineet.

Koneneulonnan kurssit on ryhmitelty kolmeen taitotasoon: 1-tasolla opitaan neulekoneen käytön ja neulevaatteen valmistamisen perustaidot, kuvioautomaatiikan käyttö sekä joustinten neulominen. Tasoilla 2-3 perehdytään neuleen eri osa-alueisiin.

Virkkaus- ja lankatyön erikoistekniikoiden eriaiheisilla kursseilla opitaan sekä perinteisiä että trendikkäitä työtapoja. Osa kursseista soveltuu aloitteleville harrastajille, osa edellyttää jo monipuolisempaa käsityötaitoa.

Pitsinnypläys

Nypläyskurssilla vasta-alkajat oppivat työvälineiden ja erilaisten materiaalien käyttöä sekä nypläyksen peruslyönnit. Perusteet opitaan harjoitustöissä. Jatkajat soveltavat nypläystekniikkaa valitsemisissaan haastavammassa töissä. Kursseilla perehdytään myös pitsien viimeistelyyn, kiinnitykseen, hoitoon sekä pitsityyliin historiaan ja nykypäivään.

Kudonta

Kudottavat työt suunnitellaan yhdessä ja loimilangat tilataan yhteistilauksena. Kangaspuut laitetaan kutomiskuntoon ryhmätyönä, minkä jälkeen jokainen kutoo vuorollaan oman työnsä. Kurssit on ryhmitelty kolmeen taitotasoon. Alussa opitaan loimen luominen, rakentaminen ja kangaspuilla kutominen perussidoksilla. Jatkossa opitaan lisää sidoksia, kudottavan kankaan suunnittelua ja laajennetaan materiaalituntemusta.

Huovutus

Peruskursseilla opitaan tasomaisen ja kolmiulotteisen työn huovuttaminen, hankaus-, rullaus- ja saumatekniikka sekä erilaisia kuviointitapoja. *Jatko- ja erikoiskursseilla* syvennetään huovutustaitoja tutustumalla uusiin materiaaleihin, huovan monipuolisiin käyttömahdollisuuksiin sekä viimeistelytapoihin ja sovelletaan näitä taitoja uudella tavalla.

Käsityön erikoistekniikat

Käsityön erikoistekniikoiden kurssit on jaoteltu kurssilla käytettävän ensisijaisen materiaalin tai tekniikan mukaan. Tarjoamme sekä uusia, ajan hengessä liikkuvia sekä perinteisiä aiheita tai tekniikoita. Osa kursseista soveltuu aloitteleville harrastajille, osa edellyttää jo monipuolisempaa käsityötaitoa.

Tekninen työ

Teknisentyön osa-alueita ovat puutyö, metallityö, korutyöt, huolto ja kunnostus, huonekalujen kunnostus, verhoilu ja soitinrakennus. Kursseilla työt suunnitellaan ja toteutetaan opiskelijan tarpeiden ja taitojen mukaan. Tavoitteena on valmis tuote, johon nivoutuu materiaalitietous ja valmistustekniikat.

Kurssit on ryhmitelty kolmeen taitotasoon. *Tasolla 1* tutustutaan käytettäviin materiaaleihin ja tarvittaviin työvälineisiin ja laitteisiin sekä opetellaan niiden turvallinen käyttö. *Tasolla 2* voidaan käyttää vaativampia materiaaleja ja työtapoja sekä perehdytään koneiden ja laitteiden monipuoliseen käyttöön. *Tasolla 3* sovelletaan materiaalien tuntemusta ja koneiden käyttöä vaativimmissa tekniikoissa.

Oppimisen ei tarvitse välttämättä olla portaittain etenemistä alhaalta ylöspäin, vaan aluksi voi opiskella esim. suppeamman alan haastavampia tekniikoita palaamalla myöhemmin alan perustietojen opiskeluun. Kurssien aihe voi olla joko materiaaliin tai tekniikkaan pohjautuva. Opiskelija voi saavuttaa laaja-alaisen osaamisen valitsemalla erityyppisiä tuotteita suunniteltavaksi ja valmistettavaksi.

Liikunnan opetussuunnitelma

1. JOHDANTO
2. LIIKUNNAN TAVOITTEET
- 2.1 *Liikunnallinen elämäntapa*
- 2.2 *Fyysinen aktiivisuus*
- 2.3 *Terveysliikunnan suositukset*
- 2.4 *Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus*
3. LIIKUNNAN OPETUKSEN TOTEUTUS JA TEHTÄVÄT
- 3.1 *Opetuksen toteutus*
- 3.2 *Opetusmenetelmät ja oppimiskäsitys liikunnassa*
- 3.3 *Opetuksen sisällöt*
 - 3.3.1 *Jooga*
 - 3.3.2 *Terveysliikunta*
 - 3.3.3 *Kuntoliikunta*
 - 3.3.4 *Seuratanssit*
 - 3.3.5 *Latinalaistanssit*
 - 3.3.6 *Muut tanssit*
 - 3.3.7 *Liikuntaa miehille*
 - 3.3.8 *Perhekurssit*
 - 3.3.9 *Seniorit*
- 3.4 *Turvallisuus*
4. OPPIMISEN TUKEMINEN
- 4.1 *Opintoneuvonta*
- 4.2 *Tilat ja välineet*
- 4.3 *Omaehtoisen oppimisen tukeminen*
5. ARVIOINTI
- 5.1 *Opiskelijan itsearviointi*
- 5.2 *Opettajan antama arviointi*
- 5.3 *Kurssipalaute*
6. TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ
7. Lähteet

1. JOHDANTO

Liikunnanopetuksen tavoitteena on antaa kaupunkilaisille tietoa, taitoja, kokemuksia sekä virikkeitä omasta kunnosta ja hyvinvoinnista huolehtimiseen. Liikunnanopetuksessa välitetään kurssilaisille uusimpien tutkimusten antamaa tietoa henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ylläpitämisestä.

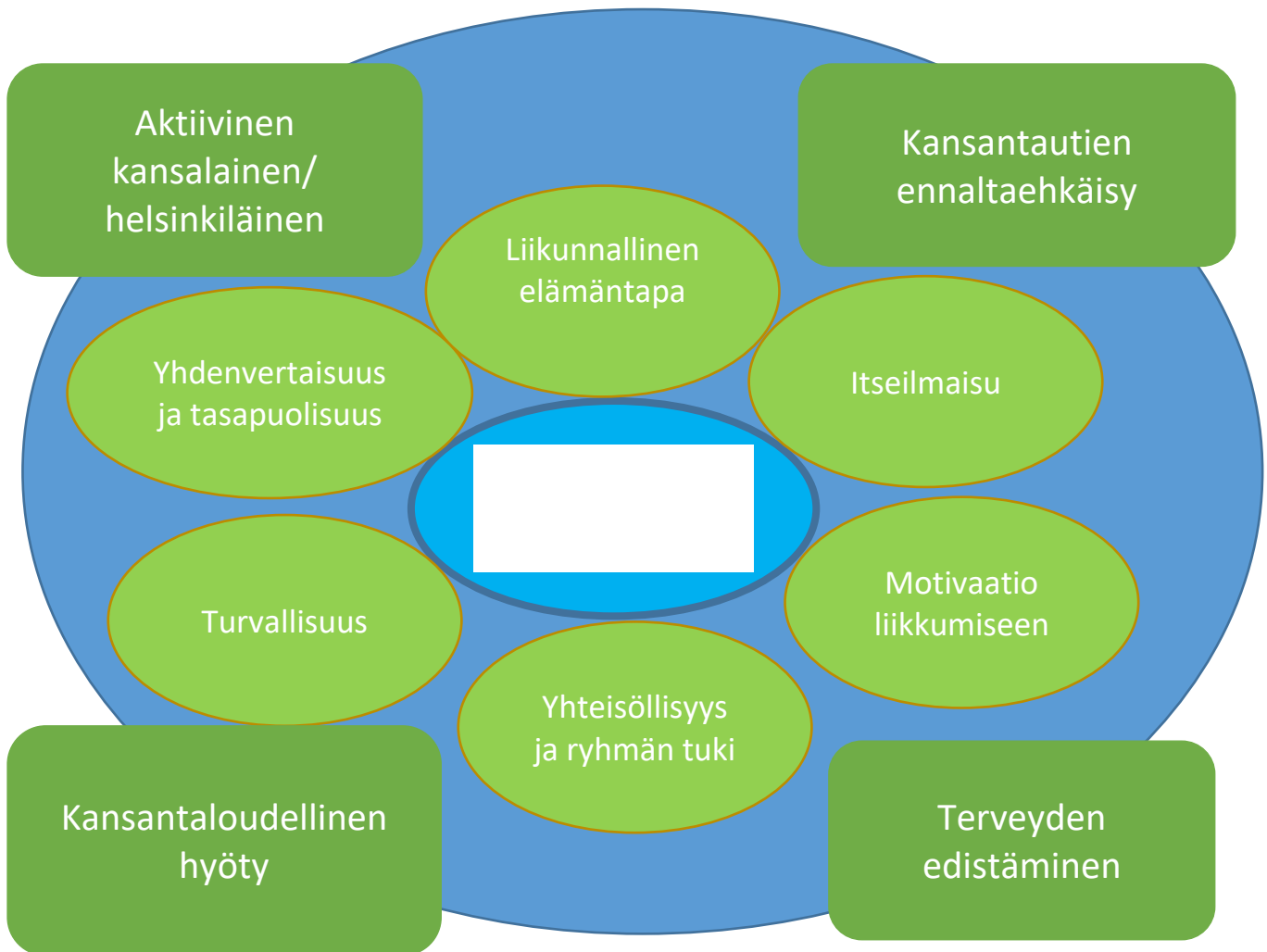
Työväenopiston liikuntatarjonnalla on täten tärkeä rooli kaupunkilaisten terveyden parantamisessa. Työväenopiston liikunnan tarjonnassa korostuva ryhmän tuki ja yhdessä tekeminen auttavat osallistujia mm. fyysisen kunnon ylläpidossa, elämäntavan muutoksessa, mahdollistavat eri lajeihin tutustumisen sekä antavat mahdollisuuden itseilmaisuun.

Monipuolisella ja edullisella liikuntatarjonnalla lähellä kaupunkilaista herätetään kiinnostus liikuntaa kohtaan ja luodaan mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen.

2. LIIKUNNAN TAVOITTEET

Liikunnan tavoitteena on saada osallistujat kurssien kautta kiinnostumaan laajemmasta aktiivisesti liikunnallisesta elämäntavasta ja kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Monipuolinen tarjonta auttaa löytämään sopivan liikuntamuodon ikäryhmästä ja tasosta riippumatta. Tämä edistää motivaatiota liikua, joka on erittäin tärkeässä roolissa pysyvien elämäntapamuutosten saavuttamisessa ja fyysisen kunnon ylläpidossa. Liikunta lisää aktiivisuutta sekä on suuressa roolissa kansantautien

ennaltaehkäisyssä. Myös kansantalous hyötyy liikunnallisesta elämäntavasta terveysten pienentymisenä sekä sairauspoissaolojen vähenemisenä. Kansantalouden kannalta sairaudet ja niiden seurannaisilmiöt aiheuttavat huomattavan menetyksen mm. sairauspoissaolojen ja ennen aikaisten eläkkeiden takia.

Kuva 1. Liikunnanopetuksen tavoitteet

2.1 Liikunnallinen elämäntapa

Liikunnan merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja sairauksien ennaltaehkäisykeinona on tutkitusti kiistaton. Liikunnallisella elämäntavalla tarkoitetaan sitä, että liikunta on luonteva osa yksilön jokapäiväistä elämää, samalla mahdollistaen liikunnallisen aktiivisuuden säilyttämisen läpi elämänkaaren. Työväenopiston monipuolisella liikunnan tarjonnalla voidaan auttaa yksilöä omaksumaan liikunnallisen elämäntapa; saadaan aikaa myönteisiä kokemuksia yhdessäolosta, oman kehon tuntemuksesta ja terveysten ylläpitämisestä sekä sen kehittämisestä.

Myönteisillä liikuntakokemuksilla on yhteys yksilön harrastuneisuuteen ja sitoutumiseen. Jos osallistuja saa positiivisia kokemuksia liikuntakursseilla yksilönä ja ryhmässä, sitä paremmin työväenopisto tukee yksilön tavoitteiden lisäksi yhteiskunnallisia tavoitteita; edistää kansanterveyttä ja hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarjonta

suunnitellaan resurssien antamien mittasuhteiden rajoissa mahdollisimman laaja-alaisesti sekä monipuolisesti.

Monet liikuntakurssit antavat fyysisen aktiivisuuden lisäksi mahdollisuuden itsensä ilmaisemiseen, oman kehon tuntemuksen parantamiseen ja jopa esiintymisen kokemuksiin. Erityisesti tanssitarjonnalla luodaan pohja näiden tavoitteiden toteuttamiseen.

2.2. Fyysinen aktiivisuus

Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan kaikkea lihastyötä, joka nostaa energiankulutusta lepotasosta. Liikunta on tarkoituksella tehtyä, säännöllistä fyysistä aktiivisuutta, jonka tarkoituksena on kunnan kohottaminen, terveyden parantaminen tai pelkästään liikunnan tuottama ilo ja nautinto. Vähintään kohtuullisesti, mutta ei liikaa kuormittava fyysinen aktiivisuus edistää säännöllisesti harjoitettuna terveyttä.

Liikkumattomuudella tai fyysisellä inaktiivisuudella tarkoitetaan fyysisesti lähes passiivista olotilaa (makuulla oloa, istumista ja paikallaan seisomista), jossa ihminen käyttää omaa lihasvoimaa vain välttämättömiin päivittäisiin toimintoihin. Lihasten vähäinen käyttö aiheuttaa elinjärjestelmien rakenteiden heikkenemistä ja toimintojen huononemista, mikä vaarantaa terveyttä. Tutkimusten mukaan aikuiset istuvat jopa 80 prosenttia valveillaoloajastaan. Fyysisesti passiivinen elämäntyyli on kansanterveydellinen ongelma. Liikkumattomuudella on todettu olevan yhteyksiä erilaisiin sairauksiin kuten diabetes, sydän- ja verisuonisairaudet sekä masentuneisuus.

2.3. Terveysliikunnan suositukset

Liikuntapiirakka kiteyttää viikoittaisen terveystieteellisen liikuntasuosituksen, jonka suosituksiin pohjautuu liikunnan tuntitarjonta sekä opetuksen ohjaus ja neuvonta.

Kuva 2. Liikuntapiirakka työväenopistossa

Jokaisen asiakkaan tulisi valita itselleen sopivan kuormittava kestävyyskuntoa kohentava liikunta. Aloittelijalle ja terveysliikkujalle riittää reipas liikkuminen vähintään kaksi ja puoli tuntia viikossa. Sopivia liikkumismuotoja ovat esimerkiksi erilaiset aloittelijoille suunnatut tanssitunnit, kuntojumpat sekä kehonhuollolliset tunnit.

Tottunut ja hyväkuntoinen liikkuja tarvitsee kuntonsa kohentamiseksi rasittavampaa liikkumista, vähintään tunnin ja 15 minuuttia viikossa. Lajeja voivat olla esimerkiksi sydänjumppa, afro tai humpajumppa. Jooga, pilates ja tanssitunnit kehittävät kunnon lisäksi liikehallintaa ja taitoa. Kestävyysliikunta mm. circuit, kuntojumppa, kuntotanssi, afro, zumba, reggaeton kehittävät hengitys- ja verenkiertoelimistön kuntoa sekä edistää sydämen, verisuonten ja keuhkojen terveyttä. Veren rasva- ja sokeritasapaino paranevat, ja sykettä nostava liikunta auttaa myös painonhallinnassa. Säännöllinen venyttely ja kehonhuolto ylläpitävät nivelten liikkuvuutta ja pehmentää jumissa olevia lihaksia.

2.4 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Jotta tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat kiinnitetään suunnittelussa ja opetuksen toteuttamisessa huomiota siihen, että kaikilla on mahdollisuus osallistua opetukseen riippumatta asuinpaikasta, tulotasosta, etnisestä ryhmästä, sukupuolesta tai taito- ja kuntotasosta. Opetuksen tulee olla jatkossakin edullista, jotta hinta ei ole este osallistumiselle ja näin tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat. Työväenopiston liikuntakurssien hinnat ovat edullisia verrattuna yksityisten palveluntuottajien tarjoamiin palveluihin. Tämä mahdollistaa vähävaraisempienkin osallistujien mukaantulon liikunnalliseen harrastustoimintaan.

Liikunnan ryhmät saattavat olla hyvin heterogeenisiä ja siten opettajalla on tärkeä rooli huomioida eri lähtökohdista tulevat asiakkaat. Hyvin suunniteltu eriyttäminen luo ilmapiirin, jossa kaikenkuntoinen ja -tasoinen tuntee olevansa yhtä tärkeä. Liikunnan opetus antaa myös hyvät mahdollisuudet yhdessä tekemiseen ja erilaisten ihmisten tapaamiseen. Liikuntaryhmässä voidaan liikkua tasavertaisina riippumatta esimerkiksi koulutustasosta tai äidinkielestä. Omia liikuntakursseja tarjotaan myös perheille, miehille, senioreille ja maahanmuuttajille. Ikääntyvät ja yksinäiset ihmiset sekä liikkumattomat työikäiset ovat kohderyhmiä, joille tulee erityisesti tulevaisuudessa kohdentaa toimintaamme. Tulevaisuuden tavoitteena on lisätä matalan kynnyksen tutustumis- ja alkeiskursseja runsaammin lähelle asiakkaita. Osallistumisen vaivattomuus helpottaa myös passiivisten liikkujien osallistumista. Opettaja voi omalla esimerkillään lisätä erilaisten ihmisten hyväksyntää ja rohkaista vuorovaikutukseen.

3. LIIKUNNAN OPETUKSEN TOTEUTUS JA TEHTÄVÄT

3.1. Opetuksen toteutus

Kurssitarjonnassa tulee olla monipuolisesti sekä kehoa huoltavia ja mieltä rauhoittavia että tehokkaita lihas- ja kestävyyskuntoa kehittäviä tunteja. Lisäksi monipuolinen tanssitarjonta tuo monipuolisuutta Helsingin kaupungin liikuntatarjontaan.

Työväenopiston liikunnan opetus koostuu erilaisista kuntoliikunnan, tanssin, joogan sekä kehonhuollon kursseista. Omia liikuntakursseja tarjotaan perheille, miehille, senioreille ja maahanmuuttajille. Liikuntaryhmät kokoontuvat eri puolilla Helsinkiä peruskoulujen tiloissa ja

työväenopiston omissa toimipisteissä. Silkkikutomossa, Herttoniemessä valikoima on laajaa, kuten myös Opistotalolla, Kalliossa.

Liikunnan opetustunteja suunnitellaan vuosittain reilut 6000 tuntia. Opetusta suunnittelee, hoitaa ja organisoii yksi päätoiminen suunnittelijaopettaja ja määräaikainen koulutussuunnittelija. Tuntiopettajien määrä vaihtelee reilun 40 opettajan paikkeilla vuosittain. Opetuspaikkoja on 25.

Liikunnan opetukseen on voitu lisätä erityishinnoiteltuja kursseja, joissa opetuksesta peritään kurssimaksuja todellisten kulujen perusteella, jolloin valtionosuustunteja ei käytetä näiden toteuttamiseen. Erityishinnoiteltujen kurssien avulla on voitu lisätä tarjontaa kurssivalikoimaamme ja saatu toimintaa laaja-alaisemmaksi. Erityishinnoiteltujen kurssien myötä on voitu lisätä työväenopistolla erityisesti jooga, pilates ja tanssikursseja.

3.2. Opetusmenetelmät ja oppimiskäsitys liikunnassa

Liikunnan sisällöt pyritään organisoimaan siten, että ne motivoivat ja aktivoivat osallistujaa sekä edistävät uuden oppimista. Opettaja valitsee ja suunnittelee tuntisisällöt siten, että ne virittävät halun oppia sekä ottavat huomioon oppimisen prosessuaalisen ja tavoitteellisen luonteen. Tavoitteena on saada osallistuja liikkumaan tavoitteellisesti mm. kehon kuntoa ylläpitäen ja kehittäen, edistäen taitojen oppimista ja niissä harjaantumista. Tärkeää on myös kannustaa kehittävän tiedon hankkimiseen, soveltamiseen ja arvioimiseen omassa osaamisessa.

Opetusmenetelmiä käytetään niin, että ne edistävät vuorovaikutuksessa tapahtuvaa oppimista, edistävät sosiaalista joustavuutta, kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä kehittävät valmiuksia ottaa vastuuta omasta oppimisesta. Liikunnan opetuksessa käytetään sekä opettajavetoista opetusta että opiskelijoiden itsenäistä työskentelyä opettajan antamien ohjeiden mukaan, yksin tai ryhmänä.

Aikuisten opetuksessa tulisi erityisesti huomioida, että osallistujat ovat aktiivisia toimijoita vuorovaikutuksessa ohjaajaan ja ryhmän jäseniin. Myönteiset kokemukset johtavat itseohjautuvuuteen ja kehittymiseen ryhmässä. On tärkeää huomioida osallistujien omat odotukset ja tavoitteet sekä huomioida heidän tietotaitonsa tunnin aikana.

3.3. Opetuksen sisällöt

Opetuksen sisällöt vaihtelevat kunkin kurssin sisällön mukaisesti, mutta pääperiaatteiltaan liikunnan opetustarjonnan sisältö käsittää seuraavia elementtejä.

3.3.1. Jooga

Joogassa painottuu yhdessä joogan perustekniikan oppimisen kanssa kehonhallinnan ja liikkuvuuden parantaminen sekä tietoisien läsnäolon ja hengityksen kokemus.

3.3.2. Terveysliikunta

Terveysliikunnan tavoitteena on tarjota avaimia monipuoliseen kehonhuoltoon; tukilihasten vahvistamiseen, lihastasapainon kehittämiseen, kehon oikeiden linjauksien löytämiseen sekä palautumiseen ja venyttelyyn.

3.3.3. Kuntoliikunta

Kuntoliikunnassa tavoitteena on parantaa ja ylläpitää lihaskestävyyttä ja hapenottokykyä.

3.3.4. Seuratanssit

Seuratansseissa opetellaan kunkin tanssilajin perustekniikkaa sekä parin kanssa työskentelyä. Tanssit kehittävät samalla kehon motoriikkaa, koordinaatiokykyä sekä kestävyys- ja lihaskuntoa.

3.3.5. Latinalaistanssit

Latinalaistansseissa opetellaan tanssien perusaskelia sekä ilmaisua. Tanssien opetuksen keskiössä ovat kehonhallinta, motoriikka, koordinaatiokyky sekä kestävyys- ja lihaskunto.

3.3.6. Muut tanssit

Muut tanssilajit sisältävät esimerkiksi taidetanssin eri muotoja (kuten nykytanssi, baletti, jazztanssi, vapaa tanssi-ilmaisua ja improvisaatio), etnisiä tansseja (kuten afrikkalainen tanssi, itämainen tanssi) sekä ajan ilmiöitä (kuten street-tanssi, reggaeton). Tanssi kehittää kyseisen lajin tuntemuksen lisäksi kehonhallintaa, -motoriikkaa, koordinaatiokykyä, kestävyys- ja lihaskuntoa sekä tanssi-ilmaisua.

3.3.7. Liikuntaa miehille

Miesten liikuntakursseilla tavoitteet ovat samat kuin muillakin liikuntakursseilla, mutta lajeja lähestytään miehille räätälöidyllä tavalla; pyritään lisäämään kehon elastisuutta ja koordinaatiokykyä.

3.3.8. Perhekurssit

Perhekursseilla tutustutaan tanssiin ja liikuntaan yhdessä lapsen kanssa.

3.3.9. Seniorit

Seniorikursseilla tarjotaan joogaa, kuntoliikuntaa, terveysliikuntaa sekä tanssia. Opetus tähtää toimintakyvyn ylläpitoon, kehon liikeratojen parantamiseen, koordinaatiokyvyn ja muistin tukemiseen sekä mielen virkistämiseen.

3.4. Turvallisuus

Liikunnanopetuksen tulee olla turvallista. Liikunta on toiminnallinen oppiaine, jossa opiskelijoiden fyysiseen turvallisuuteen vaikuttavat muun muassa opettajan osaaminen, tietämys, didaktiset ratkaisut ja toiminta opetustilanteissa sekä tilat ja välineet. Tuntien suunnittelun tulee olla kohderyhmät huomioon ottavaa, sopivan rankkaa fyysisesti sekä taitotasolle sopivaa. Opettajien tulee olla koulutettuja ammattilaisia ja alansa osaajia. Opettajille tarjotaan aika ajoin täydennyskoulutusta, jossa otetaan työväenopiston ryhmien erityispiirteet huomioon.

Opettajat ovat tietoisia turvallisuuteen liittyvistä toimintaohjeista, jotka esitellään tuntiopettajan oppaassa. Opettaja ohjaa opiskelijoita suorittamaan liikkeet oikein turvallisesti.

Kohtuullinen liikunta ei vahingoita tervettä ihmistä. Väärin toteutettu liikunta sen sijaan lisää tapaturma- ja vammautumisen riskiä. Riski lisääntyy, jos ei ota huomioon terveydentilaa eikä peruskuntoa tai sortuu liian rankkaan fyysiseen kuormitukseen. Liikunnan opetuksessa pyritään ohjaamaan eri liikuntamuotojen kokeilemiseen, jotta ihminen löytää itsellesi sopivan ja iloa tuottavan tavan liikkua.

4. OPPIMISEN TUKEMINEN

4.1. Opintoneuvonta

Opintoneuvontaa tarjotaan sekä ilmoittautumisten yhteydessä että lukukausien aikana suunnitteliijaopettajan ja koulutussuunnittelijan toimesta. Opintoneuvonnan avulla voidaan ohjata henkilö oikean tasoiselle ja mielenkiintoa vastaavalle kurssille sekä tarvittaessa avustaa kurssiin liittyvissä kysymyksissä tai kurssin vaihdossa.

Opettajat voivat omalta osaltaan opastaa kurssilaisia kurssien valinnassa tai vaihdossa.

4.2. Tilat ja välineet

Liikunnan opetuksessa tilat ovat tärkeässä roolissa, sillä niiden täytyy vastata kunkin lajin vaatimuksiin välineiden, koon, ilmastoinnin sekä lämmityksen ja lattian materiaalin suhteen. Tanssillisissa lajeissa voidaan opetuksessa myös tarvita peilejä ja balettitankoa. Liikunnan opetuksessa tarvitaan useilla tunneilla erilaista välineistöä, kuten mm. jumppa/joogamattoja, jumppapalloja, pilatespalloja, tasapainolautoja/tyynyjä, voimavanteita, trx-nauhoja sekä joogatiiliä. Osa opetuksesta tapahtuu koulujen tai palvelukeskusten tiloissa, jolloin osallistujien omat jumppamatot ovat tarpeen. Muuten tunneilla tarvittava välineistö löytyy yleensä itse tiloista. Osallistujien tulee itse huolehtia asianmukaisesta pukeutumisesta – liikuntalajiin sopivista vaatteista ja tarvittavista jalkineista.

4.3. Omaehtoisen oppimisen tukeminen

Liikunnan opetuksessa tunneilla opetellaan materiaali ja liikkeet, joita voi omaehtoisesti harjoittaa myös kotona. Lisäksi liikunnallisen elämäntavan omaksuminen kurssien myötä rohkaisee arkiliikunnan sekä muun omaehtoisen harjoittelun lisäämiseen. Opettaja voi innostaa ja rohkaista myös uusien lajien pariin. Työväenopisto ei kuitenkaan tarjoa harjoittelutiloja omaehtoiseen liikuntaharjoitteluun.

5. ARVIOINTI

5.1. Opiskelijan itsearviointi

Opiskelijan itsearviointia tapahtuu jatkuvasti tunnin aikana. Opettajan suullinen ohjaus tunnilla liittyen kehon tuntemuksiin, ohjaa myös opiskelijaa oman kunnan ja taitojen arvioinnissa. Opiskelijan itsearvioinnin avulla opettaja voi antaa vaihtoehtoisia toimintatapoja, muuttaa opetuksen sisältöä tai ohjata opiskelijaa muille hänelle sopiville kursseille.

5.2. Opettajan antama arviointi

Liikunnan opetuksessa merkittävässä roolissa on liikkeiden ja liikeratojen oikea suoritus. Siksi on tärkeää, että opettaja antaa tunnin aikana korjaavaa palautetta sekä ryhmälle että yksilölle. Tärkeässä roolissa on myös opettajan motivoiva palaute ja rohkaisu.

Kurssitodistuksen saa opiskeltuaan 2/3 osaa kurssista säännöllisesti. Muuta virallista arviointia ei kurssilla ole.

5.3. Kurssipalaute

Palaute kursseista antaa suuntaviivoja tulevan opetuksen suunnittelulle. Palautetta kerätään sekä tuntiopettajien kautta että palautejärjestelmän kautta. Tuntiopettajilla on tärkeä rooli välittömän kurssipalautteen viestittäjinä suunnittelijaopettajalle. Lisäksi toimipisteissä on mahdollista täyttää kirjallinen palautelomake. Palautteeseen pyritään reagoimaan välittömästi, joko välittämällä palautetta tuntiopettajalle tai vastaamalla asiakkaan palautteeseen.

6. TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ

Tanssikurssien tarjonnan laajentuminen on lisännyt innostusta ilmaisulliseen ja esittävään toimintaan. Opiskelijoiden toiveesta järjestetään joulun- ja kevätnäytökset. Lisäksi liikunta oppiaineena on mahdollisuuksien mukaan mukana myös Helsingin seudun alueellisissa tapahtumissa.

Esittävää tanssitaidetta yhdistetään tulevaisuudessa myös muihin työväenopiston esittäviin taiteisiin yhteisproduktioiden ja -kurssien muodossa. Myös maahanmuuttajien integroitumisen mahdollistamiseksi toteutetaan erilaisia yhteiskursseja esimerkiksi suomen kielen ja liikunnan välillä.

Miehille suunnattujen uusien kurssien avulla kasvatetaan miesten osallistumista työväenopiston liikuntaan. Ikääntyvät ja yksinäiset ihmiset sekä liikkumattomat työikäiset ovat kohderyhmiä, joille tulee erityisesti tulevaisuudessa kohdentaa toimintaamme. Tulevaisuudessa tulisi lisätä myös matalankynnyksen tutustumis- ja alkeiskursseja runsaammin lähelle asiakkaita.

Yhteistyö liikuntaviraston kanssa luo tulevaisuudessa mahdollisimman laajan liikuntatarjonnan Helsingin eri alueilla. Aktiivinen yhteistyö palvelukeskusten kanssa tulee varmasti tulevaisuudessa lisääntymään ja monipuolistumaan.

Kurssien suunnittelussa otetaan jatkossakin huomioon edullisten kurssien tarjonta kaikille ikäryhmille, jotta hinta ei ole este osallistumiselle ja näin tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat.

Tietotekniikan ainealan opetussuunnitelma

Sisällylys

1. Johdanto
2. Tietotekniikka oppiaineena Helsingin työväenopistossa
3. Tietotekniikan opetuksen tavoitteiden toteuttaminen
4. Oppimisen tukeminen tietotekniikan opetuksessa
5. Arviointi ja palaute tietotekniikan opetuksessa
6. Tietotekniikan ainealan resurssit Helsingin työväenopistossa

1. JOHDANTO

Helsingin kaupungin suomenkielisen työväenopiston tietotekniikan ainealan opetussuunnitelma rakentuu vapaan sivistystyön periaatteiden pohjalle. Taustalla ovat työväenopiston toiminnalle määritellyt arvot, visiot ja strategiat sekä muut toimintaa ohjaavat linjaukset ja ohjelmat. Ainealakohtainen opetussuunnitelma on osa työväenopiston laajempaa opetussuunnitelmaa, jonka yleinen osa valmistui 2014.

Helsingin työväenopiston tietotekniikkaopetuksen tehtävänä on tuottaa monipuolista tietotekniikkaopetusta ennen kaikkea helsinkiläisille. Tietotekniikan opetus on sekä teoriaopetusta sekä sen soveltamista käytäntöön. Opettajan tarjoamien harjoitusten avulla opiskelija saa käsityksen ohjelman toiminnallisuudesta ja omien projektien avulla hän tekee sen käytöstä itselleen mielekästä ja tarkoituksenmukaista.

Tietoteknisten taitojen avulla opiskelija pystyy selviämään arkipäiväisten asioiden hoidosta, hän pystyy hahmottamaan maailmaa ja etsimään, tuottamaan ja kriittisesti arvioimaan tietoa ja pitämään yhteyttä muihin. Tietotekniikka tarjoaa tapoja viestiä ja ilmaista itseään audiovisuaalisesti; sanan, kuvan, äänen, videon, piirroksen ja valokuvan avulla.

Tieto- ja viestintäteknologia on jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä kokonaisuus, jonka monet innovaatiot ovat tulleet huomattavaksi (tai jopa huomaamattomaksi) osaksi ihmisten arkea. Teknologiakehitys on johtanut siihen, että yhteiskunnan tuottamat ja tarjoamat palvelut ovat käytettävissä joiltakin osin jo ainoastaan sähköisten kanavien ja välineiden kautta. Elämme informaatioyhteiskunnassa, joka on jatkuvassa murroksessa, mikä näkyy myös työväenopiston tietotekniikan opetustarjonnassa: se uudistuu ja monimuotoistuu mm. ajankohtaisten ilmiöiden, uusien ohjelmien ja palveluiden myötä sekä asiakkaiden tarpeisiin perustuen.

Tietotekniikan opetus on toteutustavoiltaan monimuotoista. Opiskelijoiden oppimisprosessia tuetaan perinteisemmän ryhmäopetuksen lisäksi myös opiskelijoiden yksilölliset oppimistottumukset paremmin huomioivilla avoimen ja joustavan oppimisen tukipalveluilla, jotka käytännössä ovat erilaisia neuvonta- ja opastuspalveluita. Niiden tehtävänä on samalla tukea digitaalisen syrjäytymisen ennaltaehkäisyä. Esimerkiksi seniorikansalaiset, maahanmuuttajataustaiset ja työttömät saattavat ajautua uhanalaiseen asemaan uuden ajan

kansalaistaitojen suhteen. Lisäksi työelämän vaatimukset it-taitojen suhteen ovat kasvaneet, ja ne alat, joilla tietoteknisiä taitoja ei tarvitsisi lainkaan, ovat hyvin harvassa.

Tieto- ja viestintäteknologiat ovat myös sulautuneet välineinä ja sisältöinä osaksi useimpien muiden ainealojen opetusta Helsingin työväenopistossa. Ainealarajoja ylittävän integroivan opetuksen suunnittelun tarve on kasvava tendenssi.

2. TIETOTEKNIikka OPPIAINEENA HELSINGIN TYÖVÄENOPISTOSSA

Työväenopiston tarjoama opetus edistää Helsingin kaupungin periaatteiden mukaisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia. Työväenopistossa opiskelu ehkäisee syrjäytymistä tarjoamalla mielekästä tekemistä ja rytmiä arkeen sekä hyödyllisiä taitoja kartuttavia oppeja. Opetus palvelee myös sosiaalisia päämääriä. Kursseilla tapaa samasta aiheesta kiinnostuneita ihmisiä, voi kokea yhdessä oppimisen riemua sekä vahvistaa itseluottamusta oppijana ja kehittyvänä yksilönä.

Työväenopisto on merkittävä aikuiskoulutuksen järjestäjä tietotekniikkakurssien osalta pääkaupunkiseudulla. Vuonna 2015 Helsingin työväenopiston tietotekniikan kurssveja järjestettiin 180, joka vastasi 7,5 % koko Helsingin työväenopiston kurssitarjonnasta. Yhteensä Työväenopiston tarjoama tietotekniikan tuntimäärä vastasi kuitenkin jopa 66,4 % pääkaupunkiseudun vapaan sivistystyön tarjoamasta tietotekniikan opetuksesta viiden suurimman toimijan osalta.

Helsingissä on tarjolla myös runsaasti kaupallisia tietotekniikkakursseja tarjoavia yrityksiä. Niiden asiakkaina on ennen kaikkea yritykset ja heidän henkilökuntansa. Kurssivalikoima on painottunut enemmän työelämässä tarvittavien ohjelmien hallintaan. Kestoltaan kurssit ovat yleisesti lyhyitä, muutaman päivän mittaisia kurssveja. Hintataso on työväenopiston kurssiveihin verrattuna huomattavasti korkeampi.

2.1 Arvomaailma opetuksen takana

Opetus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitoutumatonta, eikä sitä saa käyttää kaupalliseen tarkoitukseen. Kurssisuunnittelussa otetaan kuitenkin yhteiskunnan ja työelämän tarpeet huomioon mahdollisuuksien mukaan. Opiskelijat erilaiset taustat ja elämäkokemukset pyritään näkemään luovuuden lähteenä sekä rikkautena, joista voivat kaikki oppia.

Opetettavaksi valitut tietotekniikkakurssit ovat myös arvovalintoja. Kursseilla tuetaan senioreita heidän selviämässä digitalisoituvassa yhteiskunnassa ja tekee heidän opiskelustaan vaivattomampaa. Kursseilla tuetaan maahanmuuttajataustaisia henkilöitä integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan sekä työttömiä työnhakijoita saavuttamaan sellaisia tietoteknisiä taitoja, joista he hyötyvät työmarkkinoille päästäkseen. Kursseilla aktivoidaan ja kannustetaan ihmisiä elinikäiseen ja tavoitteelliseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen unohtamatta mielekkäitä ja mukavia yhdessäolon kokemuksia ja vertaisoppimista.

2.2 Tietotekniikan opetuksen lähtökohtia

Tietotekniikkaopetus pohjautuu tekemällä oppimiseen, uteliaisuuteen, sinnikkyyteen, toisten kunnioittamiseen sekä erilaisten ihmisten ja oppimistapojen arvostamiseen. Tietotekniikan opetuksen lähtökohtana ovat välineet sekä ohjelmistojen ja palveluiden käyttöliittymien toimintalogiikka. Tämän lisäksi tavoitteena on, että opiskelijan kriittistä arviointikyky kehittyä, opiskelija ymmärtää vastuunsa toimiessaan verkkoympäristössä sekä on tietoinen digitaalisessa yhteiskunnassa vallitsevista yhteyksistä ja lainalaisuuksista.

Työväenopiston opetus vahvistaa opiskelijan identiteettiä digitalisoituvassa yhteiskunnassa, tukee hänen ymmärrystään tietoteknisistä mahdollisuuksista, mutta samalla muistuttaa myös tietoturvan tärkeydestä.

Uusi mediaopetuksen aineala tuo selkeyttä ja loogisuutta ainealojen opetussisältöihin sekä häivyttää ainealojen välisiä rajoja, lähentyy ilmiöpohjaista oppimista sekä uudenlaista opetus- ja resursointikulttuuria, edistää medialukutaitoa ja sisältää laaja-alaisesti mediakasvatuksellisia elementtejä. Ainealojen uudelleen muotoutumisen yhteydessä tehdään tarkempaa rajanvetoa siitä esim. mitkä teemakokonaisuudet ja toteutustavat kuuluvat tietotekniikkaopetuksen piiriin. Peruslähtökohtana kurssit, joissa oppimisen kohteena ovat laitteet, käyttöjärjestelmät ja ohjelmistojen käyttöliittymät, katsotaan kuuluvan tietotekniikkaopetukseen, ja kurssit joissa painottuvat itse prosessi ja tuottaminen kuuluvat esim. mediaopetukseen.

2.3 Tietotekniikan opetuksen tavoitteita yleisellä tasolla

Työväenopiston tietotekniikka-opetuksen tavoitteena on tarjota opiskelijoille sekä hyötyä että huvia, iloa sisältäviä mielekkäitä oppimiskokemuksia: arkielämässä tarvittavien ohjelmistojen osaamista, ohjelmien käyttöä konkreettisiin tehtäviin sekä mukavaa ajanvietettä.

- Saavutettavuus: Opiskelija saa riittävät etukäteistiedot ja löytää hänen osaamistasoon ja tavoitteisiinsa soveltuvan oppimisen väylän; helppo tulla ja osallistua
- Jatkumo: Taustalla oppimispolkuajattelu, oppimisen prosessiluonteisuuden huomioiminen. Insertti (esim. tietoisuus) > kurssi > työpaja > itsenäinen harjoittelu ja soveltaminen > neuvonta/ohjaus. Opiskelijalla on mahdollisuus jatkaa oppimisprosessiaan (tietojen ja taitojen harjaannuttamista) hyödyntämällä avoimia ja joustavia oppimisen tukimuotoja. Perustaitojen hankkimisen jälkeen tietoja ja taitoja voi kartuttaa myös horisontaalisesti, keskittymällä johonkin pienempään osa-alueeseen perinteisen alkeis-perus-jatko -kurssiajattelun sijaan.
- Digitaalisen tasa-arvon toteuttaminen: Työväenopiston tarjoamat edulliset ja kaikille avoinna olevat kurssit vastaavat omalta osaltaan digitaalisen tasa-arvon toteutumiseen Helsingissä. IT-opetusta tarjotaan ympäri kaupunkia, kursseja on tarjolla arkisin sekä viikonloppuisin päivä- ja iltaopetuksena. Lisäksi erityisryhmien on mahdollista saada kursseista alennusta.

Tietotekniikan käytännön tavoitteet etenevät taitojen karttuessa:

- Opiskelija hallitsee näppäimistön ja hiiren käytön. Hän osaa avata ja sulkea tietokoneen ja tallentaa tietoa.
- Opiskelija hallitsee oheislaitteiden, kuten tulostimen ja skannerin käytön ja osaa tuoda valokuvia tietokoneelle digikamerasta.
- Opiskelija osaa valita tehtävään soveltuvan ohjelman.
- Opiskelija hallitsee ohjelman käytön ja ymmärtää sen toiminnallisuuden suhteessa muihin ohjelmiin.
- Opiskelija osaa käyttää valitsemaansa ohjelmaa monipuolisesti eri käyttötilanteissa.
- Opiskelija osaa itsenäisesti toteuttaa oman projektinsa valitsemallaan ohjelmalla.
- Opiskelija osaa etsiä ohjelman käyttöön teknistä ohjeistusta ja inspiraatiota internetistä.
- Opiskelija ymmärtää toimintansa merkityksen laajemmassa mittakaavassa ja osaa ottaa internetmaailmassa toiset käyttäjät ja toimintakulttuurin huomioon.
- Opiskelija ymmärtää projektinsa suunnittelu- ja valmistusprosessin eri vaiheet.
- Opiskelija kehittää persoonallista ilmaisutapaansa.

Toimintakulttuuri

Työväenopiston opetus korostaa toimintakulttuuria, joka edistää kestäväää hyvinvointia, tyytyväisyyttä omaan elämäänsä, osallisuutta sekä avoimuutta monimuotoiselle ja tasavertaiselle vuorovaikutukselle ja maailmassa tapahtuville muutoksille. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä koko henkilöstön, opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Palautetta kerätään systemaattisesti. Kehitysprosessin perusedellytys on avoin, vuorovaikutteisuuteen kannustava ja keskinäiseen luottamukseen ja arvostukseen rakentuva keskustelukulttuuri.

Tietotekniikan opetuksen kohderyhmiä

Tietotekniikan kurssit ovat kaikille yli 16-vuotiaille avoimia kursseja. Tällä hetkellä lähes puolet tietotekniikan opetuksen osallistujista on yli 55-vuotiaita. Seniorit voivat osallistua kaikille tietotekniikkakursseille. Senioreille on lisäksi suunniteltu pääasiassa päiväopetuksena pitempikkestoisia erityiskursseja, joilla edetään rauhallisesti ja niillä on alennetut kurssimaksut.

Maahanmuuttajataustainen väestö on tietotekniikan opetuksessa kasvava kohderyhmä. Kurssimaksut on tälle kohderyhmälle alennetut. Avoimet ja joustavat oppimisen tukimuodot ovat kaikille maksuttomia. Osa maahanmuuttaja kursseista on toteutettu maahanmuuttajien omalla äidinkielellä, kuten venäjäksi, somaliksi tai thaiksi. Maahanmuuttajien opetus tukee opiskelijoiden integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä parantaa heidän elämänhallintataitojaan.

Helsingin työväenopiston opiskelijoista perinteisesti suurin osa on ollut naisia. Tämä trendi näkyy myös tietotekniikkakurssien osallistujien joukossa. Osallistujista naisia on noin kaksi kolmasosaa.

Työikäisille tarjotaan heitä kiinnostavia ja työelämässäkin tarvittavia tieto- ja viestintäteknologiaaitoja iltaisin ja viikonloppuisin sekä osittain myös tilaus- ja verkkokurssein.

Oppiminen

Oppiminen on seurausta opiskelijan omasta aktiivisesta, tavoitteellisesta ja itseohjautuvasta toiminnasta. Oppimisprosessissaan opiskelija arvioi eri muodossa esitettyä informaatiota, rakentaa uutta tietoa ja saa uusia tietoteknisiä taitoja ja näin syventää aikaisempien kokemustensa ja tietojensa pohjalta rakennettua osaamistaan. Opettajan tarjoama ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat opiskelijan itseluottamusta ja auttavat häntä kehittymään.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden ja opettajan kanssa. Tällä hetkellä oppimisympäristönä toimii useimmiten perinteinen tietotekniikkaluokka, mutta tulevaisuudessa luokkasidonnaisuudesta pyritään entistä enemmän eroon erityisesti sellaisten kurssien kohdalla, jotka eivät ole puhdasta ohjelmiston käytön oppimista.

Opiskelijat oppivat jatkuvasti kurssilla myös vertaisopiskelijoilta. Opiskelija näkee eri ikä-, sukupuoli- ja sosiaaliluokasta koostuvan ryhmän voimavarana, tiedon, taidon ja oppimisen lähteenä. Kannustavasta ja rohkaisevasta ilmapiiristä ovat opettajan lisäksi vastuussa kaikki opiskelijat.

Oppiminen on aina sidoksissa siihen aikaan ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Tästä johtuen opiskelijaa voidaankin kannustaa havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan jo aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisprosessistaan tietoiset opiskelijat pystyvät myös arvioimaan omia opiskelutaitojaan ja hahmottamaan itsellensä sopivat opiskelutavoitteet myös kurssin päätyttyä.

Yhteistyö, ilmiöpohjaisuus, moniaineisuus, teemallisuus, erityispiirteitä

Tieto- ja viestintäteknologia integroituu luontevasti moniin muihin ainealoihin – paitsi välineenä niin myös sisällöllisesti. Teknologiaorientoitunutta opetusta järjestetään mm. kuvataiteiden, käsityön, musiikin, kirjallisuuden, Suomi toisena kielenä kursseilla sekä yhteiskunnallisissa aineissa.

Tietotekniikan opetustiimi toteuttaa opetusta yhteistyössä muiden ainealojen kanssa sekä omien resurssiensa puitteissa että muiden ainealojen resursseihin tukeutuen.

Tietotekniikan opetustiimi on laajasti verkottunut. Työväenopiston ulkopuolisia yhteistyötahoja ovat mm.

- Ikäihmisten tietotekniikkayhdistys ENTER ry
- Vanhustyön Keskusliitto, vanhusten viikon tapahtumat ja pohjoismainen SeniorSurf-päivä lokakuussa
- Kaupungin muut virastot, ennen kaikkea kirjasto ja sote ml. virastojen puitteissa toimiva vapaaehtoisten it-opastajien verkosto
- KOL ja valtakunnallinen opistojen kumppaniverkosto, mm. etäluennot
- Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitos (opetusharjoittelijat)

Jatkossa yhteistyötä tullaan kehittämään lisäksi työministeriön ja maahanmuuttajien yhteisöjen kanssa, jotta myös heidän tarpeensa tulevat entistä näkyvämmäksi.

Opetuksen kehittämiskohtia/haasteita/tulevaisuuden näkymiä

Tieto- ja viestintäteknologiat sulautuvat jatkossa yhä laajemmin luontevaksi osaksi muiden ainealojen opetusta ja perusvalmiuksiin liittyvä opetuksen tarve vähenee. Toisaalta tietoteknologisia innovaatioita integroidaan yhä enemmän moniin hyvin arkisiin laitteisiin. Nämä laitteet voivat olla toisiinsa yhteydessä internetin kautta. Esineiden internet (IoT) ja biohakkerointi ovat jo nykyisyyttä ja yleistyessään vaikuttanee olennaisesti myös työväenopiston tietotekniseen opetustarjontaan.

Perusopetuksen tarve esim. seniorikansalaisten osalta vähentyy sitä mukaa, kun valmiudet on saavutettu jo työelämässä. Taitoja ylläpitävää koulutusta tarvitaan, koska teknologia kehittyä vauhdilla ja osaaminen siihen vanhenee nopeasti. Jatkossa maahanmuuttajataustainen väestö tulee olemaan potentiaalisesti kasvava kohderyhmä opiston opiskelijoina, eikä kaikilla heistä ole riittäviä valmiuksia käyttää esim. sähköisiä asiointipalveluita.

Tietotekniikan opetuksessa tulevat nousemaan esille uusiin kansalaistaitoihin (mm. medialukutaito, tietoturva- ja työelämätaidot) liittyvä opetuksen tarve. Medialukutaitokokonaisuus on siirtynyt Median ainealan vastuulle. Aiemmin yhteiskunnallisissa aineissa onkin ollut jo esim. työelämätaitoihin ja yrittäjyyteen kytkeytyviä tietotekniikan kursseja. Digipalvelut tulevat luontevaksi osaksi koko opetustarjontaa.

Mobiililaitteiden (tabletit, phabletit, älypuhelimet ym.) kirjo kasvaa ja niille on tarjolla moninaisia kehittyviä käyttöliittymiä. Mobiilioppiminen ja -opetus onkin kasvava trendi myös tietotekniikan ainealalla, joskin näitä laitteita tullaan käyttämään, jopa opetusmetodeista ja substanssista riippumatta, luontevana osana oppimisprosessia monilla muillakin ainealoilla.

2020-luvun loppupuolella tietotekniikka on integroitunut monipuolistunut, jolloin tarvitaan yksilöllisempää, ongelmanratkaisukeskeisempää ja opiskelijan lähtökohdista lähtevää opetusta. Etä- ja itseopiskelumahdollisuuksia tuleekin kasvattaa, jotta yksilön täsmäopetus voidaan toteuttaa. Opiskelun tueksi toteutetaan työpajoja lähiopetuksena.

Opintopolku toteutuu yksilön tarpeiden mukaisesti, jolloin opiskelija voi siirtyä tasolta toiselle ja vaativimpiin harjoituksiin itsenäisesti. Toisaalta opiskelijan kiinnostuksen kohteet huomioiden voidaan toteuttaa kerhoja ja työpajoja, jolloin opiskelijat oppivat toisiltaan.

Kurssiopetuksen ohjelmistoina käytetään pääasiassa yleisesti käytössä olevia kaupallisia ohjelmistoja, mutta tulevaisuudessa avoimen lähdekoodin ilmaisohjelmistot tulevat näkymään vahvemmin myös kursseilla.

3. TIETOTEKNIIKAN OPETUKSEN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMINEN

Opiston tietotekniikkaopetus tähtää siihen, että pelkän ohjelmiston teknisen hallitsemisen lisäksi opiskelija ymmärtää, mihin ja miten hän voi osaamistaan omaksi parhaakseen käyttää ja mitä merkitystä hänen toimillaan on muihin ihmisiin. Opetus kannustaa luovuuteen, aloitteellisuuteen ja sinnikkyYTEEN.

Tieto- ja viestintäteknologiset innovaatiot ovat integroituneet tiiviiksi osaksi ihmisten arkea. Pääkaupunkiseudun kunnallisten opistojen tietotekniikan opetuksen suunnittelijoiden kanssa pyritään pitämään yllä loogista ajanmukaista ainealan opetustarjonnan teemojen jäsentelyä asiakkaille jaettavassa opetusohjelmassa ja Ilmonet-palvelussa.

Tietotekniikan ainealaan kuuluvaa opetusta on sijoitettu melko runsaasti painetun opinto-ohjelman muiden ainealojen osioihin paremman temaattisen sopivuuden vuoksi (kurseja liittyen sukututkimukseen, työelämätaitoihin, valokuvaukseen, videoeditointiin jne.). Lisäksi tietotekniikan opetus on vahvasti esillä opinto-ohjelman muissa osioissa (Avoin ja joustava opiskelu, Tapahtumat, Luennot, Kurseja senioreille, Kurseja maahanmuuttajille).

Opiston tarjoama tietotekniikkaopetus ei tähtää tutkinnon saavuttamiseen (pois lukien Tiede ry:n Tietokoneen käyttäjän tutkinnot). Tämä antaa opiskelijalle valinnanvaraa kurseja valitessaan. Opiskelija voi halutessaan aloittaa tietotekniikkaopintonsa aivan alkeista tai hänelle sopivasta tasosta. Hän voi laajentaa yleistä tietotekniikkaosaamistaan tai keskittyä tietyn aihepiirin ympärille.

Työväenopistossa voi suorittaa alkeis- ja peruskurseja, jatkokurseja, erikoiskurseja sekä yhdistelmäkursseja, jotka tähtäävät eri ohjelmien yhteiskäytön hallintaan. Useista aihealueista kurseja on tarjolla useammasta taitotasosta. Perus- ja jatkokurssit ovat usein koko lukukauden kestäviä, erikoiskurssit lyhyempiä.

Alkeis- ja peruskurssit antavat jatko-opintovalmiuden syventävimmille jatkokurseille ja pohjan itsenäiselle oppimiselle kurssin jälkeen. Kurssit eivät sisällä kokeita, mutta halutessaan opiskelija voi saada suorituksesta todistuksen. Näyttökokeita voi suorittaa erikseen Tietokoneen käyttäjän tutkintoihin liittyen. Ryhmäopetus mahdollistaa opiskelijalle myös oppimisensa jakamiseen, vertaisoppimiseen, ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen, luovaan ongelmanratkaisuun sekä ajatteluun.

Alkeiskurseista alkaen opettaja rohkaisee opiskelijoita käyttämään opetettavaa ohjelmaa mahdollisimman paljon itselleen mielekkäällä tavalla. Opettaja antaa esimerkkejä ohjelman käytöstä ja mahdollisuuksista teknisten ominaisuuksien esittelemisen lisäksi. Opettaja kannustaa opiskelijoita kokeilemaan ja käyttämään ohjelmaa virheitä pelkäämättä. Opiskelijaa neuvotaan seuraamaan alaa nettisivujen, sosiaalisen median ja blogien kautta kattavan kokonaiskuvan saamiseksi.

Opetustarjonnan lukuisat vaihtoehdot takaavat sen, että mielenkiintoista opetusta on tarjolla kaikissa elämäntilanteissa oleville opiskelijoille. Kurssitarjontaa kehitetään jatkuvasti. Niiden kurssien määrää lasketaan, jotka ovat jo saavuttaneet kyllästymisasteen. Uusia ohjelmia otetaan mukaan opetukseen ja tutumpien ohjelmien kohdalla mietitään uusia tapoja käyttää niitä entistä monipuolisemmin. Kurseja pyritään tarjoamaan myös eri puolella Helsinkiä ja sellaisiin ajankohtiin, että mahdollisimman moni kiinnostunut pääsisi kurssille osallistumaan.

Kurssien kokonaismäärä vaihtelee hieman vuosittain. Eri ohjelmien ja aihealueiden painotukset vaihtelevat myös kysynnän ja toisaalta opettajien tarjoamien kurssien mukaan.

Tietotekniikan opetustarjonnan luokittelu kevätkauden 2017 opinto-ohjelman mukaisesti

- Windows

- Laitteen ja tiedon hallinta ja huolto
- Apple Mac
- Linux
- Internet
 - Internetin perusteet
 - Internetin palvelut
- Ohjelmointi, tietokannat ja nettisivut
- Toimisto-ohjelmat
 - Tekstinkäsittely
 - Taulukkolaskenta
 - Esitysgrafiikka
- Tietokoneen käyttäjän tutkinnot
 - Valmennuskurssit
 - Näyttökokeet ja todistukset
- Kirjastojen opastukset
 - Itäkeskus
 - Vuosaari

Opiskelumenetelmät

Opiskeluympäristöissä ja -menetelmissä tulisi tulevaisuudessa ottaa erilaiset oppijat entistä paremmin huomioon kehittämällä opetusta sekä yksilöllisemmäksi että myös yhteisöllisemmäksi ja joustavammaksi.

Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien tulisi tukea ja innostaa oppimaan. Näissä valinnoissa tulisi ottaa huomioon opiskelijoiden edellytykset, kiinnostukset ja näkemykset.

Opetusmenetelmiä valittaessa tulisi tähdätä lopputulokseen, jossa teoria ja käytäntö nivoutuvat luontevasti yhteen. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuva opiskelu edistää kriittistä ja luovaa ajattelua. Perusopintojen jälkeen opiskelijan tulisi ohjelman teknisen osaamisen lisäksi pystyä hahmottamaan ja hallitsemaan asiakokonaisuuksia sekä osata soveltaa osaamistaan myös muille aine-aloille.

Opetus- ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on tukea opiskelijoiden oppimisprosessia edistämällä opiskelijoiden aktiivista työskentelyä, itseoppimista ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Tämän vuoksi esimerkiksi Ainin ja muiden itse oppimispaikkojen toiminnan jatkuvuus on taattava myös tulevaisuudessa. Opiskelijoita ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan työskentelytaitojaan ja ottamaan vastuuta oppimisestaan. Lisäksi kurssien aihe suunnittelussa ja opiskelumenetelmien valinnassa pyritään kiinnittämään huomiota yhdenvertaisuuden periaatteisiin esimerkiksi positiivisen diskriminaation avulla.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat opiskelijaa työväenopistoon ja innostavat jatkamaan opiskelua. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot heidän omaan elämäänsä sekä yhteiskuntaan. Opiskelijoita rohkaistaan ratkomaan heidän osaamistasoaan vastaavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia ja etsimään niihin ratkaisuja.

Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään verkossa olevaa digitaalista materiaalia sekä palveluita monipuolisesti tiedon hankinnassa, tuottamisessa ja jakamisessa. Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä ja verkko-opiskelutaitoja tuetaan tarjoamalla opetusta etäopiskelun muodossa. Etäopiskelu voidaan toteuttaa kokonaan verkko-opintoina tai osittain verkossa ja osittain lähiopetuksena. Sitä voidaan käyttää myös tukena perinteisessä luokkaopetuksessa.

Opetusjärjestelyt

Enemmistö tietotekniikan opetustarjonnasta on kurssimuotoista. Kurssit ovat pääasiassa lyhytkursseja. Luento-opetusta on viime vuosina lisätty merkittävästi. Osa luennoista toteutetaan lyhyempinä tietoiskuina. Luentoja voi seurata etäyhteydellä kotona, ja osasta luennoista tulee tarjolle tallenne. Opiskelija voi jatkaa tietojen ja taitojen harjaannuttamista hyödyntämällä monipuolisia avoimia ja joustavia oppimisen tukimuotoja.

Taitotasot

- *Taitotasojen määrittelyn taustaa*
- *Taitotasojen kuvaukset ja kurssiesimerkkejä*
- *Välineiden, laitteiden ja materiaalien käyttö kolmella eri taitotasolla*

Tietotekniikan opetustarjonta on jäsennetty laajempiin teemakokonaisuuksiin, joiden sisällä kurseja on ryhmitelty peruskursseihin sekä kertaus- tai jatkokursseihin. Lisäksi on tarjolla taidon oppimista syventäviä ja soveltavia teemakursseja, joissa tavoitteena voi olla jonkin tuotoksen valmistaminen. Viimeksi mainituille kursseille usein sisältyy työpaja-tyyppisiä ohjaavan opetuksen muotoja.

Tietotekniikan kursseille on määritelty taitotaso vaativuuden ja etenemisnopeuden mukaan.

- Taitotaso 0-1: aloittelijalle, rauhallinen etenemisnopeus
- Taitotaso 1: perustaitajalle, joka osaa laitteen peruskäytön, esimerkiksi hiiren käytön
- Taitotaso 2: edistyneelle, joka osaa laitteen peruskäytön ja Windows ympäristössä resurssienhallinnan
- Taitotaso 3: konkarille, joka osaa laitteen lisäksi opetuksessa käytettävän ohjelman käytön perusteet, reipas etenemisnopeus

Opiskelijan rooli

Työväenopiston tietotekniikan kursseilla opiskelee eri-ikäisiä, eri elämän vaiheessa olevia, eri sukupuolta olevia henkilöitä. Myös heidän koulutus- ja työtaustansa vaihtelevat huomattavasti. He saattavat tulla eri kulttuureista tai maista ja myös heidän kielitaidossaan voi olla vaihtelua.

Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin tuntea onnistumista oppimisessaan, kehittyä ja laajentaa sivistystään.

Jokaista opiskelijaa, hänen omia tavoitteitaan, aiempaa osaamistaan ja oppimistapojaan kunnioitetaan yksilönä. Opiskelija nähdään aktiivisena ja osallistuvana toimijana.

Opettajan rooli

Opettajan rooli vaihtelee kurssin tason ja aiheen mukaan. Peruskurssilla opettaja tarjoaa enemmän teknistä yleisopetusta, jatkokursseilla rooli muuttuu enemmän innostavaksi, ohjaavaksi ja tarvittaessa apua antavaksi kanssaoppijaksi.

Opettajan rooli on rohkaista opiskelijaa kokeilemaan erilaisia oppimismenetelmiä, ja auttaa löytämään opiskelijalle itselleen parhaiten sopivia työskentelytapoja.

4. OPPIMISEN TUKEMINEN TIETOTEKNIIKAN OPETUKSESSA

Tavoitteena on, että opiskelija löytää omaa taitotasoaan ja omia tavoitteitaan vastaavan kurssin tai oppimisympäristön, jolloin hänen tietonsa ja taitonsa kehittyvät ja yksilölliset vahvuutensa pääsevät esiin. Internetin kurssihaku- ja ilmoittautumispalvelussa (www.ilmonet.fi) kerrotaan kurssin tavoitteet, keskeinen sisältö, tarvittavat materiaalit ja välineet sekä tiedot ensimmäisellä kerralla tarvittavista välineistä. Lisätietoa saa kurssin vastaavalta suunnittelijaopettajalta. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy realistisesti arvioimaan omia taitojaan ja mahdollisuuksiaan, esim. sitoutumista ja ajankäyttöä, suhteessa kurssin aikatauluun ja tavoitteisiin. Tavoitteena on säilyttää

opiskelijan halu ja kyky elinikäiseen oppimiseen ja innostaa omien opintopolkujen suunnitteluun aikuisen opiskelijan kannalta mielekkäällä tavalla.

Opiskelija voi tutustua etukäteen kurssiaiheeseen Ilmonet.fi -kurssihaku- ja ilmoittautumispalvelussa tai painetuissa opinto-ohjelmassa. Tarvittaessa opiskelijat voivat ottaa yhteyttä suunnittelijoihin. Muu henkilökunta, opistosihteerit ja -isännät, opastaa ja ohjaa kurssien hakutoiminnassa. Opistossa tietotekniikan opiskelijaa palvelevat myös mm. kirjasto, Aino ja avoimet mikrotuvat ja aulat.

Tietotekniikanopetus tapahtuu pääosin aikuisille suunnitelluissa tiloissa. Luokat on varustettu ajanmukaisin välinein, jotka ovat omilla paikoillaan ja osin omatoimiseen käyttöön ohjeistettuina. Aino – avoin oppimisympäristössä on käsikirjasto sekä lehtiä tietotekniikkaopetuksen tukena. Omatoimisuuteen kannustetaan esim. tietotekniikkavälineiden käyttökoulutusten avulla. Opiston avoimet aulat ovat opiskelijoiden käytössä lähes ympäri vuoden.

Opiskelijoita kannustetaan säännölliseen opiskeluun, harrastuksen ylläpitämiseen ja tasolta toiselle etenemiseen, mitä tuetaan myös ennakoilmoittautumisjärjestelyin.

Uusia opiskelijoita haetaan tietotekniikkaopetuksen piiriin järjestämällä avoimia luentoja ja tietoiskuja sekä lyhyitä orientaatiokursseja, jotka madalloittavat ilmoittautumis-/osallistumiskynnystä pitemmille tai syventäville kursseille. Alkavista ja ilmoittautumistilanteen suhteen vajaista kursseista tiedotamme pääasiassa opiston nettisivuilla.

Maahanmuuttajien integroitumista pyritään helpottamaan järjestämällä peruskursseja eri kielillä, selkosuomella, sekä yhteistyökursseina S2-opetuksen kanssa. Tavoitteena on madaltaa maahanmuuttajien kynnystä tulla opiskelemaan opistoon, sekä antaa heille lisätietoa opiskelumahdollisuuksista opistossa. Opintoneuvontaa on mahdollista saada opistossa usealla eri kielellä (suomi, englanti, venäjä, arabia, ranska ja espanja). Neuvontaa voi saada paikan päällä tai puhelimitse niille varattuna aikoina. Opiston ohjelmassa ja verkkosivuilla on maahanmuuttajille tietoa ilmoittautumisesta ja opintoneuvonnasta suomeksi, venäjäksi ja englanniksi.

Maahanmuuttajien ja seniorien osallistumista kursseille tuetaan myös kevennetyin kurssimaksuin. Maahanmuuttajille ja senioreille tarkoitetut kurssit ovat hinnaltaan puolet halvempia kuin normaalit kurssit. Lisäksi maahanmuuttajat, työttömät, yli 63-vuotiaat ja eläkkeellä olevat voivat hakea alennusta erikseen merkityistä kursseista myös Opetushallituksen myöntämällä opintoseteleillä.

5. ARVIOINTI JA PALAUTE TIETOTEKNIIKAN OPETUKSESSA

Opetuksen aikana tapahtuva välitön palaute on parhaimmillaan kaksisuuntaista: opettaja arvioi opiskelijan suoritusta ja antaa siitä palautetta, tai opiskelija reagoi opettajan opetukseen elein ja sanoin.

Tietotekniikkakursseilla on yleinen aiheesta riippuva tavoite. Kurssin sisältö saattaa elää kurssin edetessä huomioiden opiskelijoiden lähtötason ja heidän kiinnostuksensa ja tarpeensa. Tämän yleistavoitteen lisäksi jokaisella kurssilaisella on oma, henkilökohtainen syy osallistua opetukseen. Osa opiskelijoista kaipaa teknistä ohjelman hallintaan tähtäävää taitoa, mahdollisesti todistusta taidon kartuttamisesta tai merkintää ansioluetteloonsa. Osalla puolestaan mielessään on oma toteutettava työ- tai vapaa-ajan projekti, jolloin käytettävä ohjelmisto toimii ainoastaan välineenä toteuttaa omaa visiota. Tietotekniikkakurssille osallistuminen voi olla myös edellisten yhdistelmä, ajan hermolla pysymistä tai mukavaa ajanvietettä toisten seurassa. Kurssin yleiset tavoitteet tulee kertoa opiskelijalle kurssin alussa selvästi. Tämä auttaa opiskelijaa hahmottamaan kurssin rakennetta ja häneltä toivottavaa panostusta.

Opiskelijoiden arvioinnin tarkoituksena on edistää oppimista rohkaisemalla, tukemalla ja antamalla totuudenmukaista, positiivisella tavalla ilmaistua palautetta. Haasteita käsitellään osana oppimisprosessia. Arviointi on suullista ja vuorovaikutteista. Arvioinnin kohteena voivat olla tehtävien onnistuminen, ongelmanratkaisutaidot, itseohjautuvuus, kurssin eteneminen ja siihen sitoutuminen ja opiskelijan omien tavoitteiden toteutuminen kurssin suunnitelman mukaan. Opiskelijoiden keskinäinen sekä opettajan ja opiskelijan välinen luottamus on palautteen annossa tärkeää. Arvioinnin on palveltava oppimista ja sen tulee pohjautua opiskelijan kunnioittamiseen.

Työväenopisto kerää yleiset asiakaspalautteet kerran lukukaudessa ja kurssikohtaiset palautteet automaattisesti kunkin kurssin päätyttyä. Arviointi toimii opettajalle myös itsearviointin ja oman työn arvioinnin välineenä. Arvio auttaa opettajaa itseään sekä kurssisuunnittelijoita suunnittelemaan opetustaan jatkossa yhä paremmin opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi.

Opiskelijaa rohkaistaan itsearviointiin. Opiskelijan on tärkeää tunnistaa lähtötasonsa sekä tavoitteensa kurssille tultaessa. Kurssin päätyttyä hän vertaa tilannetta lähtötasoonsa ja kurssin yleisiin tavoitteisiin, ei muihin opiskelijoihin. Opettaja kannustaa ja tukee ryhmää tuomalla esiin pienempiäkin edistysaskeleita. Kurssipalautteessa opiskelija arvioi omaa oppimistaan, kurssin sisältöä ja opetusmateriaalia, viihtyvyyttä, opetustiloja sekä opettajaa. Opettajan ja kurssin saama palaute käydään läpi tiimissä ja sen perusteella suunnitellaan seuraavan kauden opetusta.

Muodollista arviointia annetaan työväenopiston tietotekniikan opetuksessa ainoastaan liittyen valtakunnalliseen Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry:n Tietokoneen käyttäjän @- ja A-korttitutkintoon liittyen. TIEKEN valtuuttama henkilö arvioi tutkintokokelaiden näyttökoesuoritukset standardoidun kriteeristön puitteissa.

Joidenkin kurssien sisällöt ja työtavat mahdollistavat opettajajohtoisen arvioinnin, joka voidaan toteuttaa myös vertaisarvioinnilla. Tällaisilla kursseilla saatetaan oppimisprosessin aikana valmistaa jokin tuotos, jonka syntyprosessia ja lopputulosta voidaan arvioida.

6. TIETOTEKNIIKAN AINEALAN RESURSSIT HELSINGIN TYÖVÄENOPISTOSSA

Tietotekniikan opetuksen vaatimat tilat, opetuksen edellytykset

Tietotekniikka on ollut väline- ja luokkasidonnainen aineala. Mobiilioppimisen myötä on trendiksi noussut it-luokkariippumattomuus. Oppimisen esteitä madalloittavat viihtyisä ja inspiroiva tila sekä sosiaalinen vuorovaikutus: opetusta on järjestetty esim. opistotalon neuvotteluhuoneessa sekä aulatiloiissa, tulevaisuudessa vaikkapa puistossa langattomien nettiyhteyksien yleistyessä. Mobiilikursseille opiskelijat ovat toistaiseksi tuoneet mukanaan omat laitteensa, mikä on lisännyt oppimisen autenttisuutta. Tässä on haasteena opettajalle ollut se, että opiskelijoilla on erilaisia laitteita. Tulevaisuudessa liikuteltava mobiililaitteiden ”räkki” lisää yhtenäisyyttä ja loogisuutta opetusjärjestelyihin.

Opetustilat ovat nykyaikaisia, turvallisia ja ergonomisia. Opetuspaikat sijaitsevat keskeisillä paikoilla hyvien kulkuyhteyksien päässä. Tiloihin on esteetön pääsy. Jatkossa opiskeluympäristöjä kehitetään yhä monipuolisimmiksi ja innostavimmiksi. Opetusympäristö on järjestetty niin, että se tukee vuorovaikutteista ja yhdessä oppimista itsenäisen työskentelyn ohella. Opiston omien tilojen ulkopuolisia tiloja hyödynnetään niin, että se tukee luovaa ajattelua ja tutkimiseen perustuvaa oppimista. Myös vierailuja kirjastoissa, kulttuurilaitoksissa ja yrityksissä tehdään sopivassa yhteydessä.

Opiston laitteet ovat ajantasaisia, laadukkaita ja kestäviä, ohjelmat yleisesti käytössä olevia ja tarkoitustaan palvelevia. Opetukseen valitsemme ohjelmia, joita todennäköisesti käytettäisiin

kyseiseen käyttötarkoitukseen myös esimerkiksi työelämässä. Myös se, että opiskelija pystyisi kohtuullisin kustannuksin hankkimaan laitteen omalle kotikoneelleen, otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan.

Tietotekniikan opetuksessa hyödynnetään uutta, yleisesti käytössä olevaa teknologiaa. Tämä edellyttää henkilökunnan pitämistä ajan tasalla ja toisaalta ylläpitää ammatillista osaamista. Lyhytkestoisimmille erikoiskursseille voimme resurssiemme mukaan hankkia myös erikoisempia, pienemmän käyttäjäjoukon keskuudessa suosittuja ohjelmia ja palveluita laajentaaksemme valikoimaa sekä kohderyhmäämme.

Verkko-opetus voidaan toteuttaa monimuoto-opetuksena, suolattavana opetuksena tai itseopiskeluna. Verkko-opetusmateriaalina voidaan käyttää verkossa jo olevia valmiita materiaaleja, opettajan itse laatimaa materiaalia, ostettuja yhteistyötahojen tuottamia materiaaleja tai opiston yhteisesti laadittuja materiaaleja. Pakollisia oppikirjoja on käytössä vain harvoilla kursseilla. Opettaja voi neuvoa opiskelijalle sopivaa alan kirjallisuutta tai muuta materiaalia, johon hän voi halutessaan tutustua.

Tietotekniikan opetus lukuina Helsingin työväenopistossa

Opetustuntitavoite vuodelle 2016 oli 8800 tuntia, joka koostuu n. 6750 tunnista kurssimuotoista opetusta, n. 2000 tunnista avoimia ja joustavia oppimisen tukipalveluita, sekä n. 50 tunnista luento-opetusta.

Tietotekniikan opettajat, tiimi ja opetusta avustava henkilöstö

Tietotekniikan opetustarjonnan suunnittelee tietotekniikan opetustiimi yhteistyössä tuntipalkkaisten opettajien kanssa. Tiimiin kuuluu päätoimisia suunnittelijaopettajia ja koulutussuunnittelijoita sekä määräaikaisia koulutussuunnittelijoita. Yhteensä tietotekniikkatiimin opetuksesta vastaa 30-40 tunti opettajaa. Vakituksella tiimillä on kokoontumisia pääasiassa kerran kuukaudessa, osittain etäyhteydellä. Tuntiopettajia tiimi tapaa puolivuositain opettajan kokousten yhteydessä.

Asiakas- ja hallinto-osasto tietohallintoon kuuluvat päätoimiset opetuksen mikrotukihenkilöt toteuttavat tietotekniikan avoimen ja joustavan oppimisen tukipalveluita, pääasiassa henkilökohtaista kannettavien ja tablettien neuvontaa sekä tietotekniikan mikrotupatoimintaa. Osa mikrotukihenkilöistä myös toimii pienimuotoisesti opiston tuntiopettajina oman työaikansa ulkopuolella.

Kirjastovirkailija ja osa-aikainen työntekijä päivystävät avoin oppimiskeskus Ainossa ja tukevat itseopiskelua omien resurssiensa puitteissa. Median suunnittelijaopettaja toimii Ainossa vetäen kuvankäsittelyn ja videoeditoinnin teematupaa kerran viikossa.